

Ferruh Dinçkal

Mesnevî'den
seçme öyküler

ekitap.aqorum.com

İçindekiler

MEVLÂNÂ CELÂLEDDÎN-İ RÛMÎ	4
MESNEVÎ'DEN SEÇME ÖYKÜLER	13
YAĞMURUN SIRRI.....	14
GÖNÛLDE KOKAN HER GÜL, KÜL SIRLARINDAN BAHİSLER AÇAR. 15	
GURURUN AKILA OYUNU	18
LA HAVLE.....	27
CAHİLİN SEVGİSİ	36
PADİŞAHIN İKİ KÖLEYİ SINAMASI	42
LOKMAN'IN SINAVI.....	58
MUSA PEYGAMBER VE ÇOBAN.....	63
SECCADESİZ NAMAZ.....	71
KENDİNİ BİLMEZLİĞİN SONU	74
TEMBELİN DİLEĞİ	79
GÖREBİLEN GÖZ.....	94

MESCİT-İ AKSA.....	101
İBRAHİM ETHEM'İN GÖÇÜ	107
ŞAİRE PADİŞAHIN İHSANI.....	112
ARİFİN GIDASI.....	119
TAVUS KUŞU.....	127
GÜNEŞTE YOK OLMAK.....	132
ÇÜNKÜ O ASLINDA UÇAMAZ, ÖBÜRÜ UÇUCUDUR.....	139
SUÇU OLAN TÖVBE EDER. YOLU KAYBEDEN KİŞİ AH EDER.....	139
ADEM'İN YARATILIŞI	140
NASUH TÖVBESİ	154
DAVET	159

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

Muhammed Celâleddîn-i Rumi veya kısaca bilinen adıyla Mevlânâ, 30 Eylül 1207 - 17 Aralık 1273. 13. yüzyılda yaşamış Müslüman şair, fâkih, âlim, ilahiyatçı ve Sufi mutasavvıf. Kendisinin etkisi yalnızca bir ulusla veya etnik kimlikle sınırlı kalmayarak pek çok farklı millete ulaştı; manevi mirası İranlılar, Tacikler, Türkler, Rumlar, Peştunlar, Orta Asyalı Müslümanlar ve Güney Asyalı Müslümanlar tarafından benimsenerek yedi yüzyılı aşkın bir süredir takdirle karşılandı. Şiirleri dünya çapında onlarca dile birçok kez çevrildi ve zaman zaman çeşitli farklı biçimlere dönüştürüldü. Kıtaları aşan etkisi sayesinde günümüzde ABD'de "en çok tanınan ve en çok satan şair" hâline geldi.

Mevlânâ eserlerini çoğunlukla Farsça kaleme aldı ancak bunun yanı sıra nadiren Türkçe, Arapça ve Rumca kullanmayı da tercih etti. Konya'da yazdığı Mesnevî, Fars diliyle yazılmış en büyük şiirlerden biri olarak kabul gördü. Eserleri yazıldığı orijinal hâliyle günümüzde hâlen Büyük İran'da ve Farsça konuşulan yerlerde okunmaktadır. Eserlerinin çevirileri ise özellikle Türkiye, Azerbaycan, ABD ve Güney Asya'da yaygın bir şekilde okunmaktadır.

Mevlânâ 30 Eylül 1207 tarihinde Horasan'ın Belh bölgesinde, Afganistan sınırları içinde kalan Vahş kasabasında doğmuştur. Annesi, Belh Emiri Rükneddin'in kızı Mümine Hatun; babaannesi, Harezmsahlar hanedanından Fars Prensesi, Melîke-i Cihan Emetullah Sultan'dır.

Babası, "alimlerin sultânı" unvanı ile tanınmış, Muhammed Bahâeddin Veled; büyükbabası, Ahmed Hatîbî oğlu Hüseyin Hatîbî'dir. Babasına Sultânü'l-Ulemâ unvanının verilmesini kaynaklar Türk gelenekleri ile açıklamaktadır. Etnik kökeni tartışmalı olup; Fars, Tacik veya Türk olduğu yönünde görüşler mevcuttur.

Mevlânâ, dönemin İslâm kültür merkezlerinden Belh kentinde hocalık yapan ve Sultan-ül Ulema (Alîmlerin Sultânı) lakabıyla anılan Bahaeddin Veled'in oğludur. Mevlânâ, babası Bahaeddin Veled'in ölümünden bir yıl sonra, 1232 yılında Konya'ya gelen Seyyid Burhaneddin'in mânevi terbiyesi altına girmiş ve dokuz yıl ona hizmet etmiştir. 1273 yılında vefat etmiştir.

Mevlânâ, yazdığı Mesnevî adlı eserinde kendi adını Muhammed bin Muhammed bin Hüseyin el-Belhî şeklinde vermiştir. Burada yer alan Muhammed isimleri baba ve dedesinin ismi, Belhî ise doğduğu şehir olan Belh'e nispettir. Lakabı Celâleddin'dir. "Efendimiz" anlamındaki "Mevlânâ" unvanı onu yüceltmek maksadıyla söylenmiştir. Bir diğer lakabı olan Hudâvendigâr ise Mevlânâ'ya babası tarafından takılmıştır ve "sultan" manasına gelmektedir. Mevlânâ, doğduğu kente nispetle

Belhî şeklinde anıldığı gibi hayatını sürdürdüğü Anadolu'ya nispetle kendisine Rûmî de denmektedir. Ayrıca müderrisliği nedeniyle Molla Hünkâr ve Mollâ-yı Rûm olarak da anılmaktaydı.

Diğer bütün sufiler gibi Celâleddîn-i Rûmî'nin temel öğretisi tevhid düşüncesi etrafında örgülenir. Celalettin Rumi'nin, rabbine olan bağı ele alınarak rabbine duyduğu aşk ile ön plana çıkmıştır.

Harzemşahlar hükümdarları Bahaeddin Veled'in halk üzerindeki etkisinden her zaman tedirgindi. Çünkü o, insanlara son derece iyi davranır, ayrıca onlara her zaman anlayabilecekleri yorumlar getirir, derslerinde kesinlikle felsefe tartışmalarına girmezdi. Söylenceye göre, Bahaeddin Veled ile Harezşahlar hükümdarı Alaeddin Muhammed Tökiş (ya da Tekiş) arasında geçen bir olaydan sonra Bahaeddin Veled ülkesini terk eder; Bahaeddin Veled bir gün dersinde, felsefeye ve felsefecilere şiddetle çatmış, onları İslâm dininde var olmayan bid'atlarla uğraşmakla suçlamıştı. Ünlü felsefeci Fahrettin Razî buna çok kızdı ve onu Muhammed Tökiş'e şikayet etti. Hükümdar, Razî'yi çok sayar ona özel olarak itibar ederdi. Razî'nin uyarıları ve halkın Bahaeddin Veled'e gösterdiği ilgi ve saygı bir araya gelince, kendi yerinden kuşkuya düşen Tökiş, Sultanü'l Ulemaya şehrin anahtarlarını göndererek şöyle dedirtti: Şeyhimiz eğer Belh ülkesini kabul ederse bugünden itibaren padişahlık, topraklar ve askerler onun olsun bana da başka bir ülkeye gitmem için müsaade etsin. Ben de oraya gidip yerleşeyim, çünkü bir ülkede iki padişahın bulunması doğru değildir. Allah'a hamdolsun ki ona iki türlü saltanat verilmiştir. Birincisi dünya ikincisi ahiret saltanatıdır. Eğer bu dünya saltanatını bize verip ondan vazgeçselerdi, bu çok geniş bir yardım ve büyük lütuf olacaktır. Bahaeddin Veled de "İslam sultanına selam söyle bu dünyanın fani ülkeleri, askerleri, hazineleri, taht ve talihleri padişahlara yarasır biz dervişiz bize ülke ve saltanat uygun düşmez" dedi ve ayrılmaya karar verdi. Sultan çok pişman olsa da Bahaeddin Veled'i kimse ikna edemedi (1212 ya da 1213).

Nişapur kentinde ünlü şeyh Ferîdüddîn-i Attâr onları karşıladı. Aralarında küçük Celâleddîn'in de dinlediği konuşmalar geçti. Attâr, Esrarname (Sırlar Kitabı) adlı ünlü kitabını Celâleddîn'e hediye etti ve yanlarından ayrılırken küçük Celeleddin'i kastederek, yanındakilere "bir deniz bir ırmağın ardına düşmüş gidiyor" dedi. Bahaeddin Veled'e de, "umarım yakın bir gelecekte oğlunuz alem halkının gönlüne ateş verecek ve onları yakacaktır" diye bir açıklama yaptı (Mevlânâ Esrarname 'yi her zaman yanında taşımış, Mesnevi'sinde Attâr'dan ve onun kıssalarından sık sık söz etmiştir).

Kafile, Bağdat'ta üç gün kaldı; sonra hac için Arabistan'a yöneldi. Hac dönüşü, Şam'dan Anadolu'ya geçti ve Erzincan, Akşehir, Larende'de (günümüzde Karaman) konakladı. Bu konaklama, yedi yıl sürdü. On sekiz yaşına gelmiş olan Celalettin, Semerkandlı Lala Şerafettin'in kızı Gevher Hatun ile evlendi. Oğulları Mehmet Bahaeddin (Sultan Veled) ile Alaeddin Mehmet, Larende'de doğdular. Selçuklu sultanı Alaeddin Keykubat, sonunda Bahaeddin Veled'i ve Celâleddîn'i Konya'ya yerleşmeye razı etti. Onları yollarda karşıladı. Altınapa Medresesi'nde konuk etti. Başta hükümdar olmak üzere saray adamları, ordu ileri gelenleri, medreseliler ve halk, Bahaeddin Veled'e büyük bir saygıyla bağlandı ve müridi oldu. Bahaeddin Veled 1231'de Konya'da öldü ve Selçuklu Sarayı'nda gül bahçesi denilen yere defnedildi. Hükümdar yas tutarak bir hafta tahtına oturmadı. Kırk gün, imarethanelerde onun için yemek dağıtıldı.

Babasının vasiyeti, Selçuklu sultanının buyruğu ve Bahaeddin Veled'in müritlerinin ısrarlarıyla Celâleddîn babasının yerine geçti. Bir yıl süreyle ders, vaaz ve fetva verdi. Sonra, babasının öğrencilerinden Tebrizli Seyyid Burhaneddin Muhakkik Şems-î Tebrizî ile buluştu. Celeleddin'in oğlu Sultan Veled'in İbtidaname (Başlangıç Kitabı) adlı kitabında anlattığına göre Burhaneddin, Konya'daki bu buluşmada genç Celâleddîn'i o çağda geçerli İslam ilim dallarında sınava soktu; gösterdiği başarıdan sonra "bilgide eşin yok; gerçekten seçkin bir ersin. Ne var ki, baban hal ehli idi; sen kal (söz) ehlisin. Kal'i bırak, onun gibi hal sahibi ol.

Buna çalış, ancak o zaman onun gerçek varisi olursun, ancak o zaman Güneş gibi alemleri aydınlayabilirsin" dedi. Bu uyarıdan sonra, Celâleddîn 9 yıl boyunca Burhaneddin'e müritlik etti, seyr-û sülûk denen tarîkât eğitiminden geçti. Halep ve Şam medreselerinde öğrenimini tamamladı, dönüşte Konya'da hocası Tebrizi'nin gözetiminde art arda üç kez çile çıkarttı, riyazete (her tür perhiz) başladı.

Hocası Celalettin'in arzusunun hilafına Konyayı terkederek Kayseri'ye gitti ve 1241'de orada öldü. Celâleddîn, hocasını unutmadı. O'nun kitaplarını ve ders notlarını topladı. Ne varsa içindedir anlamına gelen Fihî-Ma Fihadlı yapıtında sık sık hocasından alıntılar yaptı. Beş yıl boyunca medresede fıkıh ve din bilimi okuttu, vaaz ve irşatlarını sürdürdü.

1244'te Konya'nın ünlü Şeker Tacirleri Hanı'na (Şeker Furuşan) baştan ayağa karalar giymiş bir gezgin indi. Adı Şemsettin Muhammed Tebrizi (Tebrizli Şems) idi. Yaygın inanca göre Ebubekir Selebaf adlı Ümmî bir şeyhin müridi idi. Gezici bir tüccar olduğunu söylüyordu. Sonradan Hacı Bektaş Veli'nin "Makalat" (Sözler) adlı kitabında da anlattığına göre, bir aradığı vardı. Aradığını Konya'da bulacaktı, gönlü böyle diyordu. Yolculuk ve arayış bitmişti. Ders saatinin bitiminde İplikçi Medresesi'ne doğru yola çıktı ve Mevlânâ'yı atının üstünde danışmentleriyle birlikte gelirken buldu. Atın dizginlerini tutarak sordu ona:

- Ey bilginler bilgini, söyle bana, Muhammed mi büyüktür, yoksa Beyâzîd Bistâmî mi?

Mevlânâ, yolunu kesen bu garip yolcudan çok etkilenmiş, sorduğu sorudan ötürü şaşırmişti:

- Bu nasıl sorudur? diye kükredi. "O ki peygamberlerin sonuncusudur; O'nun yanında Beyâzîd Bistâmî'nin sözü mü olur?"

Bunun üstüne Tebrizli Şems şöyle dedi:

- Neden Muhammed "Kalbim paslanır da bu yüzden Rabb'ime günde yetmiş kez istiğfar ederim" diyor da, Beyâzîd, "kendimi noksan sıfatlardan uzak tutarım, cüppemin içinde Allah'tan başka varlık yok' diyor; buna ne dersin?"

Bu soruyu Mevlânâ şöyle karşıladi:

- Muhammed her gün yetmiş mâkam aşırıyordu. Her mâkamın yüceliğine vardığında önceki mâkam ve mertebedeki bilgisinin yetmezliğinden istiğfar ediyordu. Oysa Beyâzîd ulaştığı mâkamın yüceliğinde doyuma ulaştı ve kendinden geçti, gücü sınırlıydı.; onun için böyle konuştu".

Tebrizli Şems bu yorum karşısında "Allah, Allah" diye haykırarak onu kucakladı. Evet, aradığı O'ydu. Kaynaklar, bu buluşmanın olduğu yeri Merc-el Bahreyn (iki denizin buluştuğu nokta) diye adlandırdı.

Oradan birlikte Mevlânâ'nın seçkin müritlerinden Selahaddin Zerkub'un hüccesine (medresedeki odası) gittiler ve halvet (iki kişilik kesin bir yalnızlık) oldular. Bu halvet süresi hayli uzun oldu ki kaynaklar 40 gün ile 6 aydan söz eder. Süre ne olursa olsun, Mevlânâ'nın yaşamında bu sırada büyük bir değişme oldu ve yepyeni bir kişilik, yepyeni bir görünüm ortaya çıktı. Mevlânâ artık vaazlarını, derslerini, görevlerini, zorunluluklarını, kısaca her davranışı, her eylemi terk etmişti. Her gün okuduğu kitapları bir yana bırakmış, dostlarını, müritlerini aramaz olmuştu. Konya'nın hemen her kesiminde, bu yeni duruma karşı bir itiraz, bir isyan havası esiyordu. Kimdi bu gelen derviş? Ne istiyordu? Mevlânâ ile hayranları arasına nasıl girmiş, ona bütün görevlerini nasıl unutturmuştu. Şikayetler, ayıplamalar o dereceye vardı ki, bazıları Tebrizli Şems'i ölümle bile tehdit ettiler. Olaylar böyle üzücü bir görünüm kazanınca, bir gün canı çok sıkılan Tebrizli Şems, Mevlânâ'ya Kur'an'dan bir ayet okudu. Ayet, İşte bu, sen ile ben'in arasındaki ayrılıktır. (Kehf Suresi, 78. ayet) anlamına geliyordu. Bu ayrılık

gerçekleşti ve Tebrizli Şems bir gece habersizce Konya'yı terk etti (1245). Tebrizli Şems'in gidişinden son derece etkilenen Mevlânâ kimseyi görmek istememiş, kimseyi kabul etmemiş, yemeden içmeden kesilmiş, sema meclislerinden, dost toplantılarından büsbütün ayağını çekmişti. Özlem ve aşk dolu gazeller söylüyor, gidebileceği her yere gönderdiği ulaklar aracılığıyla Tebrizli Şems'i aratıyordu. Müritlerin bazıları pişmanlık duyup Mevlânâ'dan özür dilerken, bazıları da Tebrizli Şems'e büsbütün kızıp kinlenmekteydiler. Sonunda onun Şam'da olduğu öğrenildi. Sultan Veled ve yirmi kadar arkadaşı Tebrizli Şems'i alıp getirmek üzere acele Şam'a gittiler. Mevlânâ'nın geri dönmesi için yanıp yakardığı gazelleri ona sundular. Tebrizli Şems, Sultan Veled'in ricalarını kırmadı. Konya'ya dönünce kısa süreli bir barış yaşandı; aleyhinde olanlar gelip özür dilediler. Ama Mevlânâ ile Tebrizli Şems gene eski düzenlerini sürdürdüler. Ancak bu durum pek fazla uzun sürmedi. Dervişler, Mevlânâ 'yı Tebrizli Şems'ten uzak tutmaya çalışıyorlardı. Halk da Mevlânâ'ya Tebrizli Şems geldikten sonra ders ve vaaz vermeyi bıraktığı, sema ve raksa[kaynak belirtilmeli]başladığı, fıkıh bilginlerine özgü kıyafetini değiştirip Hint alacası renginde bir hırka ve bal rengi bir küllah giydiği için kızılıyordu. Tebrizli Şems'e karşı birleşenler arasında bu kez Mevlânâ'nın ikinci oğlu Alaeddin Çelebi'de vardı.

Sonunda sabrı tükenen Tebrizli Şems "bu sefer öyle bir gideceğim ki, nerde olduğumu kimse bilmeyecek" deyip, 1247 yılında bir gün ortadan kayboldu (ama Eflaki onun kaybolmadığını, aralarında Mevlânâ'nın oğlu Alaeddin'in de bulunduğu bir grup tarafından öldürüldüğünü ileri sürer). Sultan Veled'in deyişine göre Mevlânâ adeta deliye dönmüştü; ama sonunda onun gene geleceğinden umudunu keserek yeniden derslerine, dostlarına, işlerine döndü. Tebrizli Şems'in türbesi Hacı Bektaş Dergahı'nda diğer Horasan Alperenleri'nin yanındadır.

Bu dönemde Mevlânâ, Şems-i Tebrizi ile kendi benliğini özdeşleştirme deneyimini yaşıyordu (bu, bazı gazellerin taç beyitinde kendi adını kullanması gerekirken, Şems'in adını kullanmasından da anlaşılmaktadır). Aynı zamanda Mevlânâ kendine en yakın hemhal

olarak (aynı hali paylaşan dost) Selahattin Zerküb'u seçmişti. Şems'in yokluk acısını onunla özdeşleştirdiği Selahattin Zerküb ile gideriyordu. Selahattin, erdemli ama okuması yazması olmayan bir kuyumcuydu. Aradan geçen kısa bir zaman içerisinde müritler de Şems yerine Selahattin'i hedef edindiler. Ne var ki Mevlâna ve Selahattin kendilerine karşı duyulan tepkiye aldırmadılar. Selahattin'in kızı "Fatma Hatun" ile Sultan Veled evlendirildi.

Mevlânâ ile Selahattin on yıl süreyle bir arada bulundular. Selahattin'i öldürme girişimleri oldu ve bir gün Selahattin'in Mevlânâ'dan "bu vücut zindanından kurtulmak için izin istediği" rivâyeti yayıldı; üç gün sonra da Selahattin öldü (Aralık 1258). Selahattin cenazesinin ağlayarak değil, neyler ve kudümler çalınarak, sevinç ve şevk içinde kaldırılmasını vasiyet etmişti.

Selahattin'in ölümünden sonra, yerini Hüsamettin Çelebi aldı. Hüsamettin, Vefaiyye tarikatının kurucusu ve Tacu'l Arifin diye bilinen Ebu'l Vefa Kürdi'nin soyundan olup dedeleri Urmiye'den göçüp Konya'ya yerleşmişlerdi.[26] Hüsamettin'in babası, Konya yöresi ahilerinin reisiydi. Onun için, Hüsamettin Ahi Türk oğlu diye anılırdı. Varlıklı bir kişiydi ve Mevlânâ'ya mürit olduktan sonra bütün servetini onun müritleri için harcadı. Beraberlikleri Mevlânâ'nın ölümüne kadar on yıl sürdü. O aynı zamanda Vezir Ziyaettin tekkesinin de şeyhiydi ve böylece iki ayrı mâkam sahibiydi.

İslâm tasavvufunun en önemli ve en büyük yapıtı kabul edilen Mesnevî-i Manevî (Mesnevî) Hüsamettin Çelebi aracılığıyla yazılmıştır. Bir gün birlikte sohbet ederlerken Çelebi bir konudan yakındı ve "müritler", dedi, "tasavvuf yolunda bir şeyler öğrenmek için ya Hâkim Senâ'nin Hadika adlı kitabını okuyorlar ya Attâr'ın "ilâhînâme" 'sini, ve "Mantık-ut-Tayr" 'ını (Kuş Dili) okuyorlar. Oysa bizim de eğitici bir kitabımız olsaydı herkes bunu okuyacak ve ilâhi gerçekleri ilk elden öğrenecekti." Hüsamettin Çelebi sözünü bitirirken, Mevlânâ sarığının katları arasından bükülmüş bir kâğıt uzattı genç dostuna; Mesnevî 'nin ünlü ilk 18 beyti

yazılmıştı ve hoca, müridine şöyle diyordu: "Ben başladım, gerisini sen yazarsan ben söylerim."

Bu çalışma yıllar boyu sürdü. Yapıt, 25.700 beyitten oluşan 6 ciltlik bir bütündü. Tasavvuf öğretisini çeşitli öyküler aracılığıyla anlatıyor, olayları yorumlarken tasavvuf ilkelerini açıklıyordu. Mesnevî bittiği zaman artık epeyce yaşlanmış olan Mevlânâ yorgun düşmüş, ayrıca sağlığı da bozulmuştu. 17 Aralık 1273'te de vefat etti. Mevlânâ'nın vefat ettiği gün olan 17 Aralık, düğün gecesi anlamına gelen ve sevgilisi olan Rabb'ine kavuşma günü olduğu için Şeb-i Arûs olarak anılır.

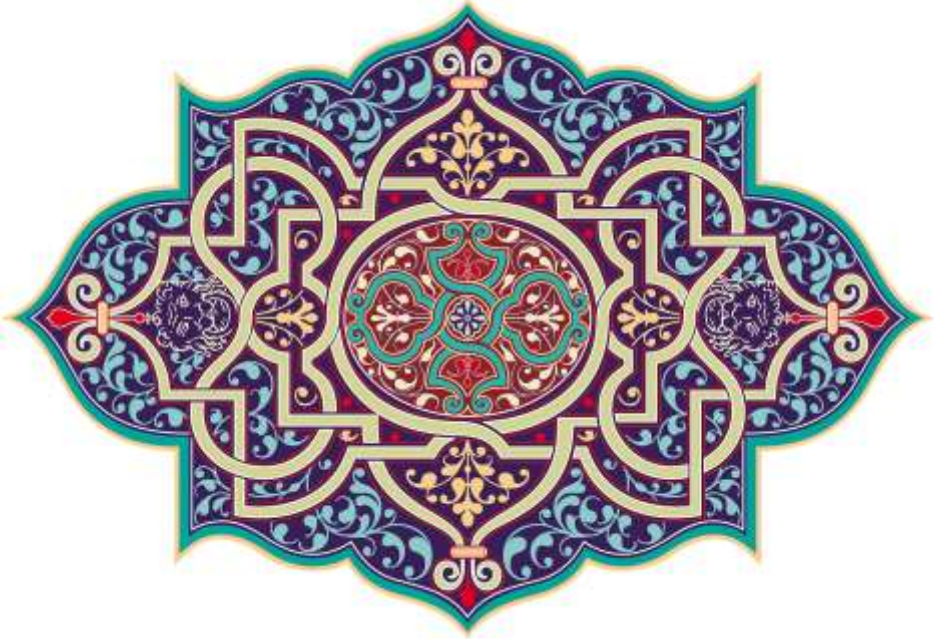
İlk eşi Gevher Hatun ölünce, Mevlânâ Konya'da ikinci kez Gera Hatun ile evlenmiş ve ondan Muzafferettin Alim Çelebi adında bir oğlu ve Fatma Melike Hatun adında bir kızı olmuştu. Mevlânâ'nın soyundan gelen Çelebiler, genellikle Sultan Veled'in oğlu Feridun Ulu Arif Çelebi'nin torunlarıdır; Fatma Melike Hatun'un torunlarıysa Mevlevîler arasında İnas Çelebi olarak anılırlar.

Eserleri

- Mesnevî
- Büyük Divan "Divan-ı Kebir"
- Fihi Ma-Fih "Ne varsa İçindedir"
- Mecalis-i Seb'a "Mevlana'nın 7 vaazı"
- Mektubat "Mektuplar"

Mesnevi'den seçme
öyküler

YAĞMURUN SIRRI

Mustafa, bir gün, dostlarından birinin cenazesine ve dostlarla mezarlığa gitti. Onun mezarına toprak doldurdu, tohumunu yeraltında diriltti. Bu ağaçlar, toprak altındaki insanlara benzerler. Ellerini topraktan çıkarıp; halka doğru yüz türlü işaretlerde bulunurlar, duyana söz söylerler. Yeşil dilleriyle, uzun elleriyle toprağın içindeki sırları anlatırlar. Kazlar gibi başlarını su içine çekmişler...Karga gibiyken tavus haline gelmişlerdir. Tanrı, onları kış vakti hapsetmişse de baharda o kargaları tavus haline getirir.

Kışın onlara ölüm vermişse de bahar yüzünden yine diriltip yapraklandırır, yeşertir. Münkirler der ki: "Eskiden beri olagelmış bir şey. Neden bunu kerem sahibi Tanrı'ya isnad edelim?" Onların körlüğüne rağmen Tanrı, dostların gönüllerinde bağlar, bahçeler bitirmiştir.

Gönülde kokan her gül, kül sırlarından bahisler açar.

Onların kokuları, münkirlerin burunlarını yere sürtmek için perdeleri yırtarak dünyanın etrafını dönüp dolaşırlar. Münkirler o gönül kokusuna karşı kara böcek gibidirler; dayanamazlar. Yahut davul sesine tahammül edemeyen beyni zayıf kimseye benzerler.

Kendilerini meşgul ve müstağrak gösterirler. Şimşek parıltısından gözlerini yumarlar. Göz yumarlar ama, onların buldukları makamdaki göz değildir ki. Göz odur ki bir sığınak görsün.

Peygamber, mezarlıktan dönünce Sıddıka'nın yanına giderek konuşup görüşmeye başladı. Sıddıka'nın gözü, Peygamber'in yüzüne ilişince önüne gelip elini onun üstünü, sarığına, yüzüne, saçına, yakasına, göğsüne, kollarına sürdü.

Peygamber, "Böyle acele acele ne arıyorsun?" dedi. Ayşe "Bugün hava bulutluydu, yağmur yağdı. Elbisende yağmurun eserini arıyorum. Gariptir ki üstünü, başını yağmurdan ıslanmamış görmekteyim" dedi.

Peygamber "O sırada başına ne örtmüşsün, baş örtün neydi? Diye sordu. Ayşe senin ridanı başıma örtmüştüm" dedi. Peygamber dedi ki: "Ey yeni yakası tertemiz Hatun! Tanrı onun için temiz gözüne gayb yağmurunu gösterdi." O yağmur, sizin bu bulutunuzdan değildir. Başka bir buluttan, başka bir göktendir.

Gayb aleminin başka bir bulutu, başka bir yağmuru, başka bir göğü, başka bir güneşi vardır. Fakat o, ancak havassa görünür, diğerleri "Öldükten sonra tekrar yaratılıp diriltileceklerinden şüphe ederler."

Yağmur vardır, alemi beslemek için yağar. Yağmur vardır, alemi beslemek için yağar. Yağmur vardır alemi perişan etmek için yağar.

Bahar yağmurlarının faydası, şaşılacak bir derecededir. Güz yağmuruyorsa, bağa sıtma gibidir.

Bahar yağmuru, bağı nazü naim ile besler, yetiştirir. Güz yağmuruyorsa bozar, sarartır. Kış, yel ve güneş de böyledir; bunların tesirleri de zamanına göre ve ayrı ayrıdır. Bunu böyle bil, ipin ucunu yakala!

Tıpkı bunun gibi gayb aleminde de bu çeşitlilik vardır. Bazısı zararlıdır, bazısı faydalı. Bazı yağmurlar berekettir, bazıları ziyan. Abdalin bu nefesi de işte o bahardandır. Canda ve gönülde bu nefes yüzünden yüzlerce güzel şeyler biter.

Onların nefesleri, talihli kişilere bahar yağmurlarının ağaca yaptığı tesiri yapar. Fakat bir yerde kuru bir ağaç bulunsa cana can katan rüzgarı ayıplama! Rüzgar, işini yaptı, esti. Canı olan da, rüzgarın tesirini candan kabul etti.

Peygamber, “Dostlar, bahar serinliğinden sakın vücudunuzu örtmeyin. Çünkü bahar rüzgarı, ağaçlara nasıl tesir ederse sizin hayatınıza da öyle tesir eder. Fakat güz serinliğinden kaçının. Çünkü o, bağa ve çubuklara ne yaparsa sizin vücudunuza da onu yapar” dedi.

Bu hadisi rivayet edenler, zahiri manasını vermişler ve yalnız zahiri manasıyla kanaat etmişlerdir. Onların halden haberleri yoktur. Dağı görmüşler de dağdaki madeni görmemişlerdir.

Tanrı'ya göre güz, nefis ve hevadır. Akılla cansa baharın ve ebediliğin ta kendisidir. Eğer senin gizli ve cüzi bir aklın varsa cihanda bir kamil akıl sahibini ara! Senin cüzi aklın, onun külli aklı yüzünden külli olur. Çünkü Akl-ı kül, nefse zincir gibidir.

Binaenaleyh hadisin manası teville şöyle olur: Pak nefesler bahar gibidir, yaprakların ve filizlerin hayatıdır. Velilerin sözlerinden, yumuşak olsun, sert olsun, vücudunu örtme, çünkü o sözler, dininin zahiridir.

Sıcak da söylese, soğuk da söylese, hoş gör ki sıcaktan, soğuktan (hayatın hadiselerinden) ve cehennem azabından kurtulasın. Onun sıcağı, hayatın ilkbaharıdır. Doğruluğun, yakinin ve kulluğun sermayesidir.

Çünkü can bahçeleri, onun sözleri ile diridir. Gönül denizi, bu cevherlerle doludur. Eğer gönlün bahçesinden cüzi bir zevk ve hal eksilse akılı başında olan kişinin gönlünü, binlerce gam kaplar.

Sıddıka'nın aşkı çoşup edebe riayetle Peygamber'e sordu: "Ey şu varlığın hülâsası, vücudun zübdesi! Bu günkü yağmurun hikmeti neydi? Bu yağmur, rahmet yağmurlarından mıydı, yoksa tehdit için mi yağıyordu, pek yüce, pek azametli Tanrı'nın adaletinden miydi?

Bu yağmur, bahara ait lutuflardan mıydı, yoksa afetlerle dolu güz yağmuru muydu?" Peygamber dedi ki: "Bu yağmur musibetler yüzünden insanın gönlüne çöken gamı yatıştırmak için yağıyordu." Eğer Ademoğlu, o keder ateşi içinde kalıp duraydı ziyadesiyle harabolur, eksikliğe düşer, (hiçbir şey yapamaz bir hale gelir) di.

O anda bu dünya harap olurdu, insanların içlerinde hırs kalmazdı. Ey can, bu alemin direği gaflettir. Akıllılık, uyanıklık, bu dünya için afettir. Akıllılık o alemde, galip gelirse bu alem alçalır. Akıllılık güneştir, hırs ise buzdur. Akıllılık sudur, bu alem kirdir.

Dünyada hırs ve haset kükremesin diye o alemde akıllılık, ancak sızar, sızıntı halinde gelir. Gayb aleminden çok sızarsa bu dünyada ne hüner kalır, ne de ayıp.

GURURUN AKILA OYUNU

Aklın aklından kaçan, peygamber ve velilere uymayan kişi meşhur Harut'la Marut'a benzer. Onlar da gururları yüzünden zehirli ok yediler. Mukaddes yaratılışlarına, melek olduklarına itimat ettiler. Fakat bu itimat, su sığırının aslana itimadı gibidir. Manda, aslana ne kadar itimat edebilir?

Onun yüz tane boynuzu olsa ve bu boynuzlarla korunmaya çalışsa yine aslan, onun boynuzunu değil; boynuzunun boynuzunu bile parça parça eder. Kirpi gibi baştan aşağı diken olsa, aslan, yine onu çaresiz öldürür.

Kasırğa, birçok ağaçları kökünden sökerse de alçacık bir ota ihsanda bulunur. O sert rüzgar, otun zayıflığına acır. Gönül, artık sen de kuvvetten dem vurma. Balta ağaçların, dalların çokluğundan, sıklığından hiç korkar mı? Hepsini paramparça eder, kesip biçer. Fakat bir ota saldırmaz. Neşter yaradan başka yere vurulmaz. Aleve odunun çokluğundan ne gam? Kasap koyun sürüsünden kaçarmı?

Manaya nispetle suret nedir? Çok zayıf, çok aciz. Kötüyü baş aşağı tutan ondaki manadır. Dolap gibi dönüp duran gökten kıyas tut. Onun dönmesi nedendir? Onda müdebbir olan akıldan. Oğul, siper gibi olan bu kalıbın dönüşü, hareketi de gizli ruhtandır.

Bu rüzgarın hareketi onun manasından (o suretle zahir olan manadan, Tanrı kudretindedir) değirmen çarkına benzer; çark, ırmak suyunun esiridir. Bu nefesin alınıp verilmesi, girip çıkması da hevesli candan başka kimdendir? Can, o nefesi, nefesle çıkan sözü, bazen cim haline kor; bazen de ha ve dal haline (bu suretle de inkar da bulunur). Gah o sözü barış sözü yapar, gah savaş sözü.

Can, o nefesi bazen sağa götürmektedir, bazen sola ..Bazen gül bahçesine koymaktadır, bazen diken haline. Yine böyle Tanrımız, bu rüzgarı Ad kavmine ejderha yaptığı halde, Yine aynı rüzgarı; müminlere rahmet, hayat ve emniyet verici bir hale getirmişti.

Alemlerin Rabbinin manalar denizi olan bin Şeyhi, “ mana Allah’dır” dedi. Bütün yerler, gökler; o yürüyen denizde, o can deryasında çör çöp gibidir. Suda çör çöpün saldırması, oynaması, suyun dalgalanmasındandır. İnat eder de onları hareketsiz bırakmayı dilerse kıyıya atıverir. Kıyıda dalgalandığı yere, kendisine çekti mi... ateş, ota ne yaparsa deniz de onlara onu yapar (hepsini siler, süpürür, yok eder) Bu söze de son yoktur. Ey genç sen yine Harut Marut hikayesine dön.

Bu iki melek, cihan halkının günahını, kötülüğünü görünce, hiddetlerinden ellerini ısıryorlardı. Fakat gözleriyle kendi ayıplarını görmüyorlardı. Bir çirkin, aynada kendisini görünce yüzünü çevirmiş, kızmış. Kendisini gören kendisini beğenen; birisinde bir suç gördü mü...İçinde cehennemden daha şiddetli bir ateş parlar. O, bu kibre din gayreti adını takar; kendi kafir nefisini görmez.

Din gayretinin başka alameti vardır. O ateşten bütün bir dünya yeşerir, hayat bulur. Tanrı; Harut'la Marut'a “ Eğer siz, nurdan yaratılmış, masum melekensiz aldanmış, ziyankar suçları görmeyin.

Ey gökyüzünün askerleri, benim kullarım! Şükredin ki şehvetten ve cinsi temayülden kurtulmuşsunuz. Eğer size de şehvet versem, artık gök, sizi kabul etmez. Sizdeki masumluk, benim ismetimin, benim korumamın aksindendir. O masumluğu benden bilin, kendinizden değil. Kendinize gelin, kendinize... Lanetlenmiş Şeytan, size galip gelmesin” dedi.

Nitekim Peygamberin vahiy katibi de hikmeti kendisinde gördü, kendine de vahiy geliyor zannetti.

Tanrı kuşlarının sesi, kendinde de var sandı, o kötü ıslık, o kuşların sesi gibi güzeldir zannına düştü. Sen, kuşların seslerini övüp dururken nereden kuşun muradını anlayacaksın. Bülbülün sesini öğrensen, tanısın da gül ile ne yapıyor, ne işi var? Nereden bileceksin?

Kıyas ve şüphe yoluyla bildiğini farz edelim... O biliş sağrıların, dudak oynamasından anladıkları kadar bir anlayış ve bilişten ibarettir.

Anlayışlı, hal hatır, yol yordam bilen birisi bir sağıra “ komşun hasta” diye haber verdi. Sağır kendi kendisine dedi ki: “ Bu sağır kulakla ben onun sözünü nereden anlayacağım. Hele hasta olur, sesi pek çıkmazsa... Fakat mutlaka da gitmek lazım. Dudağını oynar görünce ne dediğini kıyas yoluyla kendiliğinden düşünür, bulurum.

Ey benim mihnete düşmüş dostum, nasılsın? Derim. O, elbette iyiyim, yahut hoşum, diyecek. Şükürler olsun diye cevap verir, ne çorbası yedin diye sorarım. O mesela, mercimek çorbası diye cevap verir. Afiyet olsun der, hekimlerden kim geliyor, kendini hangisine tedavi ettiriyorsun? derim.

O, filan deyince derim ki: ayağı çok kutludur. Geldi mi işin yoluna girdi demektir. Biz de onun kademini denedik. Nerede vardıysa dilek hasıl oldu.” O iyi adam, kıyas yoluyla tasarladığı bu cevapları düzüp koşarak hastaya hal hatır sormaya gitti.

“Nasılsın “dedi. Hasta “öldüm” deyince dedi ki: “ Çok şükür!” Hasta, bu sözden hiddetlendi, canı pek sıkıldı. “ Bu ne biçim şükür? O bizim kötülüğümüzü istiyormuş, anlaşıldı” diye düşündü. Sağır bir sözdür, tasarladı ama yanlış düştü. Sonra “Ne yedin ? diye sorunca hasta

“Zehir” dedi. Sağır “ Afiyet olsun” der demez hastanın kahırlanması fazlalaştı.

Sağır, bundan sonra da “ Tedavi için hekimlerden kim geliyor?” diye sordu. Hasta “ Hadi be, defol, Azrail geliyor!” diye cevap verdi. Sağır “ Ayağı pek kutludur, sevin, neşelen!”dedi. Sağır; şükür, böyle bir zamanda hal hatır sorup komşuluk hakkını gözettim diye sevinerek dışarı çıktı.

Sağır, eşekliğinden tamamı ile aksini sandı, ziyanın ta kendisi olan o işi kar zannetti. Hasta ise “Bu, bizim canımıza düşmanmış, onun cefa madeni olduğunu bilmiyormuşuz” diyordu. Hatırına yüz türlü kötü şeyler geliyor, ona türlü ,türlü haber göndermeyi kuruyordu.

Kötü bir yemek yiyenin o yemeği kusuncaya kadar gönlü bulanır. İşte hiddeti yenmek budur; onu kusma ki karşılık tatlı sözler duyusun. Hasta olmadığı için hasta kıvranmakta, “ nerede bu kötü sözlü köpek ki. Söylediklerinin hepsine karşılık vereyim. O zaman tamamı ile hastaydım, aslan gibi olan aklım uyumuştı, hatırıma bir şey gelmedi. Hal hatır sorma, gönül almak ve teselli etmek içindir. Halbuki bu, hatır sorma değil, düşmanlık!

Düşmanını zayıf ve bitkin bir halde görüp memnun olmak istemiş” diyordu. Nice ibadetten vazgeçmiş, kulluktan çıkmış kişilerin

gönüllerinde Tanrının rızasını almak, sevaba nail olmak vardır, bunu umarlar. Halbuki bu, esasen gizli bir günahdır.

Nice bulanık şeyler vardır ki sen, onları saf ve berrak sanırsın. O sağır gibi...Sağır, iyilik yaptım sanmıştı, halbuki aksi zuhur etti. O, bir hastaya iyilikte bulundum hatırını ele aldım, komşuluk hakkını ele getirdim diye rahatça oturmuştu. Halbuki hastanın gönlünde bir ateş alevlenmiş, kendisini de yakmıştı. Yaktığınız ateşlerden korkun. Siz, onu günahlarınızla çoğalttınız, günahınız yüzünden alevdesiniz.

Peygamber bir riyakara namaz kıldığı halde “ Ey yiğit kalk, namaz kıl, çünkü senin kıldığın namaz değil” dedi. Bu korkular yüzünden her namazda “ ihdinassıratal müstakime- sen bizi doğru yola hidayet et” denir.

Yani “ Ey Tanrı! Bu namazımı yolunu azıtmışların, riyakarların namazıyla karıştırma” O sağır adamın seçtiği kıyas yüzünden on yıllık konuşma hiç olup gitti. Ulu kişi, hele bu kıyas, tavsif edilemeyecek vahiyde aşağılık duygusunun kıyası olursa... Senin duygu kulağın harfleri anlayabilirse de bil ki gaybı duyan kulağın sağırdır.

Tanrı nurlarına karşı bu kıyasçıları ileri süren ilk kişi, İblisti. Dedi ki: “ Şüpheli yok, ateş topraktan daha iyidir. Ben ateşten yaratıldım Adem kapkara topraktan. Şu halde fer'i, asla nispetle mukayese edelim: O zulmettendir, biz aydın nurdan.”

Tanrı “ Hayır, soy sop yok. Zahitlik ve şüpheli şeylerden çekinmek, faziletin mihrabıdır. Bu, fani dünyanın mirası değildir ki soy sop yüzünden onu elde edesin. Bu can mirasıdır. Hatta peygamberlerin mirası. Bunun varisi şüpheli şeylerden sakınan müminlerin canıdır.

O Ebucehl'in oğlu, açıkça müslüman oldu; şu Nuh Peygamberin oğlu yolunu yanılardan. Toprakten yaratılan, ay gibi nurlandı. Ateşten yaratılan sen, yüzü kara oldun, defol!” dedi.

Bu kıyaslar, bu araştırmalar; bulutlu günde, yahut geceleyin kibleyi bulmak içindir. Fakat güneş doğmuş, Kabe de karşıdayken bu kıyası, bu araştırmayı bırak, arama! Kıyas yüzünden Kabe'yi görmezlikten gelme, ondan yüz çevirme.

Doğruyu Tanrı daha iyi bilir. Tanrı kuşundan bir ötüş duyunca ders beller gibi yalnız zahirini beller, hatırında tutarsın. Sonra da kendinden kıyaslar yapar, hayalin ta kendisini hakikat sanırsın. Abdalların ıstılahları vardır ki sözlerin, onlardan haberi yok. Sen, kuş dilini, yalnız ses bakımından öğrendin; yüzlerce kıyas ve hevesler ateşledin.

Fakat o hastanın incindiği gibi senden de gönüller incindi, kederlendi. Halbuki sağır, kendi zannına kapılıp, isabet ettiğini sanıp sevincinden sarhoş oldu. O vahiy Katibi de kuşun sesini duyup kendini de o kuşla eşit sandı. Fakat kuş, bir kanat vurup onu kör etti işte... Onu ölümün ve elemin ta dibine kadar götürdü.

Kendinize gelin, sizde bir akis, yahut zan yüzünden göklerdeki duraklarınızdan düşmeyesiniz. Harut'la Marut'sanız da, " Biz sana saf ,saf ibadet ediyoruz" damının üstünde herkesten ileriyseniz de. Kötülerin kötülüklerine acıyın. Benliğin kendini görüp beğenmenin etrafında dolaşmayın. Kendinize gelin. Tanrı gayreti, pusudan çıkmayı görsün; baş aşağı yerin dibine gidersiniz.

İkisi de dediler ki: " Tanrı, ferman senin ihsanın, senin koruman olmazsa nerede bir ihsan, nerede bir koruyan?" Hem bunu söylemekte, hem de yeryüzüne inip hükmetmek için yürekleri oynamaktaydı. " Bizden kötülük gelir mi? Biz ne güzel kullarız!" diyorlardı.

Bunların bu gurur ve istekleri, kendilerini rahat bırakmadı: nihayet bunları kendilerini beğenmiş bir hale soktu.

“Ey toprağa, suya, yere, ateşe mensup insanlar, ey ruhanilerin temizliğinden haberi olmayanlar. Biz şu gökyüzünün üstünde perdeler dokuyor, yeryüzüne inip şadırvanlar kuruyoruz. Adalet yapar, ibadet eder; her gece yine göklere uçar gideriz. Bu suretle de şu devrin şaşılacak büyükleri olur, yeryüzüne adalet ve emniyeti yayarız” diyorlardı. Gökyüzü ahvalini yeryüzüne kıyas ettiler, fakat bu kıyas, doğru değil... Arada büyük bir fark var!

Perde altına girmiş olan Hakimin sözünü dinle: Şarap içtiğin yere baş koy, yat. Meyhaneden çıkıp yol, yanılan sarhoş, çocukların maskarası ve oyuncuğu olur. Her tarafa, her yola, çamurların içine düşer, her ahmak da ona güler. O bu haldeyken onun sarhoşluğundan, içtiği şarabın neşe ve zevkenden haberleri olmayan çocuklar peşine takılırlar.

Tanrı sarhoşundan başka bütün halk, çocuktur. Heva ve hevesinden kurtulmuş kişiden başka baliğ yoktur. Tanrı “ Dünya kuru bir istek, faydasız bir oyuncaktan ibarettir, siz de çocuklarsınız.” Dedi. Tanrı doğru buyurur. Oyuncuğu terk etmedikçe çocuksun. Ruh arınmadıkça nasıl temiz olabilirsiniz?

Dünyada daima istenen, peşinde koşulan, bir türlü terk edilemeyen bu şehvet; bil ki çocukların cimarı gibidir. Çocuğun cimarı nedir ki? Bir Rüstem'in, bir yiğidin cimarı nispetle oyundan ibaret. Halkın savaşı da çocukların savaşı gibidir. Tamamı ile manasız, esassız ve hor! Hepsi sopadan kılıçlarla savaşırlar.

Hepsi faydasız bir şeyle uğraşıp dururlar. Hepsi, bu bizim Burak'ımız Düldül yürüyüşlü atımız diye bir sopaya binmiştir. Sırtlarında yük var, fakat bilgisizliklerinden kendilerini yüksek görüp ata binmiş, yol gidiyor sanırlar.

Hele dur... halk atlıları, bir gün atlarını sürerek dokuz kat gökten geçsinler de bak! O gün ruh ve melek Tanrı'ya yücelir. Ruhun

yücelmesinden gök titrer! Siz ise umumiyetle çocuklar gibi eteğinize binmişsiniz... Ata binmiş gibi eteğinizin ucunu tutmuşsunuz!

Tanrı'dan “ Şüphe yok ki zan fayda vermez” hükmü gelmiştir. Zan merkebi nerede gökler koşacak? İki türlü zan olursa kuvvet hangisindeyse o tercih edilir. Fakat güneş zuhur etti mi... onun varlığında ve parlaklığında inat edilmez. İşte o zaman bindiğiniz şeyleri görürsünüz; anlarsınız ki ancak ayaklarınıza binmişsiniz...

Vehmi, fikri, duyguyu, anlayışları sopa gibi çocuk atı bil! Gönül ehlinin ilimleri, kendilerini taşır. Ten ehlinin ilimleriyse kendilerine yüküdür. Gönle uran, adamı gönül ehli yapan ilim; insana fayda verir. Yalnız tene tesir eden, insana mal olmayan ilim yükten ibarettir.

Tanrı “ Yahmilü esfara-Tevrat'ı bilip onunla amel etmeyen kitap taşıyan eşeğe benzer” dedi. Tanrı'dan olmayan bilgi yüküdür. Tanrı'dan vasitasız olarak verilmeyen ilim, gelini süsleyen kadının ona sürdüğü renk gibi diri kalmaz, uçup gider. Fakat bu yükü iyi çekersen yükünü alırlar, rahat ettirirler.

Heva ve heves uğrunda o bilgi yükünü taşıma ki içindeki ilim ambarını göresin. İlimin rahvan atına bindikten sonra sırtından yükü alırlar. Tanrı kadehi olmadıkça heva ve heveslerden nereden geçeceksin? Ey Tanrı'ya ait yalnız “HU” ismine kani olan! Sıfattan, addan ne doğar? Hayal! O hayal, sahibine ancak vuslat delili olur. Medlülü olmayan bir delalet edici hiç gördün mü?

Yol olmadıkça katiyen gül de olmaz... Hakikatı olmayan bir adı hiç gördün mü; yahut Kar ve Lam harflerinden gül topladın mı? Mademki ismi okudun; var, müsemmayı da ara. Ayı gökte bil derede değil!

Addan ve harften geçmek istersen hemencecik kendini tamamı ile kendinden art (yok ol!) Demir gibi demirlikten çık, renksiz bir hale gel.

Riyazatta tozsuz passız bir ayna ol! Kendini kendi vasıflarından arıt ki asıl kendi saf, pak zatını göresin.

O vakit kitap, müzakereci ve üstat olmaksızın gönlünde peygamberlerin ilimlerini görür bulursun. Peygamber “ ümmetimden öyleleri vardır ki onlar, benimle aynı yaratılıştadırlar, benimle aynı himmete sahiptirler. Ben onları hangi nurla görüyorsam onların canları da beni mutlaka aynı nurla görür” dedi.

Bunlar Peygamberi, Shihayn kitapları, hadisler, hadisi rivayet edenler olmaksızın, bunlara hacet kalmaksızın abıhayat kaynağında (gönüllerinde) görürler. “Kürt olarak yattık” sırrını bil, “ Arap olarak sabahladık” sırrını oku! Gizli ilme dair bir misal istersen Rum halkıyla Çinlilere ait hikayeyi söyle:

LA HAVLE

İsa ile bir ahmak yoldaş oldu. Gözüne yol üstünde ölü kemikleri erişince, “ Yoldaş ölüleri diriltmek için okuduğun o yüce adı, bana da öğret de bir iyilikte bulunayım, o adı okuyup kemiklere can vereyim” dedi.

İsa dedi ki : “sus Bu senin sözünün harcı değil! Nefesin yağmurlardan daha arı, duru olması o nefes sahibinin melkelerden daha idrakli bulunması lazımdır. Adem ömürlerce yandı, yakıldı da arındı; felekler hazinesine emin oldu. Sende sağ eline bir sopa aldın ama senin elin nerede, Musa'nın eli nerede” O ahmak “ Benim sırlara kabiliyetim yoksa o adı bu kemiklere sen oku” dedi.

Bir sofi seyahate çıktı, döne dolaşa bir gece bir tekkeye konuk oldu. Bir hayvanı, vardı ahıra bağladı. Kendisi dostlarla, sofanın baş köşesine geçip oturdu. Arkadaşlarıyla murakabeye daldı. Murakabede sevgilinin huzuru, adamın önünde bir defter haline gelir (Tanrının manevi huzuruna varılır, bütün hakikatler o huzurda okunur) Sofinin defteri,

harflerin yazılmasından meydana gelen karalama değildir. Ancak kar gibi bembeyaz ve temiz gönüldür. Alimin azığı ve sermayesi, kalemden meydana gelen eserlerdir. Sofinin azığı ve sermayesi nedir? Ayak izleri!

Sofi; av peşine düşen, ceylanın ayak izlerini görüp onları izleyen avcıya benzer. Bir müddet ceylanın ayak izleri işe yarar. Ondan sonra ise esasen ahudaki misk kokusu, yolu gösterir. Bu izlere, bu izlemeye şükreder de yol alırsa nihayet o adım atma o yol alma yüzünden muradına ulaşır. Misk kokusunu duyup bir konak yol almak iz,izleyerek yüz konaklık yol almadan yüz konaklık yolu dönüp dolaşmadan daha iyidir. Ay ışıkların doğusu olan gönül yok mu? O gönül, ariflere “kapıları açılmıştır” sırrıdır.

Sana duvardır ama onlara kapı. Sana taştır ama azizlere inci! Senin aynada açıkça gördüğünü pir, hem de daha önce bir kerpiç parçasında görür. Pir olanlar o kişilerdir ki bu alem yokken onların canları, kerem denizinde vardı. Bu tene düşmeden önce nice ömürler geçirdiler,ekmeden önce meyveler devşirdiler! Nakıştan, suretten evvel canlandılar,deniz yarılmadan inciler deldiler!

Tanrı, alemi ve ademi yaratma hususunda meleklerle müşavere ederken onların canları, boğazlarına kadar kudret denizine dalmış bulunuyordu. Melekler,buna mani olmak istedikleri zaman, gizlice meleklerle ıslık çalışıyorlar,onlarla alay ediyorlardı.

Bu nefsi Küll'ün ayağı bağlanmadan onlar her yaratılacak şeyin suretini biliyorlardı. Feleklerden önce Zuhal yıldızını, tanelerden önce Ekmeği görmüşler; Akılsız, gönülsüz fikirlerde dolmuşlar, askersiz, savaşız galip gelmişlerdi. O apaçık anlayış,onlara nispetle düşünüştür. Yoksa haddi zatında, bu sırdan uzakta kalanlara göre görüşün ta kendisidir. Düşünüş; geçmişe, geleceğe dairdir. Bu ikisinden de kurtulunca müşkül hal olur

“Ruh üzümünden şarabı,yoktan varı görür” Onlar da Keyfiyete düşecek olan her şeyi keyfiyetsiz görmüşler, madenden önce sağlamlı kapı fark

etmişlerdir. Üzüm yaratılmadan önce şaraplar içmişler, muhabbet sarhoşu olmuşlardır. Onlar, sıcak temmuz ayında kışı, güneşin ziyasında gölgeyi görür.

Üzümün gönlünde şarabı,tamam yoklukta bütün varlığı müşahede ederler. Gök, onların işret meclislerinde ancak onların cömertliğiyle bu sırmalı libası giyer. Onlardan iki dostu bir arada gördün mü bil ki onlar hem birdir, hem altı yüz bin! Onların sayıları dalgalar gibidir. Onlar rüzgar,zahiren çoğaltır. Halkın can güneşi, halkın pencerelere benzeyen bedenlerinde mahcup olan kişi şüphededir.

Çokluk, ruhu Hayvanidedir, Ruhu insani ise birdir. Hak onlara madem ki nurundan saçtı, Hakkın nuru artık ayrılmaz . Yoldaş bir müddet usanmayı bırak da o güzelin tek benini sana anlatayım Onun güzelliği anlatılmaz, iki alem de nedir? Onun yüzündeki benim aksi! Onun güzel benini anlatmaya başladım mı söz, tenimi yarmak, parçalamak istiyor. Ben bu harmanda bir karınca gibi memnun geçinip gidiyorum,hatta kendi cirmimden kendi haddimden fazla yük çekmekteyim

O aydınlığın bile hasedettiği güzel, beni bırakır mı ki söylenmesi lazım ve farz olan sırları söyleyeyim. Deniz köpüklenir, köpükle örtülür, köpüğü ileri sürer. Sonra da köpüğünü çeker, açılır, kendisini gösterir.

Şimdi dinle, hikayenin içyüzünü anlatmama ne mani oldu? Dinleyenin gönlü başka bir yere gitti. Hatırına o konuk olan sofinin hali geldi. Boğazına kadar o sevdaya daldı. Onun için bu sözü bırakıp ona başlamak hali anlatmak için o hikayeyi söylemek icap ediyor. Fakat ey aziz sofiyi,suret sofisi sanma! Ne vakte kadar çocuklar gibi cevize,üzüme düşüp kalacaksın?

Oğul, bizim cismimiz cevizle üzümdür. Ersen bu ikisinden de geç! Eğer sen geçmezsen Tanrının lütfu Tanrının keremi seni dokuz kat gökten geçirir. Şimdi hikayenin zahirini dinle, fakat taneyi samandan ayır ha!

O zevk ve huzur dileyen sofilerin zikir ve mürakabeleri, vecit ve şevkle sona erince. Konuğa yemek getirdiler. Konuk o zaman hayvanı hatırladı, Hizmetçiye”Ahıra git, hayvana saman ve arpa ver ”dedi. Hizmetçi dedi ki :“ la havle... Bu ne fazla söz! Eskiden beri bu işler benim işim.” Sofi “önce arpayı ısla.

Çünkü eşek karttır,dişleri sağlam değil” dedi. Hizmetçi “ Lahavle Ey ulu bunu niye söylüyorsun? Bu hizmet usulünü, hep benden öğrenirler” dedi. Sofi “önce semerini indir,sırtına da ilaç koy” dedi. Hizmetçi “Lahavle ey hakim, benim senin gibi yüz binlerce konuğun geldi; Hepsisi de yanıımızdan razı olup gittiler.

Konuk bizim canımızdır,bizdendir” dedi. Sofi “suyunu ver ama ılık olsun” deyince hizmetçi “ Lahavle. Artık beni utandırıyor” dedi. .Sofi “Arpaya az saman karıştır” dedi. Hizmetçi “ Lahavle. Bu sözü kısa kes artık” dedi. Sofi “Yerini süpür, taş toprak kalmasın. Islaksa biraz kuru toprak serp” dedi.

Hizmetçi “Lahavle a babam, lahavle de Bir işe yolladığın ehil kişiye az söyle! Dedi. süpür, taş toprak kalmasın. Islaksa biraz kuru toprak serp” dedi. Hizmetçi “Lahavle a babam, lahavle de Bir işe yolladığın ehil kişiye az söyle! Dedi. Sofi “Eşeğin sırtını tımar et” dedi.

Hizmetçi “ Lahavle. Baba, artık utan.!” Dedi. Bunu deyip eteğini sıkıca beline doladı. “işte gittim,önce arpa,saman getireyim”dedi. Gitti ama ahır aklına bile gelmedi. Yalnız sofiyi aldattı. Birkaç hazelenin yanına gitti, Sofinin sözlerine gülmeye onunla alay etmeye koyuldu.

Sofi uzun zaman yolculukta bulunduğundan gözlerini yumup daldı,rüya görmeye başladı: Eşeği bir kurda sataşmıştı. Kurt, sırtından, oyluğundan onu paralıyordu Uyanıp “Lahavle. Bu ne biçim saçma rüya, Acaba o şefkatli hizmetçi nerede ki?” dedi.

Yine daldı. Bu sefer eşegini yolda giderken gah, bir kuyuya, gah bir çukura düşüyor gördü. Türlü , türlü kötü rüyalar görüyordu. Rüyasında bazen Fatıha suresini, bazan Karia suresini okuyordu. “ çare ne ? Dostlar kalkıp gittiler. Bütün kapıları da kapadılar” dedi. Yine “O Hizmetçiçeğiz, bizimle tuz ekmek yemedi mi ki ?

Ben ona lütuftan başka ne yaptım, yumuşak sözlerden başka ne söyledim? Aksine o bana neden kinlendi ki? Her düşmanlığa bir sebep olur. Yoksa aynı cinsten oluş insanı vefakar eder” diyordu. Sonra tekrar “ lütuf ve ihsan sahibi adem iblise bir cefada bulundu mu ki?

İnsan yılana, akrebe ne yaptı ki onlar,daima insanı sokmak öldürmek isterler. Kurdun huyu yırtıcılıktır. Bu haset de nihayet yaradılıştadır demektedir”, Sonra yine “ Böyle kötü zanna düşmek hatadır. Neye kardeşim hakkında böyle bir zanda bulunuyorum?” Diye söylenmekteydi, Yine dönüp diyordu ki: “ Bu kötü zanna düşmek de bir tedbire sarılmaktır. Şüpheye düşmeyen muvaffak olur mu?” Sofi vesvese içindeydi. Eşeğe gelince öyle bir haldeydi ki düşmanların cezası da, dilerim böyle olsun!

Zavallı eşek; taş toprak içinde,semeri tersine dönmüş, kuskunu kopmuştur. Yol yürümekten ölmüş, bütün gece yemsiz gah can çekişmekte,gah ölüm haline gelmekteydi. Bütün gece “Yarabbi,arpadan vazgeçtim, bir avuççağızdan da az saman olsa” diye sayıklıyordu. Hal diliyle “Ey şeyhler,bir merhamet edin,bu ham ve edepsiz hizmetçinin elinden yandım” diyordu. O eşeğin çektiği eziyeti duyduğu azabı ancak karada uçan kuş,sele kapılırsa çeker duyar!

Nihayet biçare eşek açlık illetinden o gece seher çağına kadar yan üstü yattı. Gündüz olunca, hizmetçi gelip hemen semerini düzeltti,sırtına vurdu. Eşekçiler gibi birkaç sopa indirdi. O köpek hizmetçiden ne umulursa eşeğe onu yaptı. Eşek dayağın,şiddetinden sıçradı,kalktı. Dili yok ki halini söylesin!

Sofi merkebe binip yola düzülünce merkep,her an yüzüstü düşmeye başladı. Halk,merkep düştükçe onu kaldırmaya koyuldu. Herkes onu hasta sanıyordu. Birisi kulağını burmakta,öbürü yara var mı diye damağını yoklamakta, Diğeri nalında taş aramakta, bir diğeri de gözünü puslu görmekteydi. Sofiye “ Ey Şeyh, bu ne hal? Dün,şükür olsun,bu eşek kuvvetlidir demiyor muydun?” dediler. Sofi (Geceleyin “lahavle” yiyen eşek, ancak böyle gider. Merkebin azığı geceleyin “lahavle” olur,Geceleyin tespah çeker durursa gündüzün de secde eder) dedi.

İnsanların çoğu insan yiycidir. Onların selam vermelerine pek emin olma! Hepsinin de gönlü Şeytan evidir. İnsan şeytanının lafına pek kulak asma! Şeytanının ağzından çıkan “Lahavle”ye kanan kişi, savaşta o eşek gibi tepesi üstüne düşer. Dünyada Şeytancın şeytanlığına uyan; dost yüzlü düşmanın hürmetine, hissine kanarsa. O eşek gibi arıklıktan ve sersemlikten İslam yolunda, Sırat köprüsünün üstünde tepe taklak gelir.

Kötü dostun işvelerine kulak verme; yeryüzünde tuzak gör,emniyetle yürüme. Yüz binlerce “ Lahavle” okuyan Şeytana bak; ey adem, iblisi gör,bak nasıl yılanda gizlenmiş! Dostun postunu yüzmek için kasap gibi sana “Ey can, ey sevgili” diye hitabe der. Bu suretle postunu yüzmek ister. Düşmanların afyonunu tadan kişinin vay haline! Ağlatıp inleterek kanını dökmek için kasap gibi ayağın baş kor,sana hitaplarda bulunur. Aslanlar gibi avını kendin avla. Yabancıнын yaltaklanmasını da!

Aşağılık kişilerin hürmetini, hatır saymasını, o hizmetçinin hürmeti ve hatır sayması gibi bil. Kimsesizlik, Adam olmayan kişilerin işvesinden iyidir. İnsanların arazisine ev kurma, kendi işini,gör yabancı kişinin işini değil! Yabancı kişi kimdir? Senin toprak bedenin. Senin gama, eleme düşmen de onun yüzündendir.

Tene yağlı, ballı şeyleri verdikçe cevherini,hakikatini semirmiş göremezsin. Teni miskler içine yerleştiren yine ölüm gününde pis kokusu meydana çıkar. Miski tene sürme, gönüle sür. Misk nedir? Ululuk sahibi Tanrının adı. O münafık miski tene sürer de ruhu külhanın

ta dibine sokar. Dilin de Tanrı adı canındaysa imansız düşüncesi yüzünden pis kokular!

Onun zikretmesi külhanda biten yeşillığe, aptes bozulan yerde yetişen gül ve süsene benzer. O yeşillik orda ariyettir. O gülün yeri oturlan işret edilen yerdir. Temiz şeyler temizlere aittir; pislere de pis şeylere... kendine gel! Kin yüzünden yol azıtanlara kin tutma. Çünkü onların kabirlerini de kin tutanların yanına kazarlar.

Kinin aslı cehennemdir. Senin kinin o küllün cüzcüdür, dinin de düşmanı. Mademki sen cehennemin cüzcüsün; aklını başına al cüzü küllünün yanında karar eder. Ey adı sanı duyulmuş kişi! Cennetin cüzcüysen zevkin de cennet gibi ebedidir. Acı mutlaka acılara katılır. Batıl söz nasıl olur da Hakka ulaşır?

Kardeş, sen ancak o düşünceden, o ruhtan ibaretsin. Mütebaki varlığın bakımındansa kemik ve deriden başka bir şey değilsin. Düşünceden, manevi varlığın gülse, Gül bahçesisin; dikense külhana layıksın. Gül suyu isen seni başa sürer, koyuna serperler; sidik gibiyse dışarı atarlar.

Koku satanların tabaklarına bak her cinsi kendi cinsinin yanına korlar. Cinsleri, kendi cinsleriyle karıştırır, bu uygunluktan bir güzellik, bir süs meydana getirirler. Fakat mercimek,şeker arasına karışırsa onları birer, birer ayırırlar. Tablalar kırıldı,canlar döküldü de iyiyi, kötüyü birbirine karıştırdılar.

Tanrı, bu taneleri ayırıp tabağa koysunlar diye kitaplar verdi, peygamberler gönderdi. Peygamberler,gelmeden önce hepsi bir görünmekteydi. Mümin, kafir, Müslüman, çiftit. zahiren hepsi birdi. Alemde kalp akçala sağlam akça bir yürümekteydi. Çünkü ortalık tamimiyle geceydi, biz de gece yolcularına benziyorduk. Peygamberlerin güneşi doğunca “Ey karışık, uzaklaş! Ey saf, beri gel” dedi.

Rengi göz ayırt edebilir; lali, taşı göz bilebilir. İnciyi, süprüntüyü göz anlar. Onun için çerçöp göze batar. Bu kalpazanlar, gündüze aşıktır. Çünkü gündüz,kuyumcu ve sarraf,altını fark etsin diye altına aynadır. Kırmızı yüzle sarı yüzü gündüz gösterdiğinden Tanrı kıyamete gün lakabını taktı. Hakikatte gündüz, velilerin sırrıdır. Gündüz onların aylarına nispetle gölgelere benzer. Gündüzü,Tanrı erinin sırrının aksi bilin; gözü örten akşamı da onun ayıp örtücülüğünün aksi.

Tanrı onun için “Vedduha” buyurdu. “Vedduha”, Mustafa'nın gönlünün nurudur. Tanrı kuşluk zamanını sevdi derler ya. Bu söz de, kuşluk çağı, onun aksi olduğundandır. Yoksa fani olan şeye yemin etmek hatadır. Böyle olduğu halde fani şeyin Tanrının sözüne girmesi layık olur mu?

Halil “ Ben fani olanları sevmem” dedi Halil böyle derse Ulu tanrı nasıl olur da fani şeyi diler, sever? “Velley!” den maksat yine Mustafa'nın ayıp örtücülüğü, toprağa mensup olan cismidir. Bu kuşluk çağının güneşi o, gökten doğdu da gece gibi olan tene “seni Rabb'in terk etmedi” dedi. Belanın ta kendisiden vuslat meydana geldi; “ Sana darılmadı da” sözü de o tatlılıktan zuhur etti. Esasen her söz bir halete alâmettir. Hal ele benzer, söz de alete.

Kuyumcunun aleti, kunduracının elinde kuma ekilmiş tohuma döner. Çiftçinin yanında kunduracının aleti, köpeğin, önünde saman,eşeğin önünde kemik gibidir. “Enel Hakkı” sözü, Mansur'un ağzında nurdu. “Enallah”Sözü, Firavunun ağzında yalan! Sopa, Musa'nın elinde doğruluğuna şahit oldu, sihirbazın elindeyse bir şeye yaramadı. İsa, bu yüzden yoldaşına Tek Tanrının o yüce adını belletmedi. Çünkü bilmez de alete noksan bulur. Taşı, toprağa vur. Hiç ateş çıkar mı? Elle alet taşla demire benzer. Çift olması gerek ki ateş çıksın. Çifti olmayan, aleti bulunmayan Tek Tanrıdır. Sayıda şüphe olabilir, Fakat Tanrıda şüphe yoktur.

İki diyenler,üç diyenler daha fazla diyenler, bir olduğunda mutlaka ittifak ederler. Şaşılık gidince hepsi birleşir; iki üç diyenler de bir derler.

Onun meydanında bir topsan, ona bir diyorsan durma, çevgehanının etrafında dön dolaş! Top padişahın elinin darbesiyle oynarsa, kemale ermiş olur.

Ey şaşı; bunları can kulağıyla dinle, gözüne kulak yoluyla ilaç ver! Temiz söz, hakikatten uzak olan gönüllerde karar etmez, nurun aslına dek gider. Çarpık ayakkabı, nasıl çarpık ayağa uyar, Şeytanın afsun ve efsanesi de doğru olmayan gönüllere uyar. Hikmeti istediğin kadar tekrarla. ona ehil değilsen hikmet, senden ne kadar uzak! İster yaz, beller. İster bahset, söyle! O, Ey inatçı senden yüzünü çeker, gizlenir; bağlarını koparır, kaçar. Fakat sen okumasan da hakikat ilmi senin yanıp yakıldığını görürse elinde, alışmış kuş haline gelir. Tavus kuşu, nasıl köylü evinde olmazsa, hakikat ilmi de her aceminin malı olmaz.!

CAHİLİN SEVGİSİ

Doğanın padişahı kaçıp un eleyen kocakârının evine gitmesi, bilgisizliğindedir. O kadıncağız, çocuklarına tutmaç pişirmeye savaşıırken o cinsi güzel, Kendisi hoş doğanı görünce, tutup ayacığını bağladı, kanadını kesip güdük bir hale getirdi, tırnağını kesti, yesin diye de önüne saman koydu."Ehil olmayanlar sana iyi bakamamışlar, kanadın haddini aşmış, tırnağın da uzamış. Na ehil kişiler seni hasta ederler. Ananın yanına gel ki sana iyi baksın!" dedi. Arkadaş, cahilin sevgisini de böyle bil. Cahil yolda daima çarpık, daima yampiri gider.

Padişahın günü, doğanı aramakla geçti, nihayet o kocakârının çadırına yöneldi. Ansızın orada doğanı, toz duman içinde gördü. Ona bakıp ağlamaya başladı. Dedi ki: "Her ne kadar, bize dosdoğru vefakarlıkta bulunmadığın için bu hal sana layıktı. Çünkü cehennem ehliyle cennet ehlinin müsavi olmadığından gaflet ederek cennetten kaçtın, cehennemde karar ettin. Halinden haberdar olan padişahı sersemce bu kokuşuk kocakârının evine kaçağın layığı budur"

Doğan kanadını padişahın eline sürmekte, hal diliyle "Ben günah ettim"; Ey kerem sahibi, sen iyilerden başkasını kabul etmezsen kötü nereye varsın da halini arz edip ağlasın? Padişah, her kötüyü iyi ettiğinden onun

lütfü cana bu cüreti vermekte, bu cinayetleri yaptırmaktadır” demekteydi.

Yürü çirkin işlerde bulunma ki bizim iyiliklerimiz bile o güzel sevgilimizin huzurunda çirkin görünmektedir. Hal bu ki sen ettiğin hizmeti ona layık sandın da cürüm bayrağını onun için yücelttin. Sana onu anmaya, Onu çağırmaya izin verdiler de o yüzden günlüne gurur düştü. Kendini Tanrı ile konuşur gördün. Halbuki niceler vardır ki bu şüphe yüzünden ondan ayrı düşer. Gerçi padişah seninle beraber yerde oturur ama sen kendini tanı, haddini bil de daha iyi daha edepli otur!

Doğan dedi ki: “padişahım, pişmanım, tövbe ettim, yeniden Müslüman oldum. Sarhoş ederek aslanı bile tutacak derecede kuvvet ve cüret sahibi ettiğin kişi sarhoşluk yüzünden yolunu sapıtırsa özrünü kabul et. Tırnağımı kestilerse de sen beni kabul eder, benden yüz çevirmezsen ben, güneşin bile perçemini koparırım. Kanadım gittiye de beni okşarsan, bana iltifat edersen felek bile benim oyunuma karşı mat olur. Bana kuvvet kemerini bağışlarsan dağı yerinden koparırım, bana kudret kalemini verirsen bayrakları yıkar, orduları kırarım. Nihayet benim cüssem, bir sivrisinekten de aşağı değil ya... Ben de Nemrut mülkünü kanadıyla vurur, tarumar ederim. Tut ki zayıflıkta Eabilim, tut ki düşmanlarımın her biri bir fildir. Bir fındık kadar, fakat yakıcı kurşun atarım, kurşunum, yüzlerce mancınık derecesinde tesir eder.

Taşım nohut kadarsa da savaşta ne baş bırakır,ne miğfer! Musa, savaşı bir tek sopasıyla gitti ama o sopayla Firavunu da, kılıçlarını da kırdı geçirdi. Her peygamber, o kapıyı yalnızca döğmüş, bütün dünyaya tek başına saldırmıştır. Nuh, ondan kılıç isteyince Tufan dalgası, Tanrı kudretiyle kılıç kesilmiştir. Ey Ahmet, yeryüzünün askeri kim oluyor ki? Aya bak,ayın bile alnını yar! Bu suretle yıldızların yomlu, yomsuz olduğuna inanan bi,haberler, bu devrin senin devrin olduğunu,kamerin devri olmadığını anlasınlar.

Bu devir, senin devrindir. Çünkü Kelim olan Musa bile daima senin zamanını arzuladı. Musa, senin devrinin parlaklığını, o devirdeki tecelli sabahının zuhurunu gördü de; “ Yarabbi, o ne rahmet devri... o devir, rahmetten de ileri ... o devirde rüyet var. Musa’ nı denizlere daldır da Ahmet’in devrinde izhar et” dedi. Tanrı dedi ki : “ Sana o devri onun için gösterdim, o halvetin yolunu onun için açtım”

Ey Kelm, sen o devirden uzaksın; ayağını çek, çünkü bu iklim uzundur. Ben kerem sahibiyim. Tamaha düşüp ağlasın diye mahluka ekmek gösteririm. Ana, çocuk uyansın da gıdasını istesin diye çocuğun burnunu ovar. Çünkü çocuğun, açlığından haberi olmaz, uyuyakalır. Fakat süt muhabbeti, ananın iki memesini de ağrıtmaya başlar.

Ben gizli rahmet olan bir hazineydim, hidayete erişmiş bir ümmet gönderdim.” Can ve gönülle dilediğim bütün keremleri sana Tanrı gönderdi de sen onlara tamah ettin. Ahmet, ümmetler “ Yarab” desinler diye dünyada nice put kırdı. Ahmet’in çalışması olmasaydı sen de ataların gibi puta tapardın.

Ahmet’in ümmetler üzerindeki hakkını bil, başın puta secde etmekten, bunu bilesin diye kurtuldu. Söylersen bu puta tapmadan kurtulmanın şükrünü söyle de Tanrı, seni batın putundan da kurtarsın. O, nasıl, başını putlardan kurtardıysa sende o kuvvetle gönlünü kurtar. Dini babadan bedava bir miras olarak buldun da onun için başını şükretmeden çevirdi. Miras yedi. Mal kadrini ne bilsin?

Rüstem can verdi, Zal bedava şeref kazandı! Ben, birisini ağlatırsam rahmetim coşar; ağlayıp taşanda nimetime erişir. Birisine bir şeyi vermek istemezsen o isteği göstermem. Fakat gönlünü kapattın mı artık açmam. Rahmetim, o ağlamalara bağlıdır. Kul ağladı mı rahmet denizi, kabarmaya,dalgalanmaya başlar.

Doğan diye, dönüp tekrar padişaha gelen doğana derler. Yolunu kaybeden kör doğandır. Bir doğan, yolunu kaybetti, bir viraneye düştü,

Baykuşların arasında kaldı. O rıza nurundandı, baştanbaşa nurdu; fakat kaza ve kader çavuşu, gözünü kör etti; Gözüne toprak saçtı, onu yoldan sapıtı, viranede baykuşlar arasına uğrattı.

Padişah'tan ayrı düşmesi şöyle dursun, baykuşlar arasına uğrattı. Padişah'tan ayrı düşmesi şöyle dursun, baykuşlar, başına vurmağa, güzelim kanatlarını yormaya başladılar. Baykuşlar arasına Kendinize gelin; doğan yerinizi, yurdunuzu almaya geldi" diye bir velvedir düştü. Mahalle köpekleri gibi hepsi de kızgın, korkunç bir halde garip doğanın başına üşüşüp hirkasını çekiştirmeye başladılar.

Doğan, " Ben baykuşlara layık mıyım?" Baykuşlara bunun gibi yüzlerce virane bağışladım. Ben burada kalmak istemem, padişaha dönmek isterim. Tasalanıp kendinize kıymayın. Ben burada durmam vatanıma giderim. Bu harabe, sizin gözünüze hoş bir yer görünüyor, bana değil. Benim naz ettiğim yer, padişahın koludur" diyordu.

Baykuş ise " Doğan sizi evinizden, barkınızdan etmek için hileye sapıyor. Hile ile bizi yurdumuzdan ayırmak, yuvamızdan etmek niyetinde. Bu hileci tokluk gösteriyor ama Tanrı hakkı için bütün harislerden beterdir. Hırsından balçığı pekmez gibi yer. Ayıya kuyruğunuzu kaptırmayın. Bizim gibi saf kişileri yoldan çıkarmak için padişah'tan, padişahın elinden dem vurmakta.

Bir kuşcağız, hiç padişahla düşüp kalkar mı? Bir parçacık aklınız varsa dinlemeyin bu sözü, O, padişahın cinsinden mi, vezirin cinsinden mi? Hiç sarımsakla badem helvası yenir mi? Padişah, adamlarıyla beni arıyor demesi de hilesinden, fendinden. Bu, kabul edilmeyecek bir malihulya. Bu, olmayacak bir laf, ahmak aldatmak için kurulmuş bir tuzak! Kim buna inanırsa ahmaklığından inanır .

Zayıf bir kuşcağızın padişahla ne münasebeti olabilir? En aşağı bir baykuş , onun beynine vursa ona padişah'tan yardımcı gelecek ha! Hani, nerede?" demektedir. Doğan dedi ki: " benim bir tüyüm bile kopsa

padişah, baykuş yuvasının kökünü kazır. Baykuş kim oluyor ki? Bir doğan bile beni incitir, gönlümü kırar, bana cefa ederse,

Padişah; her yokuşta her inişte doğan başlarından harmanlar yapar, tepeler yüceltir. Benim bekçim, onun inayetleridir. Nereye varırsam padişah arkamdadır. Hayalim, padişahın gönlündedir. O, bensiz duramaz. Padişah beni uçurunca onun ziyası gibi gönül yücelerinde uçarım. Ay gibi güneş gibi uçup gök perdelerini aşarım.

Akılların aydınlığı, benim fikrimden; göklerin halk edilmesi, benim yüzümdendir. Öyle bir doğanım ki Hüma bile bana hayran olur. Baykuş kim oluyor ki sırrımı bilsin. Padişah, benim kurtulmam için zindanı açtı, Yüz binlerce mahpusu azadetti. Bir zamancağız beni baykuşlara hemdem etti de benim yüzümden baykuşları doğanlaştırdı. Ne mutlu o doğana ki uçuşuma uyar, talihi yar olur da sırrımı anlar. Bana yapışın da doğan olun, baykuşsanız bile doğanlaşın! Böyle bir padişaha sevgili olan nereye düşerse, düşsün, nasıl olur da garip olur.?

Padişah kimin derdine derman olursa o, ney gibi feryat eder, sessiz sedasız kalmaz. Ben mülk sahibiyim, başkasının sofrasına oturup yemeğimi yemiyorum. Padişah, uzaktan benim davulumu döven "İrcii" sesidir. Benimle davaya girişenlerin rağmine şahidim, Tanrıdır.

Padişahın cinsinden değilim, haşa bunu iddia etmiyorum. Fakat onun tecellisiyle, onun nuruna sahibim. Cins oluş, sade şekil ve zat bakımından değildir. Su, nebatta toprağın cinsinden sayılır. Rüzgar, ateşi yaktığı, yanmasına yardım ettiği için rüzgarın cinsi demektir. Nihayet şarap, tabiata neşe verdiği için onun cinsidir. Cinsimiz, padişah cinsinden olmadığı için varlığımız onun varlığına büründü, yok oldu.

Varlığımız kalmayınca da tek olarak onun varlığı kaldı. Ben onun atının ayağı önünde toz gibiyim, toz gibi! Can da, canın nişaneleri de toprak oldu. Toprakta onun ayak izi var." Bu izi bulmak için ayağı altında toprak ol ki başı dik kişilerin tacı olasın. Sizi şeklimin aldatmaması için sözümü

dinlemeden şarabımı için, mezemi yiyin. Nice kişiler var ki suret, onların yolarını kesti. Surette kastettiler, Allah'a çattılar.

Bu can da, bedenle birleşmiştir ya. Fakat hiç can bedene benzer mi? Göz nuru iç yağıyla eş olmuştur, gönül nuru bir katre kanda gizli. Neşe ciğerin kızılındandır, gam karasında, akıl bir mum gibi beynim içinde. Bu alakadar keyfiyetsiz bir tarzdadır. Akıllar, bu keyfiyetsizliği bilmede acizdir. Külli can, cüzi cana alakalandı; can ondan bir inci alıp boynuna koydu. Meryem nasıl gönüller alan Mesih'e gebe kaldıysa can da onun gibi koynuna aldığı o inciden gebe kaldı.

Fakat o Mesih, kuru ve yaş üstünde, yeryüzünde seyahat eden Mesih değildir. O, Mesih'in şanı seyahatten yücedir. Can, canlar canından gebe kaldı ya. İşte cihan, böyle candan gebe kalır. Cihan da başka bir cihan doğurur. Bu mahşer de başka bir mahşer gösterir. Kıyamete kadar söylesem, saysam bu kıyameti anlatamam.

Bu, sözler, mana bakımından "Yarab" nidasına benzer. Harfler, bir tatlı dudaklının nefesini avlamağa tuzaktır. Kulun "Yarab" sözüne Tanrının "Lebbeyk" cevabı geldikten sonra, nasıl olur da "Yarab" demekte kusur eder? Fakat bu "lebbeyk" öyle bir "Lebbeyk" tir ki onu işitemezsin ama baştan aşağıya kadar bütün vücudunla tadabilirsin.

PADİŞAHIN İKİ KÖLEYİ SINAMASI

Bir padişah ucuza iki köle satın aldı. Onlardan birisiyle bir iki söz konuştu. Köleyi anlayışlı, zeki ve tatlı sözlü buldu. Zaten şeker gibi dudaktan ancak şeker şerbeti zuhur eder. Ademoğlu dilinin altında gizlidir. Bu dil, can kapısına perdedir. Bir rüzgar esti de kapıyı kaldırdı mı evin içinde ne varsa görürüz.

O evde inci mi var, buğday mı altın hazinesi mi var, yoksa yılan akreple mi dolu? Yoksa içerde hazinemi var da kapısında yılan beklemekte? Çünkü altın hazinesi bekçisiz olmaz. Köle, düşünmeden öyle söz söylemekteydi ki başkaları beş yüz defa düşünür de ancak öyle bir söz söyleyebilir.

Sanki içinde deniz var, deniz de baştanbaşa söyleyen incilerle dolu. Ondan parlayan her incinin nuru, Hak ile Batılı ayırır. Kuran'ın Nuru da

Hak ile Batılı zerre,zerre fark eder, bize gösterir. O incinin nuru, gözümüzün nuru olsaydı suali de biz sorardık,cevabı da biz verirdik. Gözünü eğrilttin de onun için ayı iki gördün. İşte bu bakış, şüpheye düşüp sual sormaya benzer.

Gözünü doğrult da aya öyle bak ki tek göresin. İşte cevabı da bu! Düşünceni doğrult, iyi bak. Çünkü düşünce de o incinin pırıltılarından. Kulaktan gönüle doğan her cevaba göz; onu bırak, cevabı benden duy der. Kulak vasıta, vuslata erense göz; Göz hal sahibidir, Kulaksa dedikoduda!

Kulağın duygusu sıfatları tebdil eder, halbuki gözlerin apaçık görgüsü, mahiyetleri bile değiştirir. Ateşin varlığını sözle bildin, bu varlığa sözle yakın hasıl ettinse pişmeyi iste, sözde kalma. Yanmadıkça o bilgi,aynel yakın değildir. Bu ya kini istiyorsan ateşe dal. Kulak hakikate nüfuz ederse göz kesilir. Yoksa söz kulakta kalır, gönüle tesir etmez. Bu sözün sonu gelmez. Geri dön de padişah o kölelere ne yaptı,onu anlat.

Padişah o kölecisi zeki görünce öbürüne “beri gel” diye emretti. Buradaki sevgiye ve acımaya delalet eden “ceğiz” eki küçültme, horlama için değildir. Nitekim ana oğula “yavrucuğum” derse bu horlama sayılmaz. İkinci köle padişahın huzuruna geldi. Ağzı kokuyordu,dişleri de kapkaraydı. Padişah, onun sözünden pek hoşlanmadı ama nesi var, nesi yok diye sırlarını aramaya koyuldu.

“ Bu şekilde, bu pis kokulu ağzıyla biraz ötede otur; fakat o kadar da ileri gitme. Çünkü seninle uzaktan konuşmak gerek. Benimle düşüp kalkamazsın, benimle bir yerde oturamazsın. Biraz ötede dur da senin o ağzını bir tedavi edelim. Sen güzelsin. Ben hünerli bir doktorum. Bir pire için yepyeni bir kilim yakılmaz ya. Sana da büsbütün göz yummak doğru değil. Bütün ayıplarınla beraber otur, iki üç hikaye söyle de aklın nasıl bir göreyim dedi.

O zeki köleyi de “ Haydi git yıkanıp arın” diye hamama yolladı. Huzurundaki köleye “Aferin sen akıllı bir adamsın, Hakikatte yüz köle değersin, bir değil. Kapı yoldaşın, hakkında kötü şeyler söyledi, fakat sen hiç de öyle değilsin. O hasetçi herif, az kalsın bizi senden soğutuyordu. Senin hakkında, hırsızdır, doğru adam değildir, münasebetsiz hareketlerde bulunur, ahlaksızdır, lanettir,şöyledir, böyledir demişti.” Dedi.

Köle dedi ki: “ O daima doğru söyler. Onun gibi doğru sözlü adam görmedim. Doğru söyleme yaradılışında vardır. Ne dese, aslı yok diyemem. O iyi düşünceli adamı ben körü bilmem, kusuru üstüme alırım doğrusu. Padişahım, olabilir ki o bende bazı ayıplar görmüştür de ben onları kendimde görememişimdir. Herkes önce kendi kusurunu görseydi halini ıslah etmekten gaflet eder miydi? Halk kendisinden gafildir babam gafil. Onun için birbirlerinin kusurlarını görürler.

Ben kendi yüzümü göremem de senin yüzünü görürüm; sen de benim yüzümü görürsün. Kendi yüzünü görmeye muktedir olanın nuru, halkın nurundan artıktır. O ölse bile nuru bakidir. Çünkü görüşü, Tanrı görüşüdür. Kendi yüzünü, gözünün önünde apaçık bir surette gören nur, bildiğimiz nur değildir. Padişah “Şimdi o senin ayıplarını söylediğin gibi sen de onun ayıplarını söyle, Ki benim dostum olduğunu, memleketimde emin bir vekilim bulunduğunu ve beni sevdiğini bileyim” dedi.

Köle dedi ki; “Padişahım, o benim iyi bir kapı yoldaşımsa da kusurlarını söyleyeyim: Kusuru. Sevgi, vefa, insanlık, doğruluk, zeka ve dostluktur. En ehemmiyetsiz kusuru cömertlik, düşkünlere yardım etmektir. Ama nasıl cömertlik? Canını da verir. Tanrı bu can bağışlamaya karşılık yüz binlerce can ihsan eder. Bunu görmeyen kişi nasıl cömert olabilir? Eğer görseydin nasıl olur da can vermeden çekinir, bir can için bu kadar tasalanırdın? Su kenarındayken suyu sakınan, esirgeyen, ancak ırmağı görmeyendir.

Peygamber “Kıyamet gününde verilecek karşılığı yakinen bilen, Bire on karşılık verileceğini anlayan kişinin cömertliği artıp durur, bu çeşit adam, türlü, türlü cömertlikler icabeder.” Dedi. Cömertlik bütün karşılıkları görmedir. Şu halde karşılığı görüş, korkunun zıddıdır. Nekeslik de karşılıkları görmedir. İnciyi görmek, denize dalan dalgıçı sevindirir.

Eğer cömertliğe karşılık verilecek olan şeyleri herkes görseydi dünyada kimse nekes olamazdı. Çünkü hiçbir kimse karşılıksız bir şey bağışlamaz. Şu halde cömertlik gözden gelir, elden değil. İşe yarayan görüştür, gözü açıktan başkası kurtulamaz. Arkadaşımın bir kusuru da kendisini görmemesidir. O, kendisinde kusur arar durur. Kendi ayıbını söyler, kendi ayıbını arar. Herkesi iyi bilir, herkesle dosttur da kendisiyle dost değildir.” Padişah “ Arkadaşını övmeye ileri gitme. Onu överken kendini övmeye kalkışma. Çünkü onu imtihana çekersem ileride utanırsın” dedi.

Köle dedi ki; “ Hüküm ve kudret sahibi, bağışlayan ve acıyan Ulu Tanrıya andolsun

Peygamberleri, ihtiyacı olduğundan değil de fazlından, kereminden gönderen, Aşağılık topraktan, yüce padişahlar yaratan, onları topraktan yaratılmış mahlukatın tabiatlarından arıtan, gök ehlinin derecelerinden üstün kılan, Ateşten saf bir nur yaratıp onunla bütün nurları parlatan, Nurlara doğan nurları aydınlatan nuru yaratan, Adem peygamberin feyz alıp marifete eriştiği aydın ziyayı meydana getiren, Adem'den bitip şiş'in devşirdiği nuru, Adem'in görüp Şis'i yerine halife ettiği nuru.

Nuh'un feyz aldığı, can denizi havasında inciler yağdırdığı nuru halk edene andolsun. İbrahim'in canı o nurlardan Nurlandı da pervasızca ateş şulelerine koştu, ateşe atıldı. İsmail, onun ırmağına düştü de o yüzden parlak bıçağın önüne baş koydu, boyun verdi. Davud'un canı onun şulelerinden hararetlendi de ondan dolayı elinde demir yumuşadı, eridi. Süleyman, onun vuslatından süt emdi de cinler periler onun için fermanına tabi oldular.

Yakup, onun kaza ve kaderine teslim oldu da ondan oğlunun kokusuyla gözü açıldı, aydınlandı. Ay yüzlü Yusuf, o güneşi gördü de rüya tabirinde o kadar uyanık hale geldi. Asa, Musa'nın ellinden su içti de o yüzden Firavununun saltanatını bir lokma etti. Meryem oğlu İsa, merdivenini buldu da dördüncü kat göğün üstüne çıktı. Muhammed, o mülkü, o nimeti buldu da hemencecik ayı ikiye böldü.

Ebubekir, tevrika mazhar oldu da öyle bir padişahın müzahibi oldu, öyle bir padişahı candan tasdik etti. Ömer, o maşuka aşık oldu da gönül gibi hakkı batılı ayırt etti. Osman, o apaçık görüşün ta kendisi oldu da feyizli bir nura nail olup Zinnüreyn oldu. Mürteza, onun yüzünden inciler saçtı da can vadisinde Tanrı aslanı kesildi.

Cüneyd, onun askerinden yardıma nail olunca eriştiği mertebeler sayıdan üstün oldu. Bayezid onun ihsanına yol bulunca Tanrıdan " Kutbül Arifin" adını duydu. Kerhi, onun harimine bekçi olunca aşk halifesi oldu, nefesleri tanrı nefesi haline geldi. Edhemoğlu, atını sevinçle o tarafa koşturunca adil sultanların sultanı oldu.

Şakik, o ulu yolun meşakkati yüzünden güneş gibi aydınlatıcı bir reye, her şeyi gören bir göze erişti. Daha nice yüz bin gizli Padişahlar var ki o nur aleminde yüceliğe sahiptirler, makamları vardır. Tanrı her yoksul, onların adlarını anmasın diye gayretinden adlarını gizledi. O nura ve denizde balıklar gibi yaşayan nuranilere andolsun. O nura ve denizi,denizin canı desem de layık değil.

O aleme yeni bir ad aramaktayım. O Tanrıya andolsun ki bu da ondandır, o da ondan. İçler, hakikatler, ona nispetle kabuktur, zahirdir. Andolsun o Tanrıya ki kapı yoldaşım ve dostum, bu benim sözlerinden yüz kat daha üstündür. Ardadaşımın evsafından bildiklerimi söyledim, fakat, ey kerem sahibi inanmıyorsun; ne diyeyim.? Padişah dedi ki : " Şimdi artık kendi halinden bahset. Ne vaktedek şunun, bunun halini anlatacaksın? Söyle bakalım,senin neyin var, ne elde ettin, deniz dibinde ne inciler getirdin?

Ölüm günü, bu duygun kalmaz. Can nurun var mı ki gönlüne yar olsun? Mezarda bu göze toprak dolar. Mezarı aydınlatacak nurun var mı? Bu elin, ayağın gidince canının uçması için kolun kanadın var mı? Bu hayvani can kalmayınca yerine koymak için baki bir cana sahip misin? Şart, iyilik etmek değil, iyilikte gelmek, bu iyiliği Tanrıya götürmektir. İnsanlıktan mı bir cevhere sahipsin, eşeklikten mi? Bu arazlar yok olunca nasıl götüreceksin ki? Bu namaz ve oruç arazlarını Tanrıya nasıl ileteceksin ki? Çünkü araz, iki zaman zarfında baki kalmaz, yok olup gider, bir anlıktır. Arazları götürmeye imkan yoktur. Fakat cevherden hastalıkları giderirler. Bu suretle de cevher, bu hastalık arazlarından kurtulur, değişir. Perhiz yüzünden hastalığın geçmesi gibi. Perhiz arazi, çalışmalarıyla cevher olur; acı ağız perhizle tatlılaşır. Ziraatla topraklar ekinle, başakla dolar. Saç ilacı, örgü, örgü saç bitirir. Kadını nikahlamak arazdı, mahvolup gitti.

Fakat o arazdan bize evlat cevheri meydana geldi. Atı deveyi çiftleştirmek arazdır. Bundan maksat da yavru cevherini elde etmek. Bostan ekmek arazdır, Bostanda biten mahsul cevheridir. Zaten maksat da budur. Kimya ile uğraşmayı da araz bil, eğer o kimyadan bir cevher elde ettiysen onu getir. Aynayı cilalamak da arazdır. Fakat bu arazdan tertemiz bir ayna cevheri meydana gelir. Şu halde “ Ben ibadette bulundum” deme, o arazlardan elde edileni göster, ürkme. Senin o köleyi övmen de arazdır. Sus, koçun gölgesini kurban etmeye kalkışma!”

Köle dedi ki : “Padişahım, araz tebeddül etmez dersen bu söz, akla ancak ümitsizlik verir. Padişahım araz gider de bir daha geri gelmezse bu, kulu ancak meyus eder. Eğer arazlar başka bir şekle tebeddül etmeseydi, başka bir şekle bürünüp var olmasaydı iş batıl olur, sözler manasız bir hale gelirdi; Bu arazlar başka bir varlık suretine bürünüp başrolur. Her şey, neye layıkça o şekle tebeddül eder. Sürünün çobanı, sürüye layık kişidir. Mahşerde her arazın bir sureti vardır, her araz suretinin de bir nöbeti. Kendine bak, sen de araz değil miydin, anandan,

babandan hasıl olmadın mı ve bir maksat uğrunda birisiyle eş değil misin?

Evlere köşklere bak. Bunlar mühendisin tasavvura tından ibaretti. Güzel olarak gördüğümüz sofası hoş. Tavanı, kapısı mükemmel olan filan ev ,(mühendisin zihnindeydi) Mühendisin zihnindeki o araz, o düşünce aletleri hazırladı, ormanlardan direkleri getirdi 8ev yapıлып meydana çıktı.) Her hünerin aslı, esası, hayalden,arazdan düşünceden başka nedir ki? Dünyanın bütün cüzülerine, fakat gararsızca bak; arazdan başka bir şeyden meydana gelmemiştir.

Önceki fikir, sonun da fiile gelir. Dünyanın kuruluşunu ezelden beri böyle bil. Meyveler, gönülde evvelce vücuda gelir de sonunda fiile çıkar. İşe girişip de ağaç diktin mi ilk harfi,sonunda okudun demektir. Gerçi dal, yaprak ve kök evveldir ama onların hepside meyve için vücut bulur. Feleklerin dimağı olan o baş da bunun için en sonunda “ Levlak” sırrına mazhar oldu.

Bu sözler arazların nakline ait bahislerdir. Bu aslan ve tuzak, hep bunun içindir. Bütün alem,esasen arazdı. “ Hel Eta” suresi, bu manayı izah için geldi. Bu arazlar neden doğar? Suretlerden. Ya bu suretler neden vücuda gelir? Düşüncelerden. Bu cihan, Akl-ı Küll'ün bir düşüncesinden ibarettir. Akıl, padişaha benzer, suretler de peygamberlere. İlk alem, imtihan alemidir.

İkinci alem şunun bunun yaptıklarının mükafat ve mücazatını görme alemidir. Padişahım, kulun hain olsa o araz yani hainliği, zincir ve zindan olmakta. Yerinde ve değerinde bir hizmette bulunsa, savaşta bir yararlık gösterse o araz da bir hil'at şeklinde temessül etmekte. Bu arazla cevher kuşla yumurtadır; bu ondan olmakta, o bundan doğmakta

Padişah, köleye “ Tut ki dediklerin doğru, hepsini kabul ettim. Fakat arazlardan bir cevher doğmadı ki” dedi. Köle “ Bu iyi ve kötü dünyası, gayp alemi haline gelsin,iyilik ve fenalık apaçık bilinmesin diye akıl onları

gizlemiştir. Çünkü fikrin şekil ve suretleri meydana çıksaydı kafir ve mümin,yalnız Tanrıyı zikreder, başka bir söz söyleyemezdi. Eğer iyilik ve kötülükten meydana gelen suretler gizli olmayıp da meydana bulunsaydı küfür ve iman,apaçık meydana çıkar,aklında yazılırdı. O takdirde nasıl olurdu da bu alemde put kalır, puta tapan bulunurdu?

Nasıl olur da kimsenin kimseyle alay etmeye mecali kalırdı.? O vakit bu dünyamız kıymet kesilirdi. Kıyamette kim suç işleyebilir” dedi. Padişah “ Tanrı bütün mücazâtı gizledi, gizledi ama avamdan gizledi, kendi haslarından değil. Ben bir emiri tuzağa düşürmek dilersem emirlerden gizlerim, fakat vezirden gizlemem.

Hak bana işlerin mükafat ve münacazaatını, amellerden yüz binlerce sinin büründüğü suretleri gösterdi. Ben bilirim ama sen de bir nişane ver. Ay, bulurla örtülse de bana gizli değildir” dedi. Köle madem ki olanı ,biteni olduğu gibi biliyorsun; beni söyletmeden kastın ne? Deyince. Padişah “ Dünyayı izhar etmekteki hikmet, Tanının ilmindekileri izhar etmektir. Bildiğini izhar etmedikçe alemdeki zahmet ve meşakkatleri belirtmez.

Senden bir kötülük yahut iyilik meydana gelmeksizin hatta bir an bile duramazsın. Bu amelleri izhar etme zarureti, sırrının, açığa çıkması içindir. Nasıl olur da ipliğin ucunu gönlün çekip durduğu halde iplik eğirme aletine benzeyen tenin işlemez? Tasalanman, dertlenmen; gönlünün o çekişine, isteğine alamettir.

O işi yapmamak da sana açıkça can çekişmedir, ölümdür. Bu alem de daimi olarak doğurur, o alem de. Her sebep anadır, eser çocuğunu meydana getirir. Eser doğdu mu ondan da şaşılacak sebepler doğması için sebep hakline gelir. Bu sebepler, nesilden nesli yürür gider. Fakat görmek için adamakıllı aydın bir göz lazım dedi” dedi. Padişah, onunla konuşurken söz buraya gelince o köleden bir alamet gördü mü , görmedi mi? Bilmem.

Hakikati arayan o padişahın, köleden bir nişan, bir alamet görmesi, hiç de umulmayacak bir şey değil. Fakat gördüğünü söylemek için bize izin yok. Öbür köle hamamdan gelince padişah, onu da huzuruna çağırdı. “Sihhatler olsun,daimi afiyetler olsun. Ne de latif, ne de zarif, ne de güzelsin. Yazık, öbür kölenin söyleyip durduğu kötü huyların da olmasa ne olurdu?”

O zaman yüzünü gören neşeye daldı. Seni görmek, cihana malik olmaya değerdi” dedi. Köle dedi ki: “ padişahım, o dinsizin hakkımda söylediklerini bir parçacık anlat!” Padişah “ Önce iki yüzlülüğünü anlattı. Ona göre sen görünüşte bir deva, fakat haki katta bir dertmişsin”dedi.

Köle, dostunun kötülüğünü bu suretle padişahıtan duyunca derhal, kızgınlık denizi köpürdü. Ağzı köpüklendi, yüzü kızardı, onun aleyhinde bulunma dalgasına düştü, bu dalgalar, hadden aştı. Dedi ki : “ o evvelce benimle dost tu. Kıtıkta kalmış köpek gibi hayli pislik yemişti.” Çan gibi durmadan onun aleyhinde bulunmaya başlayınca padişah, elini ağzına götürüp “ kafi” dedi. “ Bu sımamayla onu da anladım, seni de. Senin canın kokmuş onun ağzı. Ey kokuşuk canlı, uzak otur. O amir olsun, sen onun memuru ol!”

Ulular bunun için “ Dünyada insanın rahatı, dilini korumasındandır” dediler. “ riya ile tespih, külhanda biten yeşillığe benzer” mealinde bir hadis vardır, bunu böyle bil ey ulu kişi! Güzel ve iyi suret, bil ki kötü huyla beraber olunca bir kalp akça bile değmez! Bil ki zahiri suret yok olur, fakat mana alemi ebedidir, kalır. Testinin suretiyle ne vaktede oynayıp duracaksın? Testinin nakşından geç, ırmağa suya yürü. Suretini gördün ama manadan gafilsin. Akıllıysan sedefte bir inci seç, çıkar. Alemdeki bu sedefe benzeyen kalıpların hepsi can denizinden diriye de, Her sedefte inci bulunmaz, gözünü aç da her birinin içine bak1 Onda ne var bunda ne var? Onu anla çünkü o değerli inci nadir bulunur.

Surete talip olursan (bu şuna benzer) bir dağ, görünüşte büyüklük bakımından lalin yüzlerce mislidir. Senin elin, ayağın,saçın, sakalın da

gözünden yüzlerce defa daha büyüktür. Fakat iki gözün, bütün azadan daha kıymetli olduğu meydandadır. Gönlüne gelen bir tek düşünce yüzünden de yüzlerce cihan, bir anda baş aşağı devrilir gider. Padişahın cismi, surette birdir ama yüz binlerce asker, arkasından koşar.

Fakat o tertemiz padişahın şekli ve sureti de gizli bir fikre mahkumdur. Gör ki bu sayısız halk, bir tefekkür yüzünden yeryüzünde akıp giden sel gibidir. Halk, o düşünceyi küçük ve ehemmiyetsiz görür ama sel gibi cihanı suya boğar ,alıp götürür.

Alem de her hünerin fikirle kaim olduğunu, Evlerin, köşkerin, şehirlerin,dağların, sahraların, nehirlerin hep onda meydana geldiğini, Denizdeki balığın denizin vücuduyla yaşadığı gibi yerin de denizin de, güneşin de, göğün de fikirle diri bulunduğunu madem ki görmektesin. Neden kör gibisin, neden ahmaklık ediyorsun, neden sence ten Süleyman gibi oluyor da fikir karınca gibi?

Gözüne dağ, büyük görünüyor da fikri fare gibi küçük, dağı kurt gibi büyük sanıyorsun. Alem, gözünde pek korkunç, pek büyük görünmekte. Buluttan, gökten,gök gürlemesinden ürküp korkuyor,tir, tir titriyorsun. Halbuki ey eşekten aşağı kişi, fikir aleminden emin ve gafilsin, bir taş gibi o, cihandan haberin yok!

Çünkü suretten ibaretsin, akıldan nasibin yok. İnsan huylu değilsin, bir eşek sıpasısın! Bilgisizlikten gölgeyi adam görüyorsun da insan o yüzden sence bir oyuncaktan ibaret, değersiz bir şey. O fikir, o hayal örtüsüz bir surette kol kanat açınca kadar dur.

O zaman dağları yumuşak pamuk gibi görürsün, bir de bakarsın ki bu soğuk, sıcak yeryüzü yok oluvermiş! O zaman ezeli ve ebedi hayata ve muhabbete sahip olan Tanrından başka ne göğü görürsün ne yıldızı! Bir misal, ister doğru olsun, ister yanlış doğrulukları aydınlatsın da.

Padişah, lütfüyle bir köleyi bütün adamların içinden seçmiş, onlardan üstün etmişti. Elbisesinin pahası, kırk emirin maaşına bedeldi. Onun kazandığı kadir ve kıymetin onda birini, hatta yüz vezir bile görmemişti. Talihin yaverliği, bahtının müsait oluşu yüzünden yücelmiş, adeta bir Eyaz olmuştu.

Padişah da sanki zamanın Mahmut'uydu. Ruhu padişahın ruhîyle birdi. Bu ten aleminden önce de o iki ruh, birbirine eş olmuş, birbirine aşına olmuştu. Zaten iş, tenden önce olan iştir. Sonradan meydana gelenlerden geç! İş arifindir, Çünkü arif, şaşkı değildir. Gözü, ilk ekilen şeyleri görür.

Buğday mı ekildi, arpa mı? Gece, gündüz gözü ondadır. Gece, neye gebeysen onu doğurur. Bunu menetmek için yapılan hileler, başvuru tedbirler havadan ibaret! Tanrının takdirini, kendi tedbirinden üstün gören kişi, nasıl olur da kendi tedbirleriyle gönlünü avutabilir? Aklına tedbirine güvense tuzak içinde olduğu halde tuzak kurar, fakat canına andolsun, ne bu kurtulur, ne o! Yüzlerce çayır, çimen bitse de, dökülse de sonun da yine Tanrının ektiği çıkar!

Ekilmiş ekinin üstüne ekin ekerler ama bu ikincisi fanidir, ilki doğrudur, ilki yerindedir. İlk ekin kemal bulur, seçilip toplanır. İkinci tohumsa bozulur, çürüyüp gider. Sevgilinin huzurunda tedbirini terk et; filvaki tedbiri de onun tedbirinden, onun kaderinden doğmadır ya! Hakk'ın yücelttiği iş ne yarar.

Nihayet biten, ilk ekilendir. Madem ki sevgiliye esirsin, ey aşık ektiğini onun için ek! Hırsız nefsin etrafında dolaşma, onun işine bulaşma. Bir iş, Hakk'ın işi değil mi? Hiçtir hiç! Kıyamet günü gelmeden, gece hırsız, mal sahibinin yanında rüsvay olmadan bu işten vazgeç. Hilelerle, tedbirlerle çalınmış olan malın vebali adalet günü çalan adamın boynunda kalır. Yüz binlerce akıl, bir araya gelip onun tuzağına aykırı bir tuzak kurmak isterler, kurarlar da.

Kurdukları tuzağı pek kuvvetli pek yerinde ve kafi bulurlar ama bir çöp parçası rüzgara nasıl dayana bilir? Eğer sen “Şu halde varlığın ne faydası var?” dersen senin bu sorulunda fayda var mı inatçı adam? Sorulunda fayda yoksa bu abes ve faydasız soru niye dinleyeyim? Eğer bir çok faydaları varsa neden bu cihan faydasız olsun öyle ise?

Cihan, bir cihetten faydasız başka bir cihetten faydalarla dopdoludur. Sana faydalı olan şey, bana faydasızsa mademki sence faydalı, onun yapmaktan geri durma. Yusuf'un güzelliği kardeşlerince abesti,lüzumsuzdu. Fakat bütün bir aleme faydalıydı. Davud'un sesi kadar güzeldi ama güzel sestem anlamayanlar dinlemek istemezlerdi. Nil nehrinin suyu, abıhayattan daha hoştu, daha feyizliydi.

Fakat nasipsiz ve münkir olanlara kandı. Şehitlik, mümin için hayattır, münafık için ölüm ve çürüme! Alemde bir sürü halkın mahrum olmadığı bir nimet var mı? Söyle. Şekerden öküze, eşeğe ne fayda var? Her canın başka bir gıdası vardır. Fakat o gıda, gıdalanan kişiye arızî ise ona nasihat etmek de onu doğru yola getirmek demektir.

Birisi hastalık dolayısıyla toprak yemeyi sevse toprağı,kendisine gıda sanır ama, asıl gıdasını unutmuş, hastalık yüzünden alıştığı gıdaya yüz tutmuştur. Şerbeti bırakmıştır da zehir yemektir. Hastalık yüzünden alıştığı gıda kendisine tatlı gelmiştir. İnsanın asli gıdası tanrı nurudur, ona hayvan gıdası layık değil!

Fakat gönül, hastalık yüzünden bu gıdaya düşmüştür; gece gündüz bu suyu içmekte, bu toprağı yemektir. Bu gıdayı yiyen kişinin yüzü sapsarıdır. Ayağı tutmaz kalbi helacana uğrar. Nerede yol, yol olan göklerin gıdası nerede bu? O, gıda devletin has kullarına mahsustur. O, boğazsız aletsiz yenir. Güneşin gıdası, arş nurundandır, hasetçinin, Şeytanın gıdası ferş dumanından!

Tanrı, şehitler için “ Onlar rızıklanırlar” buyurdu. O, gıda için ne ağız vardır, ne tabak! Gönül, her dosttan bir gıda ile gıdalanır, her bilgidem

bir lezzet alır. Herkesin yüzünden bir şey yemekte, her buluştuğundan bir şey almaktasın. Yıldız, yıldızla kıran etti mi mutlaka her ikisine uygun bir şey doğar. Erkekle kadının buluşmasından çocuk doğduğu gibi taşla demirin birleşmesinden de kıvılcım meydana gelir.

Toprağın, yağmurla kıranı, meyvaları, yeşillikleri, çiçekleri bitirir. İnsan, yeşilliğe baksa gönlü hoşlanır, gamı gider, neşelenir. Canımız neşelenirse bizden iyilikler, ihsanlar doğar. Güzelce, dilediğimiz gibi gezdik, eğlendik mi karnımız acıkır iştahımız artar. Rengin kızarması karanlıktandır.

Kan da hoş ve gül renkli güneştedir. Renklerin en güzeli kırmızı renktir. O renk de güneştedir, güneşten meydana gelir. Zuhale karın olan her yer çoraklaşır, oraya ekin ekilemez. Bir şeyin bir şeyle birleşmesi, kuvvetin halindeki fiili meydana çıkarır; Şeytanın münafıkla birleşmesi gibi.

Bu manalara, dokuzuncu kat gökten yüce derecesiz, dereceler, mekansız yücelikler vardır. Halkın makamı. Derecesi ariyettir. Fakat emir alemi olan Melekut diyarının makam ve derecesi aslidir. Halbuki halk, makam ve derece için aşağılıklara katlanır, bayağı hallere düşer, yücelik ümidiyle horluktan lezzet alır, hoşlanır!

On günlük yücelik için zilleti çekerler, gam ve gussa ile boyunlarını iğ gibi ipince bir hale korlar. Nasıl oluyor da benim bulunduğum yere, bu yücelikten aydın güneş olduğum mekana gelmiyorlar?

Güneşin doğduğu yer, kapkara bir burçtur. Bizim güneşimizse doğu yerlerinden dışarıdır! Onun doğduğu yer, zerrelere nispetle doğu yeridir. Halbuki zatı ne doğar. Ne dolunur! Onun arta kalan zerrelere olan bizler de iki cihanda gölgesiz bir güneşiz. Ne şaşılacak şey! Böyle olduğu halde yine Şemsin etrafında dönüp dolaşmaktayım. Buna sebep deyini Şemsin ışığı, aydınlığı! Şems, hem sebepleri, vesileleri meydana getirmede hem de sebepler, vesileler ona erişmemekte!

Yüz binlerce defa ümidimi kestim. Kimden mi? Şemsten. Buna inanır mısınız? Ben güneşten ümidimi keseyim, balık suya sabretsin! Bu sözüme inanma sakın! Ümitsizliğe düşersen ümitsizliğimde güneşin işidir, onun tecellisidir ey Hasan! Sanat, nasıl olur da sanatkardan ayrılır? Hiç var olan, varlıktan başka bir yerde oylar mı? Bütün varlıklar bu bahçede yayılır.

İster Burak olsun ister Arap atları, ister eşek! Fakat bu hareketlerin bu denizden olduğunu görmeyen, her an yeni bir mihraba yüz çevirir. O, tatlı denizden acı su içe, içe nihayet o acı su, gözünü kör etmiştir. Deniz “ Ey kör, benden sağ elinle su iç de gözün açılsın” der. Burada sağ el, hüsnü zandır. Çünkü iyinin, kötünün nereden geldiğini hüsnü zan bilir.

Ey mızrak, seni bir döndüren var. O yüzden bazan dümdüz dikilmekte, bazan iki kat olmuş gibi eğilmektesin. Şemseddin'in aşkıyla tırnağımız yok ki. Yoksa bu körün gözünü açardık! Ey hak ziyası Hüsameddin, sen hasetçinin gözünün körlüğüne rağmen hemen yürü, onun illetini tedavi et! Senin ilacın çabucak tesir eden ululuk tutyası, eseri mutlaka görülen karanlıklar dağıtıcı bir ilaçtır. O ilaç, bir körün gözüne konya yüzü yıllık zulmeti derhal giderir.

Hasetçiden başka bütün körleri tedavi et! Fakat seni inkar eden hasetçiyi tedavi etmek. Hatta, sana kasteden ben bile olsam, bırak, can çekişip durayım, sakın can bağışlama. Güneşe has ededen güneşin varlığından incinen kişi yok mu? Ah, işte sana devası olmıyan illet. O adam kördür, kör! İşte sana ebediyen kuyunun ta dibine düşmüş kalmış bir kişi! O ezeli güneşi yok etmek ister, fakat söyle, bu muradı nasıl olur da yerine gelir, imkan var mı?

Padişah beylerinin hikayesi, o ebedi sultan kölelerinin has köleye hasetleri. Söz, sözü aç, aç hayli geri kaldı. Yine o hikayeye başlamak, onu tamamlamak gerek. İkbal sahibi ve bahtlı melek bahçıvan nasıl olur da ağacı ağaçtan fark etmez? Acı ve kötü ağaçla bire yedi yüz meyve veren meyveli ağacı.

Nasıl olur da bir görür, ikisini de yetiştirmek için zahmet çeker, hele gözü her şeyin sonunu görüp dururken buna imkan mı var? O iki ağaç, filvaki şimdi görünüşte bir görünüyor ama ağaçlardan maksat ne? Meyve vermek değil mi? Tanrı nuruyla gören, sondan önden agah olan şeyh; Ahiri gören gözü tanrı uğrunda yummuş menzile ulaşma hususunda sonu gören gözü , açmıştır. O hasetçiler, kötü ağaçtır.

Yarattıkları acı, bahtları kötüdür. Hasetten coşarlar,ağızları köpürür durur. Gizlice hileler kurarlar. Bu suretle has kölenin boynunu vurmak, dünyadan kazımak dilerler. Canı padişahın canı olan kişi nasıl fani olur? Birisinin gönlünü tanrı korursa o adam nasıl yok olur? Padişah o sıralara vakıftı, fakat Ebubekr-i Rebabi gibi ses çıkarmıyordu. Yaratılışları kötü, ahlakları fena kişilerin gönüllerini görüyor, o testicilerle gizlice alay ediyordu. Hileciler hile düzüp koşuyorlar,padişahı çömleğe sokmak istiyorlardı. O kadar büyük bir padişah, a eşekler, nasıl bir çömleğe sığar? Padişah için bir tuzak ördüler ama nihayet bu hileyi de ondan öğrendiler. Ne kötü talebedir o talebe ki hocasıyla baş koşar, onunla kendisini bir görür. Hem de hangi hocayla? Huzurunda gizli, aşikar bir olan cihan hocasıyla. Onun gözü, Tanrı nuruyla bakmakta, bilgisizlik perdelerini yırtıp yaktaktadır. O talebe eski kilim gibi paramparça, delik deşik olmuş gönülleri bir perde yapıp o hakimın önüne gerer. Halbuki o perde bile yüzlerce ağızla ona gülüp durur.

Her ağız hocaya bir delik olmuştur. (deliklerden talebenin gönlünü seyrederek durur.) Hoca , talebeye der ki; “ Ey köpekten de aşağı olan, bana hiç mi vefan yok? Haydi beni kuvvetli, müşküller halledici bir hoca farz etme, tut ki senin gibi bir talebeyim, senin gibi gönül gözüm kör. Fakat canına, gönlünün yardımı da mı dokunmadı? Sana ben olmadıkça bir feyiz bile akıyor.

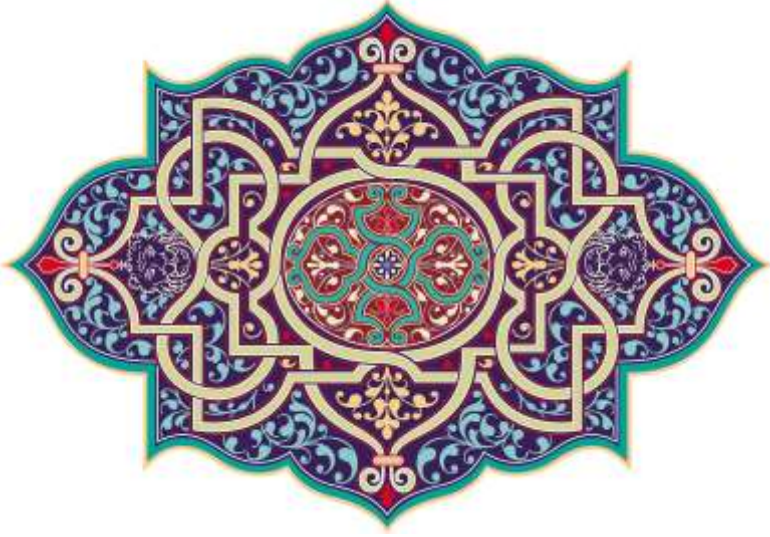
Şu halde görüyorsun ya, gönlüm, senin bahtının tezgahı. Be doğru düzen olmayan, bu tezgahı niye kırarsın? Çakmağı gizlice çakıyorsun dersin kalpten, kalbe pencere yok mu ki? Gönül nihayet senin fikrini de

pencereden görür andığın şeye şahadet eder. Tut ki kereminden yüzüne vurmuyor, yüzünü yerlere sürtmüyor, ne söylersen gülüp “ Evet, evet” diyor.

Fakat senin hilene, Huda'na gülmüyor. Kötü huyuna, yaptığın şeylere gülüyor. Hile edenin göreceği, bulacağı karşılık hileden ibarettir. Büyük testiği vur kır, küçük testiği al iç, işite layığın bu! Eğer o senden razı olur, bu yüzden gülerse sana yüz binlerce gül açılır. Gönlün senden razı olursa bil ki o. Hamel burcunda bir güneş kesilir. O yüzden hem gündüz güler hem bahar.

Çiçeklerle yeşillikler birbirine karışır. Yüz binlerce bülbülle kumru ötüşmeye başlar; sessiz cihanı sesle doldurur. Ruh yaprağını sararmış bir halde görüyorsun da padişahın gazabından yine haberin yok. Padişahın güneşi itap burcunda olunca yüzleri kebab gibi karatır. O Utar idin sahifeleri , bizim canımızdır; o sayfalardaki beyazlık, karalık, bizim mizanımız. Sonra ruhları; sevdadan, acizlikten kurtarsın diye tekrar kırmızı ve yeşil bir ferman yazar. Hulasa ilkbaharın yazıp çizdiği şeyler de kavsikuzah gibi kırmızı ve yeşil sayılır”.

LOKMAN'IN SINAVI

Tertemiz bir kul olan lokman, gece gündüz kullukta çevik ve gayretli değil miydi?Efendisi, onu ileri tutar, oğullarından üstün görürdü. Çünkü lokman, filvaki kul oğluydu ama efendiydi, heva ve hevesten hürdü. Bir padişah, konuşma esnasında bir şeyhe dedi ki: “ Benden bir şey dile” Şeyh “ Padişahım, bana böyle söylemekten utanmıyor musun? Hele biraz daha yüksel! Benim iki kulum var. Onlar hor hakir kişilerdir ama ikisi de sana hükmederler, ikisi de emrederler” dedi.

Padişah “ Bu söz hatalı bir söz. O iki kul kimler ? deyince şeyh “ Birisi, kızmak öbürü şehvet” dedi. Padişahlıktan feragat edeni padişah bil. Onun nuru ayla güneş, olmaksızın da parlar durur. Mahzene sahip olan, zatı mahzen olmuş kişidir. Varlığa, mağlup olan, varlığa düşman olan kişidir. Lokman'nın efendisi, görünüşte onun efendisiydi ama hakikatte Lokman'nın kuluydu.

Bu ters dünyada benzerler çoktur. Onların nazarında bir gevher, çöp parçasından da bayağıdır. Her çöle, çeçip kurtulunacak yer adı verilmiştir. Ad ve suret, halkın akıllarına tuzaktır. Bir güruhu, elbisesi tanıtır. Onu o libasla görünce avamdan derler. Mürailik sureti de bir güruhun adını zahitliğe çıkarmıştır.

Halbuki kendisi riyaya boğulmuştur. Taklitten, kapıp kaçmadan arınmış nur gerek ki, onu sözünü dinlemeden, işini görmeden tanısın. Bu nura sahip olan , akıyoliyle onun kalbine girer, nakdini görür, nakil ve rivayete bağlanmaz. Gaybı adamakıllı bilen Tanrının has kulları can aleminde kalb casuslarıdır.

Hayal gibi gönle girerler. Gizli şey ve hal, onların önünde apaçıktır. Serçenin vücudunda ne kuvvet ne kudret vardır ki sırrı doğanın aklından gizli kalsın? Tanrı sırlarına vakıf olan kişinin önünde mahlukatın sırrı nedir ki? Göklere çıkan adama yeryüzünde yürümek güç gelir mi? Be zalim, Davud'un elinde demir mum haline gelir erirdi, artık onun avucunda mum ne oluyor?

Lokman, kul şeklinde bir efendiydi. Kulluğu, yalnız zahiri bir görünüşten ibaretti. Meselâ, efendi tanımadık bir yere giderse kuluna elbisesini giydirir. Kendisi de o kölenin libaslarını giyer, köleyi kendisine efendi yapar. Kullar gibi onun ardından yürür. Bu suretle kendisini kimseye tanıtmaz. Ey kul sen baş köşeye otur. Ben, eski bir kul gibi ayakkabılarını götüreyim.

Sen sertlik et, bana söv, hiçbir suretle ağırlama. Şimdi hizmetin, bence bana hizmet etmeyi bırakmadan ibarettir. Ben bu suretle gurbet diyarında bile tohumu ekeceğim” der. Efendiler, kendilerini kul sanılınsınlar diye kulluğu kabul etmişlerdir. Onların gözleri toktur efendiliğe doymuşlardır, kendilerine lazım olan işi yapa gelmişlerdir.

Halbuki bu heva ve heves kulları, onların aksine kendilerini akıl ve can efendisi gösterirler. Efendi kulluk edebilir fakat kuldan kulluktan başka

bir şey zuhur edemez ki. Şunu bil ki o alemde bu aleme böyle tersine akseden nice şeyler vardır. Lokman'ın efendisi bu gizli hali biliyordu, ondan bir nişane görmüştü. Sırrı bildiği için o yol gösterici, iş başarmak için eşeğini güzelce sürmekteydi.

Lokman'ın daha önceden azad ederdi ama hoşnutluğunu diliyordu. Çünkü Lokman'ın muradı buydu. O aslan, o yiğit, istiyordu ki kimse sırrına ermesin. Sırrını kötülerden gizlemen şaşılacak bir şey değil; şaşılacak şey kendinden de saklaman, kendinden de gizlemendir. Fakat sen işini gözünden bile gizle de işine kötü göz değmesin. Kendini ücret tuzağına teslim et de sonra kendinden, kendiliğin olmaksızın bir şey çal. Yaralıya, vücudundan temreni çıkarabilmek için afyon verir, uyuturlar. Ölüm vaktinde de adama elem ve ıstıraplar verirler. O halde meşgulken canını alırlar. Şu halde anlıyorsun ya, gönlünü herhangi bir düşünceye verdin mi, gizlice senden bir şey alacaklardır. Her ne düşünür. Her ne elde edersin hırsız, emin olduğun terden gelip çatmaktadır. Binaenaleyh bari en iyi işe koyul da hırsız senden hiç olmazsa en bayağı, en aşağı bir şeyi alıp götürürebilsin. Tacirin yükü suya düşerse ondan daha iyi bir kumaşa el atar. Senin de madem ki suya bir şeyin düşecek, mahvolacak. En aşağı şeyi terk et de daha iyisini bul.

Lokman'ın efendisi, kendisine yemek getirdiler mi, Lokman'a adam gönderip çağırır, Önce o yemeğe Lokman el sunar, efendisi de ondan sonra yerdi. Bu suretle onun artığını afiyetle yer, bundan zevk alır, onun yemediğini ise dökerdi. Hatta yese bile gönülsüz, iştahsız yerdi. İşte asıl sonsuz dirlik, birlik budur.

Bir gün Lokman'ın efendisine hediye olarak bir karpuz getirdiler. Hizmetçiye " git, oğlum Lokman'ı çağır" dedi Lokman gelince efendisi, karpuzu kesip ona bir dilim verdi. Lokman o dilimi bal gibi, şeker gibi yedi. Hem de öyle lezzetle yedi ki Lokman'ın efendisi, ikinci dilimi de kesip sundu. Böyle, böyle karpuzu tekmi yedi; Yalnız bir dilim kaldı. Efendisi " Bunu da ben yiyeyim; bir bakayım, nasıl şey, herhalde tatlı bir karpuz" dedi .

Çünkü lokman, öyle lezzetle, öyle zevkle, öyle iştahlı yiyordu ki görenlerin de iştahı geliyordu. Efendisi o dilimi yer yemez karpuzun acılığından ağzını bir ateştir sardı, dili uçukladı, boğazı yandı. Bir eyyam acılığından adete kendisini kaybetti. Sonra “ A benim canım efendim, Böyle bir zehri nasıl oldu da tatlı tatlı yedin, böyle bir kahrı nasıl oldu da lütuf saydın? Bu ne sabır? Neden böyle sabrettin? Sanki canına kastın var? Niye bir şey söylemedin, niye biraz sabret şimdi yiyemem demedin?” dedi.

Lokman dedi ki: “ Senin nimetler bağışlayan elinden o kadar rızıklandım ki utancımdan adeta iki kat olmuşumdur. Elinle sunduğun bir şeye ; ey marifet sahibi; bu acıdır demeğe utandım. Çünkü vücudumun bütün cüzüleri senin nimetlerinden meydana geldi. Ben senin tanene, tuzağına gark olmuşum; Bu kadcılık bir acıya dayanamaz, feryadedersen vücudumun bütün cüzüleri hak ile yeksan olsun!

Şekerler bağışlayan elinin lezzeti bu karpuzdaki acılığı hiç bırakır mı? Sevgiden bakırlar altın kesilir. Sevgiden tortulu, bulanık sular arı duru bir hale gelir, sevgiden dertler şifa bulur. Sevgiden ölü dirilir, sevgiden padişahlar kul olur. Bu sevgi de bilgi neticesidir. Saçma sapan şeylere kapılan kişi nasıl olur da böyle bir tahta oturur ki? Noksan bilgi nereden aşkı doğuracak? Noksan bilgi de bir aşk doğurur ama o aşk, cansız şeylerdir.

Noksan bilgi sahibi, cansız bir şey de dilediği şeyin rengini görünce adeta bir ısıktan sevgilinin sesini duymuş gibi olur. Noksan bilgi, fark ve temyize malik değildir. Nihayet şimşeği güneş sanır. Bu yüzden peygamber, noksanı olan kişiye melun dedi. Fakat bu noksan, tevil de akıl noksanıdır. Teninde noksan bulunan acınır, acınan kişiye lanet etmek böyle bir adamı yaralamaksa hiç de yaraşır bir şey değil.

Kötü hastalık lanet edilmesi icap eden, uzaklığa layık olan illet, akıl noksanıdır. Zira noksan akılları tamamlamak, yani akıllanmak

mümkündür, fakat bedendeki noksanı tamamlamaya imkan yok. Tanrıdan uzak düşen her kötü kişinin kafirliği, firavunluğu, umumiyetle akıl noksanından ileri gelmiştir. Beden noksanı için Kuran' da “ köre teklif yok” diye bir genişlik var. Şimşek çabucak sönüp gider, pek vefasızdır. Sen aydın ve parlak olmayan geçici şeyi baki olandan ayırt edemiyorsun. Şimşek güler o kişiye. Kime biliyor musun ? onun nuruna gönül bağlayana.

Felek nurlarının sonu yoktur. O nurlar, şarkta ve garpta bulunmayan Tanrı nuruna benzer mi hiç? Şimşek bil ki göz nurunu alır, baki nur da, bil ki gözlere yardımcıdır. Deniz köpüğü üstüne at sürmekle şimşek ziyasıyla mektup okumak, Hırs yüzünden akıbeti görmemek, kendi gönlüne, kendi aklına gülmektir. Aklın hassası, işin sonunu görmektir. Akıbeti görmeyen akıl nefistir. Nefse mağlup olan akıl, nefis haline gelmiştir. Müşteri, Zuhal tesiri altında kalırsa Zuhalleşir. Sen bu yomsuzluk içinde gözünü döndür de sana bu nuhuseti verene bak! Bu cezirle meddi gören kişi, yomsuzluktan kurtulur, saadete erer.

Tanrı, bir halden bir hale döndürme esnasında her şeyi zıddıyla meydana çıkararak seni halden hale döndürür durur. Bu suretle de Eshabı Şimalden olmaktan korkar durur, erler gibi de Eshabı Yemi'nin lezzetini umarsın. Bir yandan korkuya, bir yandan ümide düştün mü iki kanadın olur. Bir kanatlı kuş katiyen uçamaz acizdir. Ya beni bırak, hiç söylemeyeyim, yahut da izin ver tamimiyle söyleyeyim.

Yoksa ne bunu istiyor, ne onu istiyorsan yine ferman senin. Kim ne bilir ki maksadın ne, muradın nerede? Can İbrahim canı olmalı ki nuriyle ateş içinde cennetler, köşkler görsün. Derece, derece aya, güneşe kadar yükselsin; halka gibi kapıya kalmasın. Halil gibi yedinci kat gökten de geçsin. Çünkü ben batanları, geçenleri sevmem. Bu ten alemi, şehvetten kurtulan kişiden başkasını yanılta gelmiştir, yanılta gider.

MUSA PEYGAMBER VE ÇOBAN

Musa, yolda bir çoban gördü. Çoban, şöyle söylenip duruyordu: “ Ey kerem sahibi tanrı! Neredesin ki sana kul, kurban olayım, çarığımı dikeyim, saçını tarayayım elbiseni yıkayayım, bitlerini kırayım. Ulu tanrı, sana süt ikram edeyim. Elceğizini öpeyim ayacığını ovayım. Uyuma vaktin gelince yerceğizini silip süpüreyim.

Bütün keçilerim sana kurban olsun. Bütün nağmelerim, heyheylerim senin yadınladır Tanrım!” o çoban, bu çeşit saçama sapan şeyler söyleyip duruyordu. “Musa kiminle konuşuyorsun?” diye sordu. Çoban, “ bizi yaratanla, bu yeri göğü halk edenle” diye cevap verince, Musa dedi ki: “ vah ,vah, sen sersemlemişsin. Daha Müslüman olmadan kafir oldun, bu ne saçma söz, bu ne küfür, bu ne olmayacak şey? Ağzına pamuk tıka küfrünün pis kokusu dünyayı tuttu. Küfrün, din kumaşını yıprattı. Çarık, dolak, ancak sana yaraşır. Bir güneşe bu çeşit şeylerin ne lüzumu var? Böyle sözlerden ağzını kapamazsan bir ateş gelir, halkı yakar. Zaten ateş gelmedi de bu duman ne?

Can niye kapkara bir hale geldi, ruh merdutlaştı? Tanrının her şeye kadir ve her hususta adil olduğunu biliyorsan nasıl oluyor da bu hezeyanlara, bu küstahlığa cüret ediyorsun? Akılsız dost, zaten düşmandır. Ulu Tanrı, bu çeşit hizmetlerden ganidir. Sen bunları kime söylüyorsun. Amcana, dayına mı?

Tanrı sıfatlarında cisim sahibi olmak ve ihtiyaç var mı? Büyüyüp gelişmekte olan süt içer. Ayağı muhtaç olan çarık giyer eğer bu dedikodu, kulu içinse. Tanrı, onun hakkında da “ o, benim” dedi. Yine beyhude ve batıl. Tanrı onun hakkında, “ hastalandın da yine halimi hatırımı sormadın. Yalnız o hastalanmadı, ben de hasta oldum” demiştir. Bu çeşit sözler, “ benimle duyar benimle görür” haki katına erişen kişi içinde batıldır.

Tanrı haslarıyla edepsizce konuşmak gönlü öldürür amel defterini kapkara bir hale koyar. Sen bir erkeğe Fatma desen erkekle kadın hep bir cinsten olmakla beraber imkan bulursa kanına kasteder, isterse hattı zatında halim ve mülayim olsun. Fatma sözü, kadınlar için övünçtür. Fakat erkeğe söylersen kılıç yarası gibi tesir eder.

El ayak bizim için övünç vesilesidir; fakat Tanrının arılığına nispetle kusur. “ Doğmaz, doğurmaz” vafına layıktır . Babayı da halk eden o, oğlu da doğma, cisim olanın vafıdır. Doğan, ırmağın bu yüzüne mensuptur. Çünkü doğan kevnü fesat alemindedir aşağılıktır, sonradan olmadır. Elbette onu bir meydana getiren lazım çoban, “ ya Musa ağzımı bağladın, pişmanlıktan canımı yaktın” dedi; elbisesini yırtıp yana ,yana bir ah çekti, başını alıp çöle doğru yola düştü.

Musa'ya Tanrıdan şöyle vahiy geldi: “ Kulumuzu bizden ayırdın. Sen ulaştırmaya mı geldin, yoksa ayırmaya mı? Kaadir oldukça ayrılığa ayak basma. Bence en hoşlanılmayan şey ayrılıktır. Ben, herkese bir huy, herkese bir çeşit istilah verdim. Ona medih olan söz, sana zemdir, ona

göre baldır, sana göre zehir! Bizse temizden de münezzehiz, pisten de. Ağırlıktan da arıyız, çeviklik ve titizlikten de!

Kullara ibadet edin diye emrettimse bir kar, bir fayda elde edeyim diye değil, kullara ihsanlarda bulunayım diye. Hintlilere, Hintlilerin sözleri medihtir. Sintlilere, sintlilerin. Onların beni tespih etmeleriyle münezzeh, mukaddes olmam. Bu tespih incilerini saymakla kendileri temizlenirler.

Biz dile söze bakmayız gönle hale bakarız. Kalp huşu sahibiyse kalbe bakarız, isterse sözünde kulluk ve aşağılık olmasın! Çünkü gönül cevherdir söz söylemekse araz. Bu yüzden araz, ariyettir, maksat cevherdir. Manası gizli kapalı, yahut başka olan bu çeşit laflar ne vakte kadar sürecek? Yanıp yakılmak isterim ben yanıp yakılmak.

O ateşe düş! Canda sevgiden bir ateş tutuşur, düşüncüyü sözü, baştanbaşa yakıver! Musa, edep bilenler başka, canı ruhu yanmış aşıklar başka. Aşıklara her nefeste bir yanış var. Yıkık köyden haraç aşar alınmaz. Hatalı söz söylerse bile ona hatalı deme. Kana bulanıp şehit olursa yıkamaya kalkışma. Şehitlere kan, sudan yeğdir. Bu yanış sözde yüzlerce doğrudan yeğ. Kabe'nin içinde kıbleden eser yoktur dalgıcın ayağında dolak olmazsa ne gam1 yürü, sarhoşlardan kılavuzluk arama. Elbisesi paramparça olana yamadan bahsetme. Aşk şeriatı, bütün dinlerden ayırır. Aşıkların şeriatı da Allah'tır, mezhebi de. Lain, lal olduğunu ispat eden bir damgası olmasa da ne çıkar? Aşk gam denizinde gamlanmaz ki!

Ondan sonra Hak, Musa'nın sırrına dile gelmeyecek sırlar söyledi; Musa'nın gölüne sözler döktüler. Görmekle söylemeyi birbirine karıştırdılar. Nice defa kendisinden geçti, nice defa kendisine geldi. Kaç kere ezelden ebede uçtu1 eğer bundan ötesini anlatmaya kalkışırsam ahmaklık etmiş olurum.

Çünkü bunu açmak bunu anlatmak anlayışın ötesindedir. Söylesen akıllar hayran olur. Yazsam birçok kalemler kırılır! Musa Tanrıdan bu azarı duyunca çöle düşüp çobanın ardınca koştu. O hayran aşığın izini izledi, çöldeki otların tozunu silkti. Aşık ve hayran adamların ayak izleri, başkalarının izlerinden ayrılır, hemen belli olur. Aşık, ruh gibi bir ayağını yukardan aşağıya atar, bir ayağını fil gibi eğri büğrü basar. Bazen bir dalga gibi bayrak diker, yücelir.

Bazen balık gibi suyun içinde gider, görünmez. Bazen de remilcinin remil dökmesi gibi ahvalini toprak üstüne yazar. Musa nihayet onu bulup gördü. Dedi ki: müjdemo ver Tanrıdan izin geldi. Hiçbir sebep ve tertip yolu arama; daralan gönlün ne isterse onu söyle! Senin küfrün, din, dinin can nuru. Sen emniyete erişmişsin, bütün bir cihan da senin yüzünden amanda.

Ey Tanrı “ tanrı dilediğini yapar” sırrına erişip o sırla her şeyden affedilmiş olan kişi pervasızca yürü, dilini aç! Çoban “ ey Musa, ben o halde, o sözden geçtim. Şimdi kendi gönlümün kanına bulandım. Ben Sidret-ül Münteheadan da aşmış, oradan bile yüz binlerce yıl öte gitmiştim. Sen bir kamçı vurdun, atım şahlanıp sıçradı, kainatı aştı. Nasutumuzun mahremi Lahut'u olsun artık.

Aferin eline koluna! Şimdi benim halim söze sığmaz. Zaten bu söylediğim de benim ahvalim değil. Ayna da bir suret görürsün ya fakat o senin suretindir, aynanın değil. Neyzen, ney üfler. Fakat bu nefes ve bu nefesten çıkan ses, neyin midir, neyzenin mi? Bu ses neyin harcı mı, neyzenin harcı mı?” dedi. Kendine gel, kendine! Tanrıyı övsen de bu övüşünü, çobanın layık olmayan övüşü gibi bil, öyle tanı.

Senin övüşün, çobanın övüşüne nispetle daha iyidir. Ama Tanrıya nispetle onun da değeri yok, onun da sonu gelmez. Ne vakte dek ben Tanrıya hamlelerim deyip duracaksın? Perde kaldırılınca oldu sanılan nice şeylerin olmamış bulunduğu meydana çıkar. Tanrıyı anışımın makul olması Tanrı rahmetindedir.

Adeta istihaze olan kadının namaz kılması gibi bir ruhsattan ibarettir. Onun namazına nasıl kan bulaşmışsa senin Tanrıyı anışını da benzetiş ve zannediş bulaşmış! Kan pistir ama bir parçacık su ile temizlenir. Fakat içte öyle pislikler vardır ki: Tanrının lütuf suyundan gayrı bir şeyle arınmaz ibadet eden kişinin gönlünden eksilmez.

Keşke secden de kiblede yüzünü çevirmiş olaydın da tek “ Sübhane rabbiyel A’la”nın manasına ereydin! “ Tanrım secdem de varlığın gibi sana layık değil. Sen kötülüğe iyilikle mukabele et” diyeydin. Bu yeryüzünde Hakk’ın hikmetinden eser vardır. Ondan dolayı pislikleri giderir, çiçekleri bitirir. Bizim pisliklerimizi örter, karşılığın da ondan koncalar biter. Kafir vergide, cömertlikte topraktan daha aşağı, daha verimsiz olduğunu görüp, varlığından çiçek ve meyve bitmediğini hatta bütün temizlikleri bozup pislemekten başka bir şey yapmadığını anlar da “ Ben aykırı anlamış, yanılmışım yazık keşke toprak olsaydım, Keşke topraktan sefer etmeseydim

Keşke bir avuç toprak gibi ben de bir tane düşürüp yetiştirseydim. Toprakta sefere düştüm ama beni yol imtihan etti bu yolculuktan ne armağan getirdim ki?” der. Kafir yolculuğundan bir fayda görmez, ondan dolayı da bütün meyli toprağadır. Adamın yüzünü geriye çevirmesi, hırstan tamahtandır.

Yüzünü yola çevirmesi; doğruluktan niyazdan. Büyümeye meyli olan her ot, büyüüp durur, yaşar gündün güne gelişir. Fakat başını yere eğdi mi de gündün güne küçülür, kurur, noksan bulur, mahvolur. Ruhunun meyli, yüceliklere ise yücelir durursun varacağın yer de orasıdır. Aksine olarak başını yere eğdin mi battın gitti, Hak “ Ben batanları sevmem” demiştir.

Musa “ Ey kerem sahibi, ey her işi yapan, ey bir an zikri, uzun bir ömre bedel olan Tanrı! Bu balçık aleminde eğri büğrü bir iz gördüm. Gönül melekler gibi itiraz etti. “ Bir nakış yapıp ona fesat tohumunu ekmekteki

maksat nedir?Zulüm ve fesat ateşini alevlendirip mescidi de secde edenleri de yakmakta ne hikmet var?

Bir yalvarış için kan ve irin kaynağını coşturmak neden?” dedim. Ben bunların aynı hikmet olduğunu biliyorum. Fakat maksadım, bu hikmetin büsbütün açığa çıkması ve benim açıkça görmem. O yakın bana “sus” dediği halde görme hırsı “ hayır, coş!” demekte. Sen meleklere sırrını gösterdin. Böyle bir lezzet, kahır ve minhete değer! ademin nurunu Meleklere açıkça arz ettin, müşküllerini halledeydin.

Ölümün sırrını hasredilmen söyler, yaprağın hikmetini meyveler anlatır. Kanın meninin sırrı da insanın duygusudur; her artmanın sonu da nihayet eksilme! Yazan kişi önce yazı yazacağı tahtayı yıkar, temizler; sonra ona harfleri yazar. Tanrı da önce gönlü kan eder, hor hakir gözyaşıyla yıkar, sonra o gönle sırları kaydeder. Yıkamakla, o levhi bir defter yapmak istediklerini bilmek, anlamak gerek.

Bir evin temelini atacakları vakit oradaki eski ve evvelki yapıyı yıkarlar. Sonunda arı duru su çıkarmak için önce yerden toprak çıkarırlar. Çocuklar hacamattan ağlarlar. Çünkü işin hikmetini bilmezler ki. Halbuki adam hacamatçıya para verir, kan içen hançere iltifatlarda bulunur. Hamal ağır yükün altına koşar, yükü başkalarından kapar. Yük için hamalların savaşlarına bak.

Din işinde çalışma da böyledir. Rahatın aslı zahmet olduğu gibi acılıklar da nimetin önüdür. Cennet, hoşumuza gitmeyen şeylerle kaplanmış, cehennem de zevkimize giden şeylerle dolmuştur. Ateşin aslı yaş ağaç olduğu gibi ateşe yanan da Kevser'e ulaşmıştır. Zindan da mihnetlere düşen adam bir lokmanın bir zevkin yüzünden düşmüştür. Bir köşkte devlete erişen de bir savaş, bir mihnet karşılığı olarak o devleti bulmuştur.

Kimi altına, gümüşe sahip olmuş, zenginlikte naziri olmayan bir dereceye erişmiş görürsen bil ki o, kazanma zahmetine sabretmiştir.

Gözü açık olan bunları sebepsiz, Tanrı hikmeti olarak görür. Fakat madem ki sen duygu alemindesin, sebeplere kulak as! Sebeplere yapışmamak, onları görmemek makamı ruhu taba yi aleminden kurtulmuş olanındır. Bu çeşit adam, peygamberlerin mucizeleri çeşmesini sebepsiz görür.

Onları sudan ottan meydana geliyor bilmez. Bu sebep, doktorla hasta, kandille fitil gibidir. Gece kandiline yeni bir fitil bük, fakat güneş kandilini bunlara muhtaç sanma. Yürü aşevinin damı için samanlı balçık hazırla. Fakat bil ki kainatın damı, buna muhtaç değil. Ah sevgilimiz gamımızı yakıp mahvedince gece yalnızlığı bile geçti, gündüz oldu. Ay, ancak geceleyin cilve eder.

Gönlün istediği sevgiliyi gönül derdinden başka bir şey de arama. Fakat sen İsa'yı bıraktın da eşeği besledin. Hulasa eşek gibi perdenin ardında kaldın gitti! Bilgi ve irfan. İsa'nın talihidir, ey eşek sıfatlı, eşeğin talihi değil! Eşeğin anırmasını duyar, acırsın. Halbuki bilmezsin ki eşek, sana eşeklik telkin ediyor.

İsa' ya acı eşeğe değil tabiatı aklına baş etme. Bırak tabiatını ağlaya dursun sen ondan al, canın borcunu öde! Yeter artık yıllarca eşeğe kul oldun. Çünkü eşeğe kul olan , eşeğin ardından gider. “ Onları attı bırakın” dan murat nefisindir. Nefis geride aklın ilerde gerek. Ama bu aşağılık akıl da eşekle aynı mizaçta. Çünkü bütün fikri onu nasıl elde ederimden ibaret. İsa'nın eşeği gönül mizacına malik olmuş akıllar makamında yer tutmuştur. Çünkü akıl galebe çalmıştı, eşekse zayıftı.

Eşek şişman ve kuvvetli biniciden zayıflar. Ey eşek değerli; aklının azlığından bu eşek, ejderhalaştı. Gönlün İsa'dan hastalandıysa yine ondan iyileşir, sıhhat yine ondan gelir, onu bırakma. Ey nefesi hoş Mesih, cihanda yıllansız hazine olmaz. Eziyetlerle nasılsın? İsa Yahudileri görünce ne hale gelir; Yusuf hasetçi kardeşler elinde ne olur? Sen gece gündüz bu azgın kavmin ardından koştukça nasıl olur da gece gibi gündüz gibi ömre medet bağışlar, yardım edersin?

Ah safra illetine tutulmuş o hünersiz kişilerden. Safradan ne hüner meydana gelir? Ancak baş ağrısı. Sen hemen doğu güneşinin yaptığını yap. Bizse nifak hile, hırsızlık ve riya içinde yüzelim. Sen dünyada da balsın dinde de. Bizse sirke. Safraya ancak sirkengübin iyi eder, giderir. Halbuki biz karın ağrısına tutulmuş olduğumuz halde boyuna sirkeyi artırıp duruyoruz. Sen keremi terk etme de balı artır!

Bizden bu layıktı, bunu yaptık. Kum, gözde ancak körlüğü fazlalaştırır. Fakat ey aziz sürme senden her değersiz şey, değer bulur, bir şey olur; sana bu layıktır. Bu zalimlerin ateşinden gönlün kebab olduğu halde daima “ yarabbi, kavmime hidayet et” diye hitap ediyordun. Sen o öd ağacı madensin. Seni ateşe atsalar bu alem, ıtırta, fesleğen kokusuyla dolar.

Sen o öd ağacı değilsin ki ateşte yansın, eksilip bitsin. Sen o ruh değilsin ki gama esir olsun. Öd ağacı yanar ama madeni yanmadan uzaktır. Rüzgar, nurun aslına nasıl hamle edebilir. Ey göklere saflık veren, ey cefası vefadan daha iyi olan! Çünkü akıllıdan bir cefa gelse o cefa cahillerin vefasından iyidir. Peygamber, “ Akıllının düşmanlığı, cahilin sevgisinden yeğdir” dedi.

SECCADESİZ NAMAZ

Bir gün Ayşe, peygambere dedi ki “ Ey Tanrı resulü, sen aşikar, gizli, neresini bulursan orada namaz kılmaktasın. Halbuki evde pis adamlar da gezip tozuyor. Sen de bilirsin ki pis çocuklar, nereye varırsa orasını pislerler.”

Peygamber, şunu “ Bil: Tanrı, büyükler pis şeyleri temiz etmiştir. Hakkın lütfu, bu yüzden secdegahımı, ta yedinci kat göğe kadar arıttı” diye cevap verdi. Kendine gel, kendine. Padişahlara hasede kalkışma. Terke hasedi. Yoksa alemde sen de bir iblis olursun. Veli zehir yese bal olur. Sen bal yesen zehir kesilir. O varlığını Tanrı varlığına tebdil etmiştir. İşi de eşyayı tebdil etmedir.

O lütuftan ibaret bir hale gelmiştir, her türlü ateşi de nur olmuştur. Ebabil kuşlarında Tanrı kuvveti vardı. Yoksa bir kuşçağız nasıl olurda bir fiili helak edebilirdi? Koca bir orduyu birkaç kuş kırıp geçirdi. Bak da bu kudretin Tanrıdan olduğunu bil. Eğer bundan şüpheyeye düşersen yürü var, Eshabı fil suresini oku. Onunla inada kalkışır, beraberlik davasına

girişirsen, yok mu? Eğer onlardan başını kurtarabilirsen beni de kafir bil sen?

Bir fareceğiz, bir devenin yularını eline aldı. Kurula, kurula yola düştü. Deve , tabiatındaki mülayimlik yüzünden onunla beraber yürümeye koyuldu. Fare “ Ben, ne de pehlivan, ne de yiğit ermişim” diye gurura düştü. Düşüncesinin ışığı deveye aksetti. “ Hele hoşindi. Ben sana gösteririm!” dedi.

Gide, gide bir büyük ırmak kenarına geldiler. Öyle büyük, öyle derindi ki ulu bir fil bile o ırmakta zebun olurdu. Fare orada duru, kaskatı kesildi. Deve “ Ey dağda, ovada bana arkadaş olan, bu duraklama ne, niye şaşırдын? Irmağa ercesine ayak bas, gir suya1 sen kılavuzsun, benim öcüksün. Yol ortasında durup susma” dedi.

Fare dedik ki: “ Bu su, pek büyük, pek derin bir su, arkadaş,ben boğulmaktan korkuyorum” deve “ Hele bir göreyim, ne kadarmış bu su ?” deyip hemen ayağını attı. Dedi ki: “ A kör sıçan, su diz boyuymuş. A hayvanların kusuru, neden şaşırдын?” fare, “ Sana karınca bize ejderha1 dizden dize fark var. Ey hünerli deve, sana diz boyu ama benim tepemden yüz arşın geçer.” Dedi.

Deve dedi ki. “ Öyleyse bir daha küstahlık etme de cismin, canın yanıp yakılmasın. Sen kendi gibi farelerle boy ölçüş. Deveyle sıçanın sözü yoktur.” Fare “ tövbe ettim, Tanrı hakkı için beni bu helak edici sudan geçir.” Dedi. Deve acıdı, “ haydi hörgücüme sıçra otur. bu geçiş benim işim. Seni de, senin gibi yüzlercesini de geçiririm” dedi.

Madem ki peygamber değilsin. Yola düş de günün birin de kuyudan kurtulup yüce bir makama erişesin. Sultan değilsen yürü, riayet ol. Kaptan değilsen gemiyi öyle alabildiğine yürütme. Ticarete kamil değilsen yalnız başına dükkan açma; yoğrulup kemale gelinceye dek birisinin hükmü altına gir.! “ Susun, dinleyin” emrini işit, sükut et. Madem ki Tanrı dili olamadın, kulak kesil.

Söylersen bile sual tarzında söz söyle. Padişahlar padişahıyla edepli konuş! Kibir ve kinin başlangıcı şehvettendir. Şehvetinin yerleşip kuvvetlenmesi de itiyat yüzündendir. Kötü huy, adet edindiğinden dolayı sağlamlaşır, yerleşir. Seni ondan vazgeçirmek isteyene kızarsın. Toprak yemeye alışırsan kim seni bundan menetmeye kalkışırsa onu düşman sayarsın. Puta tapanlar bu tapmayı huy edindiklerinden men edenlere düşman olmuşlardır. İblis ululanmayı huy edinmişti de eşekliğinden Adem'i kendisinden aşağı gördü.

“ Benden daha ulu başka birisi yok ki. Benim gibi bir kişi, ona secde eder mi?” dedi. Ululuk zehirdir. Ancak, ta ezelden panzehire sahip olan ruh müstesna. Dağ yılanla dolu ise içersinde panzehir yeri buldukça korkma. Kafana ululuk yerleşmiş, onun için kim seni kırarsa onu ezeli düşman sayarsın.

Birisi huyuna aykırı söz söylerse ona bir hayli kinlenirsin. Beni huyumdan çevirecek, şakirt haline sokacak, kendisine tabi kılacak dersin. Böyle adamın kötü huyu serkeş olmasa, o huya aykırı şeylere niye ateşlenir, kızar; yahut muhalife müdana eder, onun gönlünde bir yer kazanır. Çünkü kötü huyu adamakıllı kuvvetlenmiştir.

Karınca gibi olan şehvetti, itiyat yüzünden adeta ejderha kesilmiştir. Şehvet yılanını önceden öldür. Yoksa hemencecik ejderhalaşır. Fakat herkes, yılanını karınca görür. Sen kendini bir gönül sahibine sor! Bakır altın olmadıkça bakırlığını; gönül padişah olmadıkça müflisliğini bilmez.

Bakır gibi sen de iksire hizmet et. Gönül dildarın cevriyi çek. Dildar kimdir? İyice bil. Dildar ehli dildir. Çünkü ehli olan, gece ve gündüz gibi cihandan kaçıp durmakta, alemde eğleşmemektir. Tanrı kulunun ayıbını az söyle, padişahı hırsızlıkla az kına.

KENDİNİ BİLMEZLİĞİN SONU

Bir çakal boyacı küpüne düştü, orada bir müddet kaldı. Sonra postu boyanmış olarak çıkıp “Ben illiyyin tavusuyum, demeye başladı. Postu boyanmış pek güzel parlamış, güneş de o renklere vurmuştu. Çakal, kendini yeşil, kızıl, pembe ve sarı renklerde görüp o çeşitli renklerle öbür çakallara göründü.

Hepsi de “A çakalcık, bu ne hal? Fazlasıyla neşelere dalmışsın, pek memnunsun. Neşeden adeta bizden nefret ediyorsun! Bu ululuğu nereden elde ettin?” dediler. Fakat çakallardan biri “ Sen ya hile yapıyorsun, yahut da hakikatten bir neşeye sahip oldun, neşeliler arasına katıldın.

Mimbere çıkmaya, lafla ulu görünüp bu halkı, kendine meftun etmeye kalkıştın bir hayli çalıştım, fakat bir aşk, bir hararet görmeyince hileye sapıp utanmazlığı ele aldım” dedi. Doğruluk ve yanıp yakılma, velilere adettir. Utanmazlık da her aşağılık kişinin sığındığı bir sanat. Bu suretle neşeliyiz diye halkı kendilerine çekerler ama iç yüzlerine bakılırsa hiç de hoş değildirler.

Aşağılık bir adam, bir kuyruk parçası buldu. Her sabah bıyıklarını onunla yağlar, devlet sahiplerinin yanına varıp “Evde yağlı yemek yedim” der. Sözü'nün doğruluğunu ispat için de, bıyıklarına bakın gibilerden eliyle bıyıklarını sıvazlarlar. “ İşte sözümün doğruluğuna şahit, bıyıklarım, yağlı, yağlı şeyler yediğime delil” demek isterdi.

Karnı ise sessiz, sedasız “ Tanrı, yalancılara düzenini kurutsun! Senin lafın bizi ateşlere yaktı. O yağlı bıyığın kökünden kopsun. A yoksul şu kötü davan olmasaydı belki bir kerem sahibi bize acırdı. Yahut da noksanını, yoksulluğunu söyleseydin, bu yalanları, bu düzenleri düzüp koşmasaydın, bir doktor çıkarda derdine dava ederdi.” Dedi.

Tanrı” Ey eğri adam , kulağını, kuyruğunu sallama, doğrulara, doğrulukları fayda verir” dedi. A cenabet, mağarada eğri büğrü yatma. Neyin varsa göster, “doğrul, doğru ol” ayıbını söylemiyorsan bari sus, gösterişte, hileyle kendini öldürme! Bir para elde ettiyse ağzını açma, yolda sına ma taşları var.

Sınama taşlarının önünde de halli, hallerine sınamalar var, onlarda imtihanlara tabi! Tanrı, “ Doğumdan bu ana kadar onlara her iki kere sınanırlar” dedi. Babam, imtihan içinde imtihan var. Derlen toplan da ufacık bir imtihanla kendini satma!

Babur oğlu Bel'am'la melun iblis, en son imtihanda alçaldılar. “ o adam da kendi iddiasınca devletli görünürdü ya, fakat midesi, bıyığına lanet eder, “ Yarabbi, şu adamın gizlendiğini sen dışarıya meydana çıkar. Bizi yaktı, yandırdı, sen onu rüsvay et” derdi. Onun bedeninin bütün cüzleri, ona düşman olmuştu. O bahardan dem vurdu ama onlar, kışın ta kendisindeydiler.

Adam, ihsandan, keremden dem vururdu ama merhamet dalını, ta kökünden kesmekteydi. Ya doğru ol, doğruluğunu göster, yahut sus da merhamete eriş, sonra coş. Adamın karnı da bıyıklarına düşman

kesilmiş, gizlice el kaldırıp dua ediyor. “ Yarabbi, sen bu aşağılık herifi rüsvay et de kerem sahipleri bize merhamete gelsinler” diyordu.

Karnın duası kabul oldu. İhtiyaçtan doğan yanıp yakılma dışarıya kadar bayrak açtı, görünür bir hale geldi. Tanrı “ Beni çağırdın mı, suçlu olsam da, putperest de olsam ben yine icabet ederim. Onun için duadan hiç çekinme; hiç usanma. Dua, nihayet seni gulyabani nefsin elinden kurtarır.” Demiştir.

Karın, kendini Tanrıya ısmarlayınca ansızın bir kedi gelip o kuyruk parçasını kaptı, götürdü. Ev halkı, kedinin peşine düştüler, fakat kedi koşup kaçtı. Babamın azarına uğrayacağım diye çocuğunun beti, benzi kaçtı. Babası, bir toplulukta otururken o çocukcağz gelip işi anlattı. O lafla geçinen adamın şerefini bir paralık etti.

Dedi ki: “ Hani her sabah dudaklarını, bıyıklarını yağladığın o kuyruk parçası yok muydu? Kedi geldi onu kapıverdi. Ardına düştük, bir hayli koştuk ama faydasız yakalayamadık ki!” oradakiler şaşırıp gülüştüler. Bu hale acdılar. Onu davet edip doyurdular, yeryüzüne benzeyen varlığına merhamet tohumunu ektiler. O da ululardan doğruluk zevkini görünce ululuğu bırakıp doğruluğa kul oldu.

O rengarenk çakal gizlice çıkagelip kendisini kınayanın kulağına dedi ki: “ Hele bir bana bak. Şamanın bile böyle bir putu yoktur. Gül bahçesi gibi ne de güzel bir hale geldim, ne de hoş yüzlerce renklere boyandım. Benden baş çekme, secde et bana! Şu güzelliğime, şu letafetime, şu rengime bak da bana Fahri Dünya, Rükni-i din de!

Tanrı lütfuna mazhar oldum ululuk sırlarını şerheden levh haline geldim. Çakallar, oraya toplandılar, mumun etrafındaki pervaneye döndüler. Hiç çakalda bunca güzellik mi olur?” “ peki a elmasım, sana ne diyelim?” diye sordular. Çakal. “ Müşteri yıldızına benzer erkek aslan deyin” dedi.

Bunun üzerine dediler ki: “ İyi ama can tavusları gül bahçelerinde salınır cilvelenirler.” “ Sen de öyle cilveleniyor musun?” çakal, “yok canım çöle düşmeden nasıl Mina'ya vardım diyebilirim?” dedi. Peki tavus kuşları gibi bağırabilir misin?” diye sordular. “kara taştan kaynak mı çıkar hiç” diye cevap verdi.

Bunun üzerine dediler ki. “ Tavusun güzellik elbisesi gökten gelir, ezeldir. Hileyle dava ile hiç, o güzelliği elde edebilir misin sen?

Firavun da saçını, sakalını süslemiş eşekliğinden kendisini Musa'dan yüce göstermeye, ondan daha yücelere bir derece üstün uçmaya kalkışmıştı. O da, boyacı, küpüne düşen dişi çakalın soyundandı. O da mal ve mevki küpüne düşmüştü! Kim onun Mevkiini, malını gördüyse secde etti, o da saçma sapan heriflerin secdelerine kapandı.

O yamalı hırka giyen yoksul halkın secdesinden, malına mülküne karşı şaşırmasından adeta kendinden geçmiş, bir sarhoşçuk oluvermişti! Mal yilandır, onda zehirler var. Halkın mal sahibini büyük sayması, ona secde etmesiye ejderhadır adeta. A firavun, ululanıp durma, sen bir çakalsın, tavusluk davasına kalkışma.

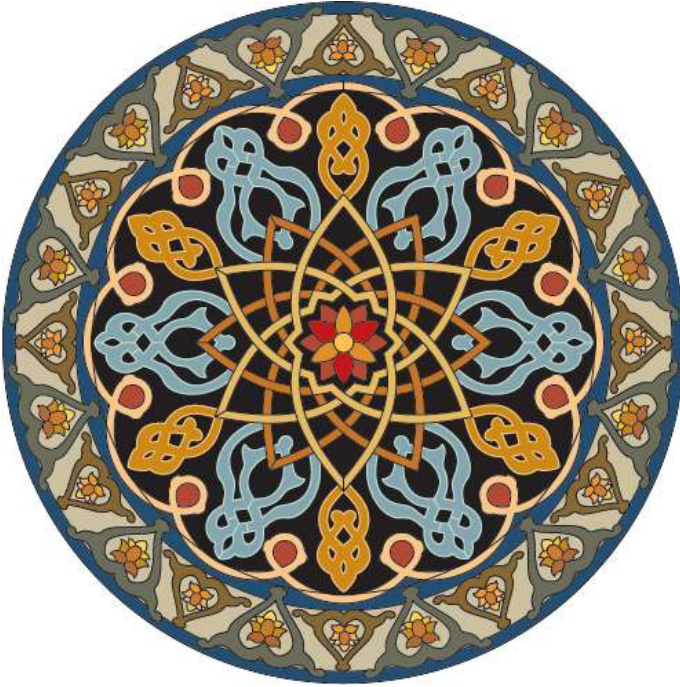
Tavusların arasına varsan aciz kalır, onlar gibi salınamaz, rüsvay olursun. Musa ile Harun, tavuslara benzerlerdi. Karşısında salındılar, cilvelendiler, seni perişan ettiler. Çirkinliğin meydana çıktı, rüsvay oldun gitti. Yücelikten aşağılıklara düşüverdin! Mehenk taşını görünce kalp akça gibi simsiyah oldun.

Üstündeki aslan nakışı gitti, köpekliğin meydana çıktı. A uyuz çirkin köpek, hırsından, kızgınlığından aslan postuna bürünme. Aslan kükrer de seni sınar. O vakit üstünde aslan, sureti olduğu, fakat hakikatte köpeklerin huylarına sahip olduğun anlaşılır.

Tanrı, söz gelişiminde Peygambere dedi ki: “ Münafıkların anlaşılması için en kolay ve görünür delil şudur: münafık iri yarı, korkunç, zahiren

babayığit görünse bile sen onun sesinin tonundan ve sözünden tanır anlarsın, testi aldığın zaman o testilere vurursun değil mi?

Neden vurursun? Sesinden kırık testiği anlama için. Kırık testinin sesi daha başka türlü olur. Ses, çavuşa benze, önde gider” ses gelir de o şeyin ne olduğunu anlatır, onun ahvalini sayar, döker. Ses matara benzer, fiil de o mastarı tasrif eder! Sınama sözü gelince hemencecik Harut hikayesini hatırladım.

TEMBELİN DİLEĞİ

Birisi, Davut Peygamber zamanında her akıllı ve ahmak adamın yanında, daima şöyle dua edip dururdu. “ Yarabbi, bana zahmetsiz, eziyetsiz bir rızık bir servet ver. Beni tembel, hor, hakir, ağır ve miskin yaratan sensin. Zayıf ve sırtı yaralı eşeklere, atlarla katırlara yüklenen yük yüklenemez ki.

Yarabbi, madem ki beni tembel yarattın, rızıkımı da tembelliğime bakarak ben çalışmadan ver. Yarabbi, ben tembelim varlık gölgesine yıkılmış, yatmışım. Bu ihsan ve cömertlik gölgesinde uyuyorum. Tembellerle gölgelikte uyuyanlara da elbette başka çeşitte bir rızık vermişsindir.

Ayağı olan rızık arar, ayağı olmayansa yanıp yakılır, durur. O hüzün sahibinin rızıkını da ayağına götür, bulutu yeryüzüne doğru sür! Yeryüzünün ayağı olmadığından cömertliğin bulutu ona doğru iki kat sürüp durmakta. Çocuğun ayağı olmadığı için anası gelir, çocuğun başına nimet ve ihsanlarını yağdırır.

Yarabbi, senden zahmetsiz, eziyetsiz ve ummadığım bir rızık istiyorum. Zaten istemek den başka bir şeye çalıştığım nerede ki?" bir çok zaman gündüzleri geceye, geceleri ta kuşluk çağına kadar bu duayı eder dururdu. Halk onun sözlerine, tam tamahına, bu çalışıp çabalamasına gülerdi.

Derlerdi ki " Bu sersem ne söylüyor, yoksa birisi buna esrar mı yutturdu da aklını aldı. Rızık, kazançla,zahmet ve meşakkatle elde edilir. Herkes bir sanat, bir iş tutturmuş, rızıkını öyle elde eder. Rızıkları, sebeplerine yapışarak elde edin. Evlere kapılarından girin denmiştir.

Şimdiki zamanda Tanrı elçisi, padişah ve sultan, hünerlere sahip olan Davut peygamberdir. Yine de bu kadar yüceliğe, bu kadar nazü naime sahip olduğu, dostun inayetleri onu seçmiş olduğu halde çalışıyor. Mucizelerin haddi, hesabı yok, ona ihsan dalgaları birbiri üstüne gelip duruyor.

Adem Peygamberden bu zamana kadar öyle güzel sesli kimse gelmedi. Her vaazında iki yüz kişi ölmekte. Güzel sesi insanları candan etmekte. Aslanlar, ceylanlar vaazın gelmekte. Ne onun bundan haberi var, ne bunun ondan. Sesine dağlar da ses veriyor, kuşlarda. Onun davetine ikisi de mahrem.

Onun, bunun gibi ve daha buna benzer yüzlerce mucizeleri var. yüzünün nuru cihetlere sığmıyor. Bütün cihetleri de kaplamış. Bunca yücelikle beraber Tanrı, onun bile rızıkını çalışmadan vermiyor. Rızıklan ması çalışmasına bağlı. Bunca yüceliğine rağmen zırh yapmadıkça zahmet çekmedikçe rızıkı gelmiyor.

Halbuki sen böyle bayağı ve perişan bir halde kalmış, evinin bucağına kapanmış, felekzede olmuş gitmişsin. Halbuki bu adam bunca tersliği ile, bunca adiliği ile beraber hemencecik, ticaretsiz eteğini karla doldurmayı istemekte. Bu çeşit ahmak bir herif ortaya çıkmışta gök yüzüne merdivensiz çıkayım diyor."

Birisi alaya alıp “ Haydi yürü, rızkın ulaştı, müjdecı geldi” demekte, öbürü gülüp “sana gelenden bize de hediye ver” diye alay etmekteydi. O ise halkın bu kınamasına, bu alayına hiç aldırış etmez duayı niyazı azaltmazdı bile. Böyle, böyle şehirde tanındı, boş ambardan peynir aramakta diye şöhret buldu. O yoksul ham tamahlılıkla darbimesel oldu ama yinede bu istek den bu niyazdan ayrılmıyordu.

Nihayet bir gün kuşluk çağında yine ağlayıp inleyerek bu çeşit dua edip dururken, birdenbire evine doğru bir öküz koştu. Boynuzu ile kapıya vurup kilidi kırdı. Küstahçasına evine girdi. Adam hemen sıçrayıp öküzü boynuzlarından bağladı. Durmadan, aman vermeden hemencecik boğazını kesti. Derisini, yüzdürmek için gövdesini alıp koşa, koşa kasaba götürdü.

O yoksul adam, gece gündüz feryat etmekte, Tanrıdan eziyetsiz, zahmetsiz, çalışmadan kazanmadan helal rızık istemekteydi. Bundan önce onun bazı hallerini söylemiştik, fakat araya başka şeyler girdi. Bu hikaye de öylece kaldı gitti. Şimdi onun hali neye vardı.

Tanrının lütuf ve ihsan bulutundan hikmet yağmuru yağınca o yoksul ne oldu? Öküzün sahibi onu görüp “ Ey karanlıkta benim öküzümü aşırın, borçlusun bana sen. Neden benim öküzümü kestın be ahmak hılebaz, nerede insafın?” dedi. Adam “ Ben Tanrıdan rızık istiyor, kıbleyi niyazımla bezeyip duruyorum. Zamanlarca edip durduğum dua kabul edildi. O, benim rızkımdı, tutup kestım, işte sana cevap dediyse de öküz sahibi yakasına sarıldı, sabredemedi, yüzüne de birkaç sille vurdu.

Çeke, çeke Davud Peygamberin yanına kadar götürdü. “ Gel bakalım zalim ahmak. Saçma sapan lafları bırak azgın herif. Aklın başına al, kendine gel! Bu ne çeşit dua? Alemi bana da güldürme, kendini de maskara etme!” diyordu. Adam “ Ben Tanrıya dua ettim, feryadü figan ederek nice kanlar yuttum.

İyice biliyorum ki duam kabul edildi. Sen gayri ey kötü sözlü var, başını taşlara vur.” Dediye de adam “ Müslümanlar, Allah için olsun söyleyin. Dua nasıl olur da benim malımı ona mal eder? Eğer dua ile mal ele geçseydi bütün alem dua eder. Mal mülk sahibi olurdu.

Dua ile ele bir şey geçseydi kör dilenciler de yücelirler, bey kesilirlerdi. Onlar da gece gündüz dua ediyorlar, yarabbi bize para ver, mal mülk ver diyorlar. Sen vermezsen kimsecikler bir şey vermez. Ey kapalı kapıları açan Tanrı, bize ihsan kapısını da sen aç derler. Fakat körlerin çalışıp çabalaması yalnız dua ve feryat.

Bir dilim ekmekten başka ellerine bir şey geçmez” dedi. Halk, “ Bu Müslüman doğru söylüyor. Bu dua satan, zalim bir adam. Hiç dua, bir şeye sahip olmaya sebep midir? Ya paranla alarak bir mala sahip olursun, ya birisi sana bir şey bağışlar, yahut vasiyet eder, yahut da gönlünden kopar, sana verir. Bu çeşit bir şey olmadıkça bir şeye sahip olamazsın ki.

Bu yeni şeriat hangi kitapta. Sen ya o öküzü ver, ya hapse git” demekteydi. Adam, yüzünü göğe tutarak dedi ki: “ Yarabbi benim halimi senden başka kimsecikler bilmez, gönlüme o duayı sen ilham ettin, gönlümde yüzlerce ümit belirttin. Laf olsun diye dua etmedim ya. Yusuf gibi rüyalar görmüştüm”

Yusuf, güneşle yıldızların, huzurunda kullar gibi secde ettiklerini gördü. O rüyaya adamakıllı inandı, kuyuda ondan başka bir şey ummuyordu, zindanda da. Ona dayanmakta, onu beklemekteydi. Ondan başka ne kulluktan derdi vardı, ne az çok kınanmaktan!

Rüyası, mum gibi gözünün önünde yanmakta, onu aydınlatıp durmaktaydı; rüyasına güveniyordu. Yusuf’u kuyuya attıkları zaman Tanrıdan kulağına şu ses gelmişti. Ey yiğit, sen bir gün padişah olacaksın. O vakit seni kıyanların sözlerini, yüzlerine vurursun.

Bunu seslenen görünmüyordu ama gönül, söyleyenin eserini tanıyordu. O sestən cana bir kuvvet, bir rahat, bir huzur geliyordu. İbrahim'e ateş nasıl bir gül bahçesi olmuşsa o ses yüzünden kuyu da Yusuf'a gül bahçesi kesilmişti. Gayri ne cefa geldiyse o kuvvetle tahammül etti. Neşeyle çekti.

Nitekim elest sesinin zevki de her müminin gönlünde ta mahşere kadar sürer gider. Bu yüzden müminler, ne belaya itiraz ederler. Ne Hakk'ın emir ve nehyinden sıkılırlar. Başkalarının ağzına acılık veren bir lokmaya benzeyen Tanrı hükmü, onlara gülbeşeker gelir. Tatlı, tatlı yerler, hazmederler.

Tanrı hükmünü kabul etmeyip inkar eden, o lokmayı yese bile kusan kişiyle yaramaz. Elest gününde bir rüya gören, Tanrıya ibadet yolunda sarhoş olur. Sarhoş deve gibi bu ibadet çuvalını hiç usanmadan, sıkılmadan çeker durur. Ağzının etrafındaki tasdik köpüğü, onun sarhoşluğuna, coşkunluğuna şahittir.

Deve kuvvetlenip erkek aslan kesildi mi ağır yükler çeker de yine o yüklerin altında az yer, az içer. Dişi deve arzusuyla yüzlerce zahmet ve açlık çeker. Hatta dağ bile ona bir kıl gelir! Elest aleminde böyle bir rüya görmeyen bu dünyada ne kul olur, ne mürit! Olsa bile gönlünde yüzlerce tereddüt vardır.

Bir an şükrederse bir yıl şikayet eder. Din yolunda yüzlerce tereddütle ve inanmayarak öne doğru bir adım atarsa öbür adımı arda doğru gider. Bunu da ileride anlatırım, borcum olsun. Eğer öğrenmekte acele ediyorsan " Elemneşrah" suresini oku! Bu manayı etraflıca anlatmaya kalkışsam ne haddi vardır, ne kenarı.

Yürü öküzünü dava edene doğru eşek sür! Adam dedi ki: " Yarabbi, bu suç yüzünden şu azgın adam, bana kör dedi. Bu ne iblişçe bir kıyas yarabbi? Ben ne vakit körcesine dua ettim. Tanrıdan başka kime

İhtiyacımı söyledim? Kör, bilgisizlikle halktan bir şeyler umar. Ben senden umuyorum. Her güç şey sana kolaydır.

Asıl kör kendisi ki beni kör saydı, canla başla niyaz ettiğimi görmedi bile! Benim bu körlüğüm, aşk körlüğüdür. Güzelim sevdiği şey insanı kör ve sağır yapar derler ya. Bu körlük, o körlüktür. Tanrıdan başkasını görmüyorum, fakat onu görmüyorum. Aşkımın muktezası da bu değil midir? söyle.

Yarabbi, sen görmektesin, beni sen de kör sanma, senin lütfünün etrafında dönüp dolaşmaktayım, ey lütfunun etrafında dönüp dolaştığın, ey kendisinden ayrılmadığım Tanrı! Yusuf-ı Sıddıyk'a rüya gösterdin da ona güvendi. Onun gibi lütfun bana da bir rüya gösterdi. O sonsuz dualarım oyuncak değildi ya!

Fakat halk, benim sırlarımı bilmiyor da sözlerimi saçma sanıyor. Hakları da var. gayb sırrının, sırlarını adamakıllı bilen ve ayıpları tamamıyla örten Tanrıdan başka kim bilebilir ki?" düşmanı dedi ki. " Amca, neye yüzünü göğe çeviriyorsun? Bana çevir de doğru söyle! Delirdin mi ki böyle hatalara düşüyor, aşktan Tanrıya yakınlıktan dem vuruyorsun?

Sen gönlü ölmüş bilirsin. Hangi yüzle yüzünün göklere tutuyorsun?" bu hasise yüzünden şehre bir velvedir düştü. O Müslüman'sa " Yarabbi, bu kulunu rezil etme. Kötülük yaptıysam bile sırrımı halka açma. Biliyorum, uzun gecelerde yüzlerce tazarrula sana niyaz edip durdum. Halka karşı bunun hiçbir kadri, hiçbir kıymeti yok, onlar bilmez bunu fakat senin yanında aydın bir mum gibi sana aşkar" diye niyaz etmekte, yüzünü yerlere vurmaktaydı.

Davut Peygamber, evinden dışarı çıkınca " Bu ne, ne var, ne oldu" dedi. Davacı dedi ki: " Ey Tanrının peygamberi, imdat et. Öküzüm, bu adamın evine girmiş. O da onu kesmiş. Neden benim öküzümü kesmiş sor da söylesin." Davut, " Ey kerem sahibi, neden sana haram olan o öküzü kestir?

Yalnız saçma sapan söyleme, delil göster de bu dava görülsün, bitsin” dedi. Adam dedi ki: “ Ey Davut, yedi yıldır gece gündüz dua etmekte, Tanrıdan. Yarabbi, helal ve zahmetsiz bir rızık istiyorum, diye niyazda bulunmaktayım. Erkek kadın, herkes feryadımı bilir, hatta çocuklar bile bunu söyler, anlatırlar.

Kime istersen sor, derhal söyleyiversin. Haltan hem gizli sor, hem de aşikare. Bak bu eski hırkalı yoksul neler söylüyor, nasıl dua ediyordu, anla. Bu dualardan, bu feryatlardan sonra bir de baktım ki evime bir öküz girivermiş. Gözüm karadı. Ama lokma için değil, duam kabul edildi diye sevindim hani. O ayıpları bilen tanrı duam kabul etti, bun şükranne olsun diye öküzü kestim”

Davut, “ Bu sözlerden el yıka, davana şer’i delil getir. Reva görür müsün delilsiz bir hüküm vereyim de bu şehirde batıl bir sünnet koyayım, kötü bir adet bırakayım, bunu sana kim bağışladı? Satın mı aldın, mirasa mı kondun? Ekine nasıl sahip olabilirsin, sen mi ektin? Ektinse senindir.

Kazanmakta ekin ekmeye benzer. Ekmedikçe ona sahip olmaya hakkın yoktur. Ektinse ektiğini biçersin, o senindir. Yoksa zulmettiğin, haksız olduğun katiyetle anlaşılır. Yürü, eğri büğrü söylenme, bu Müslüman’ın malını ver. Paran yoksa borç al, ver beyhude konuşma!” dedi.

Adam, “ Padişahım, sitem karlar ne söylüyorlarsa sen de tıpkı onu söylüyorsun bana” deyip secde ederek dedi ki. “ Ey benim yanıp yakıldığımı gören Tanrım, Davud’un gönlüne de o nuru ver. Gönlüme saldıgın ziyayı onun gönlüne da Sal. Ey ihsan sahibi Rabbim.” Bu sözleri söyledikten sonra hayhayla ağlamaya başladı. Öyle bir ağlayış ağladı ki Davud’un gönlü yerinden oynadı.

“Ey öküzü dava eden, bugün bana mühlet ver, bu davanın görülmesinde ısrar etme. Halvete gidip namaz kılayım da bu ahvali, bir de sırları bilen Tanrıdan sorayım. Namazda Rabbime bağlanırım, namaz gözümün

nurudur” sırrı zuhur eder, bu benim huyumdur. Can pencerem zevk ve şevkle açıktır. Tanrının lütfu oraya vasıtasız gelir. Tanrının lütfu, rahmeti nuru madenimden, hakikatimden gelir, pencereden evime girer. Penceresi olmayan ev cehennemdir. Ey kul dinin aslı pencere açmıştır. Her ormanı öyle pek baltalama. Pencere açmak için balta vur.

Yoksa bilmez misin ki bu güneşin nuru hicaplardan hariç olan hakikat güneşinin aksinden ibaret. Bilirsin ki bu zahiri görüşün nurunu hayvan da görür. Şu halde benim Adem’ “ Keremna” demem nedir?ben nurlara dalmış, gark olmuş bir güneşim. Kendimi nurdan ayırt edemiyorum.

O halvete gitmeme, namaz kılmam, halka öğretmek için bu alem doğrulsun diye ayağımı eğri atmaktayım. Ey yiğit, savaş hileden ibarettir.” İzin yoktu, yoksa Davut, bu sırları döküp saçar, sır denizinden toz koparırdı! Davut, bu çeşit söyleyip durmakta, halkın aklını, fikrini yakmaya kalkışmaktayken, arkasından birisi, “ Birliğinde hiç şüphem yok” diye Davud’un eteğini çekti. Davut, kendine geldi. sözünü kısa kesti, dudağını yumdu, halvet edeceği yere hareket etti.

Davut, kapısını kapayıp acele halvet edeceği yere gitti, mihrabına, duanın kabul edildiği yere yöneldi. Tanrı, ona bu işin hakikatini bildirdi, ne gösterdiyse tamamıyla gösterdi. O da işi anladı, oç alınacak kimdir, kısasa layık adam hangisidir, bildi. Ertesi günü iki davacı ile Halk gelip Davud’un huzuruna dikildiler. Davacı yine aynı davayı tekrarladı, birçok ağır sözler söyledi.

Davud “ Sus, bu davayı bırak, öküzü bu Müslüman’a helal et de yürü git. Yiğit madem ki Tanrı, senin sırrını açmadı, onun bu sır örtücülüğüne şükret de sükut et” dedi. Öküz sahibi “ Bu nasıl hüküm, bu ne biçim adalet? Benim için yeni bir şeriat mı kuracaksın. Adalet aleme yayıldı, yer, gök, adaletinle güzel kokulara bürünmüş.

Kör köpekler bile bu sistem yapılmadı. Bu tecavüzden bu cefadan hararetlendi de taş da yarıldı, dağ da!” diyor, bu çeşit ağır sözler söylüyor, “ Ey ahali , gelin de görün zulmü!” diye bağırıyordu.

Davud, ondan sonra dedi ki. “ A inatçı, bütün malını mülkünü hemencecik ona bağışla, yoksa bak sana söylüyorum, işin fena olur, yaptığın zulüm ve cefa meydana çıkar.” Adam, bu söz üzerine başına topraklar serpip elbisesini yırtarak “ Her an zulmünü artırıp durmaktasın” dedi. Yine bir müddet Davud’u kınamaya koyuldu, davud, tekrar onu huzuruna çağırıp, dedi ki. “ Ey bahtı körleşmiş herif, madem ki talihin yok gayri yavaş, yavaş karanlıklar basmaya başladı. Senin gibi bir eşeğe çerçöple saman bile yazık. Öyle olduğu halde sen yine baş köşeyi gözetip duruyorsun ha!

Yürü çocukların da onun kulu, kölesidir, karın da! Artık fazla söylenme!” davacı iki eline taş almış, göğsünü dövmekte, bilgisizliğinden, bir aşağı, bir yukarı gidip gelmekteydi. Halk da Davud’u kınamaya başladı. Davacının gönlünde ne var, bilmiyorlardı ki.

Bir insan, saman çöpü gibi havaya kapılmış, maskara olmuşsa zalimi mazlumdan nasıl fark edebilir? Zalimi mazlumdan ayırt eden, zulüm kar nefsinin boynunu vurmuş kişidir. Yoksa içten içe nefse zebun olan kişi, deliliğinden mazlumlara düşman kesilir. Köpek, daima yoksula, acize saldırır, fırsat bulursa ısırır da.

Komşularından av kapmak aslanlara göre ayıptır, köpeklere değil. Zalime tapan, mazlumu öldüren kişilerin hepsi de pusudan çıkarak köpekçesine saldırdılar. Davud’a yüz tutup “ Ey peygamber, ey bize şefkatli zat, bu sana yakışmaz, çünkü apaçık bir zulüm bu. Bir suçsuzu, hiçbir kabahati yokken kahretsin” dediler.

Davut dedi ki: “ Dostlar, gayri o gizli şeyin meydana çıkması zamanı geldi. hepiniz kalkın da şehirden dışarıya çıkalım, o gizli sırrı öğrenelim. Filan ovada büyük bir ağaç vardır, dalları gürdür, çoktur, birbirleriyle

birleşmişlerdir. Kol budak salıvermiş, geniş bir yeri kaplanmış, kökü de yere yayılmıştır.

İşte o ağacın kökünden bana kan kokusu geliyor. O güzel ağacın kökünde kan var. bu kötü taliqli herif, onun altında efendisi öldürmüştür. Tanrının hilmi, bunu şimdiye kadar örttü. Fakat bu kaltaban, buna hiç şükretmedi. Efendisinin çoluğuna, çocuğuna ne nevrularda bir şey verdi, ne bayramlarda.

O yoksulların, o muhtaç biçarelerin hallerini, hatırlarını bir lokmayla olsun arayıp sormadı, eski hakları aklına bile getirmede. Bu melun herif şimdi de bir öküz için onun oğlunu yere vuruyor. Günahının perdesini kendi kaldırıyor, yoksa Tanrı, suçunu örtüyordu. Bu kötü zamanede kafir olsun, fasık olsun herkes, kendi perdesini kendi yırtar. Zulüm, can sırları arasında gizli kalır, fakat onu halkın önüne koyan zalimdir. Hele bakın, benim boynuzlarım var, şu alemde cehennem öküzünü bir görün diye kendisini kendisi gösterir!”

Halk şehirden çıkıp o ağca doğru gidince Davut, “ Önce ellerini bağlayın şu zalimin de sonra suçunu meydana koyalım, adalet bayrağını ovaya dikelim” dedi. Sonra dedi ki: ey köpek, sen bu adamın atasını öldürdün. Sen o zatın kölesiydin, bu yüzden onun kanına girdin. Efendisini öldürüp malını, mülkünü zaptettin. Fakat Tanrı bunu meydana çıkardı.

Karın yok mu, onun cariyesiydi. Onunla birleştin de bu kötü işi yaptın. Ondan erkek, dişi ne doğduysa hepsine mirasçı bu adamdır. Çünkü sen bir kölesin, çalışıp çabalarsın, eline geçen onundur. Şeriat mı aradın, alsana mükemmel bir şeriat, hadi şimdi yürü bakalım!

Sen burada efendini zari, zari ağlatarak öldürdün, efendin sana burada, aman yapma, etme diyordu. Korkunç bir hayal gördün, korktun. Acelenden bıçağı da adamcağız başıyla beraber toprağa gömdün. İşte başı da şuracıkta gömülü, bıçak da. Haydi, kazın şurasını!

Bu köpeğin adı da bıçakta yazılıdır. Bu zalim, efendisine işte böyle bir hilede, böyle bir zulümde bulundu.” Yeri kazdılar, bıçağı da bulup çıkardılar. Kesik başı da! Halka bir velvedir düştü. Hepsi de zünnarlarını kestiler. Ondan sonra öküzü kesene “ Gel buraya hak sahibi, bu yüzü karadan hakkını al” dedi.

Aynı bıçakla o adamın da öldürülerek kısas edilmesini emretti. Ne hile yaparsa yapsın, Tanrı bilgisinden kurtulabilir mi hiç? Tanrının hilmi, müdarada bulunur. Bulunur ama adam, haddi aşınca iş değişir, meydana çıkar. Kan uyumaz, gönüllere onu araştırmak, müşkülünü halletmek merakı düşer.

Kıyamet gününün sahibi olan Tanrının adaleti, şunun, bunun gönlünden zuhur eder durur. “ Filan ne oldu, hali nedir, kim öldürdü acaba?” diye topraktan ekin fıskırır gibi şunun, bunun gönlünden meraklar fıskırır. Gönüllerdeki bu meraklar, bu araştırmalar, bundan bahsetmeler, hep o kanın kaynamasıdır.

O adamın gizli sırrı meydana çıkınca Davud’un mucizesi halka yayıldı; bu mucize bir dereceyken halk tarafından adeta iki derece meşhur oldu. Herkes baş açık gelip yerlere secde etmekte. “ Biz doğuştan körmüşüz, senden yüzlerce şaşılacak şey gördük. Taş, Talut’la beraber savaşa giderken sana söyledi, beni al dedi.

Sen elinde bir sapan, üç tane de taş olduğu halde geldin, yüz binlerce adamı birbirine kattın., kırdın geçirdin. Taşların yüz binlerce parçaya ayrıldı, her parçası bir düşmanın kanını içti. Demir, elinde mum gibi yumuşadı, onunla zırh yaptın, bu da aleme yayıldı, herkes bildi. Dağlar sana şükredici risaleler oldu, seninle berber adam gibi Zebur okudular!

Senin sözünle yüz binlerce kişinin can gözü açıldı, gayb alemine hazırlandı. Fakat onların hepsinden kuvvetli mucizen bu, sen; insana hayat bağışlamaktasın, bu bağışlaman daimi. Zaten bütün mucizelerin canı da bu ölüye ebedi hayat bağışlamak!” demekteydi. Zalim

öldürüldü, bütün bir dünya dirildi. Halkın hepside yeni baştan Tanrıya kul oldu.

Nefsini öldür de alemini dirilt. Nefis efendisini öldürmüştür; sen, onu kendine kul, köle yap! Kendine gel, öküzü dava eden senin nefisindir kendisini efendi yerine koymuştur, ululuk taslamaktadır. Öküzü öldüren de aklındır. Hadi, artık ten öküzünü öldüreni inkar etme! Akıl bir esirdir. Daima Hak'tan zahmetsizce bir rızık, tabak, tabak nimetler ister.

Onun zahmetsizce rızıklanması neye bağlıdır? Kötülüğün aslı olan öküzün öldürülmesine. Nefis “ Benim öküzümü nasıl olurda öldürürsün?” der. Çünkü nefis öküz, ten suretidir. Velinimet zade olan akıl, ihtiyaçlar içinde kalmış, kanlı katil nefis, efendi olmuş, öne geçmiş! Zahmetsiz rızık nedir, bilir misin? Ruhların gıdası, peygamberlerin rızıkları.

Fakat bunu elde etmek, öküzü öldürmeye bağlıdır. Hazine öküzün içindedir ey hazine arayan yerleri kazıp duran! Dün biraz bir şey yemiştin, onun için layıkıyla anlatamıyorum. Yoksa bunu tamamıyla anlatır, yuları anlayışının eline teslim ederdim. Ama dün bir şey yedim demem de masaldan ibaret çünkü ne gelirse o gizli evden geliyor.

Güzel gözlülerden işve, cilve öğrenmişsek neden gözümüzü sebeplere dikip duruyoruz. Sebeplerin de başka sebepleri var. sebebe bakma da asıl ona bak! Peygamberler, sebepleri gidermek için geldiler. Mucizelerini ta Zuhal yıldızına ulaştırdılar. Sebep ve vesilesiz denizi böldüler, ekmezsizin buğday yığınınını buldular.

Çalışmaları yüzünden kum taneleri un olurdu Keçinin yünlerini çektiler mi ellerinde ibrişim olurdu. Bütün Kuran, sebebi gidermeye aittir. Zahiren yoksul olan Peygamberin yüceliğini, yine zahiren yüce olan Ebuleheb'in helakini anlatır durur. Ebabil kuşları iki uç taş attılar mı o koca Habeş ordusunu kırıp geçirirler.

Ta yukarılarda uçan kuşun attığı bir taş, fili delik deşik eder. Öldürülmüş adama kesilmiş öküzün kuyruğuyla vur da hemen dirilsin, kefeniyle kalksın. Kesilmiş boğazı, yerinden davransın, kanını dökenlerden kanını istesin denir. Bunlar ve bunlara benzer daha nice şeyler var. kuran baştan sona sebepleri illetleri nefyeder vesselam.

Fakat bunları anlamak, işi uzatıp duran aklın harcı değildir. Kulluk et de bunlar sana keşfolsun! Felsefeye sarılan kişinin akılı. Felsefeye sarılan kişinin akılı, akılla anlaşılabilen şeylere bağlanmış kalmıştır. Fakat temiz ve pak kişi, aklın aklının (Akl-ı Küll'ün) tek binicisi oldu. Aklının akılı içtir, senin aklınsa kabuk.

Hayvan midesi daima kabuk arar. İç arayan, kabuğu sevmez, ondan usanır, bıkar, iç temiz kişilere helâldir, temiz kişilere. Kabuktan ibaret olan akıl, bir işi yüzlerce delille ancak anlayabilir. Fakat Akl-ı Kül, doğru olduğunu bilmediği yola adımını atar mı hiç? Akıl, defterleri baştanbaşa karalar durur. Aklın akılıysa bütün alemleri ayla doldurur, nurlandırır.

O karadan da kurtulmuştur, aktan da onun ayının nuru, gönüle de yayılmıştır, sana da. Cüz'i akıl bu karayla akı, yine kadirde, bir yıldız gibi parlamayıp alemleri aydınlatan Kadir gecesinden elde etmiştir. Keseyle dağarcığın değeri altındadır. İçinde altın olmayan keseyle dağarcığın ne kıymeti var?

Nitekim tenin değeri de canla, fakat canın değeri de cananın ışığıdır. Can, ışısız diri olsaydı hiç kafirlere “ Ölü” denir miydi? Kendine gel, söyle, söyle ki söyleme kabiliyeti bizden sonraki zamanlarda aksın diye ırmak yolunu kazmakta. Her devirde söz söyleyen bulunur; bulunur ama geçmişlerin sözleri daha faydalıdır.

Ey şükreden kişi, Tevrat, İncil ve Zebur, Kuranın doğruluğuna şahadet etmedi mi? Zahmetsiz ve sayıya gelmez bir rızık ara da Cebrail sana cennetten elma getirsin. Hatta bahçıvanın laflarıyla başın ağrımadan ekmek zahmetine düşmeden cennetin sahibinden rızıklanasın. Çünkü

ekmekteki fayda ve lezzet, Tanrı ihsanıdır. Dilerse sana o faydalı kabuğu, yani ekmeği vasıta ekmeksizin de verir. Ekmeğin sureti, ekmekteki faydaya, zevk ve lezzete bir sofradır. Fakat sofrasız ekme yemek, velinin harcıdır.

Can rızkını senin Davud'un olan şeyhin himmeti olmadıkça nasıl olur da çalışıp çabalamayla elde edebilirsin? Nefis şeyhle adım attığını, ona uyduğunu görürse zorla sana ram olur. Öküz sahibi de Davud'un sözünü anlayınca ram oldu. Şeyh sana dost oldu mu avda aklın, köpek nefse galip olur.

Nefis, yüzlerce hile, Hud'a sahibi bir ejderhadır. Fakat şeyhin yüzü, o ejderhanın gözüne karşı tutulan bir zümrüttür. Öküz sahibini zebun etmek istersen onu eşekler gibi bizle, o tarafa sür be hoyrat adam! Nefis, Tanrı velisine, yaklaşırsa dili yüz arşın kısalır. Onun yüz dili vardır, her dilinde yüz lügat, hilesi riyası anlatılamaz ki!

Öküz nefsi dava eden fasih sözler söyledi, yüz binlerce doğru olmayan delil getirdi. Bütün şehri kandırdı, yalnız padişahı kandıramadı, o her şeyi bilen padişahın yolunu vuramadı! Nefsin sağ elinde tespih ve Kuran vardır ama yerinde de hançer ve kılıç gizlidir. Onun mushafına, onun riyasına kanma, kendini onunla sırdaş, haldaş yapma!

Seni aptes al diye havuzun kenarına getirir de havuza, suyun ta dibine atıverir! Akıl, nurani ve iyi ir hak ve hakikat arayıcısıyken neden zulmani nefis ona galip oluyor. Neden mi? Nefis, kendi evinde, kendi yurdunda akılsa garip! Köpek bile kapısında korkunç bir aslan kesilir. Hele sabret, aslanlar ormana gitsinler. Bu kör köpekler, o vakit onlara inanırlar.

Şehirli. Nefsin hilesini tenin düzenini ne bilsin? O ancak kalbe gelen vahiyle kahredilebilir. Kim onun cinsiyse ona dost olur. Ancak şeyhin olan Davut müstesna! Çünkü o varlığını tebdil etmiştir. Tanrı, kimi gönül makamına vasıl ederse o kişide ten cinsiyeti kalmaz. Halk, umumiyetle bu cihan içinde illetlidir.

İllet, şüphe yok ki illete dosttur. Her aşağılık kişi Davutluk davasına kalkışır. Anlamayan kişiler de ona yapışır. Ahmak kuş, avcıdan kuş sesi duyar da o tarafa uçar gider. Davut olmadığı halde Davutluk davasına kalkışan, kendi malı olan şeyle başkasından naklettiği şeyi ayırt edemez, sapıktır o kişi.

Kendine gel de manevi bir adam bile olsa kaç ondan! Onun yanında kurtulmuş kişiyle bağlı kişi birdir. Yakınına eriştim diye iddia etse de şüphedir. Böyle adam, halk yanında zekadan ibaret bile olsa mademki kendisinde bu anlayış, bu ayırt ediş yok ahmaktır! Kendine gel, ondan ceylan, aslandan nasıl kaçarsa öyle kaç! Ey bilgili yiğit, sakın onun yanına koşma!

GÖREBİLEN GÖZ

Katırın biri deveye “ Arkadaş, yokuş olsun iniş olsun en dar yolda bile, sen güzelce gidiyor, hiç kapaklanmıyorsun. Bense durmadan tepesi üstü düşüp duruyorum. Yol ister kuru olsun, ister balçık daima yüzüstü kapaklanıyorum. Bunun sebebi ne? Bana bir söyle de ne yapmalı, nasıl etmeli anlayayım” dedi. Deve dedi ki: “ Benim gözüm senin gözünden daha kuvvetlidir, daha iyi görür.

Sonra ben, yukardan bakmaktayım, bu sebeple hiç yüzüstü düşmem. Yüce bir dağın başına çıktım mı en son çukuru bile görürüm. Tanrı bütün inişleri çıkışları özüme gösterir. Her adımımı nereye atacaksam görür de öyle atarım. Bu yüzden de sürçmekten, düşmekten kurtulurum.

Sense iki üç adım ötesini görmezsin. Taneyi görürsün de tuzağı görmezsin. Konak, iniş ve yürüyüş yerlerinde hiç körle gözlü bir olur mu? Tanrı ana karnında ki çocuğa can verdi mi mizacına vücudunu kuvvetlendirecek cüzüleri çekmek kabiliyetini verir. Yediği şeylerle bu cüzüleri çeker, bu suretle de cisminin nescini dokur durur.

Tanrı, insana kırk yaşına kadar bu cüzüleri çekme kabiliyetini, bu hırsı verir. O da kendisini yetiştirir büyür, gelişir, kuvvetlenir. Ruha, cüzüleri çekmeyi öğreten o tek padişah nasıl olur da cesedin cüzüleri bir araya getirmeyi bilmez? Bu ruh zerrelerini bir araya toplayan ;

Sana hayat kabiliyetinin veren güneş, gıda vasıtasıyla olmaksızın da varlığının zerrelerini toplayıp bir araya getirmeyi bilir. Uykudan uyanınca senden gitmiş olan akıl ve duyguyu yine sana iade eder. Buna bak da ölünce de bil ki onlar kaybolmaz, Tanrı geri gel diye ferman etti mi gelirler.

Tanrı dedi ki. “ Uzeyr, eşeğine bir iyice bak. Çürümüş etleri dökülmüş. Onun cüz'ülerini gözünün önünde bir araya getirecek, başını, kuyruğunu, kulaklarını, ayaklarını düzüp koşacağım. Görünürde bir el olmadığı halde bütün cüzüleri bir araya getiren, cesedin parçalarını bir yere toplayan benim. Şu yama yamama sanatına bak hele, eski palasları iğnesiz dikip durmada

Diktiği sıralarda ne ip var, ne iğne, fakat öyle bir diker ki ortada terzi bile görünmez. Gözünü aç da haşri apaşkar gör. Kıyamette hiçbir şüpheden kalmayın. Varlık zerrelerini nasıl tamamıyla topluyorum, gör de ölürken bu hayata sarılıp titreme. Uyurken bedeninin duygularının mahvolmayacağından eminsin ya. Uykun geldi mi duyguların dağılır, harap bir hale gelir ama mahvolacaklar diye korkup titremezsiz”

Bundan önce yol gösteren bir şeyh vardı. Yeryüzünde adeta göğe mensup bir çırağdı. Ümmetler içinde peygambere benzer, halka cennet bahçelerinin kapılarını açardı. Peygamber, “ İleri giden şeyh, kavminin arasında peygambere benzer” dedi. Bir sabah evindekiler ona dediler ki. “ A güzel huylu, nasıl da yüreğin katı, neden böylesin sen, biz senin oğullarının ölümünden iki büklüm oluyor, zarı, zarı ağlıyoruz da. Sen hiç ağlamıyor, feryat etmiyorsun bile. Bu neden ki yoksa gönlünde merhamet mi yok.

Yüreğinde merhamet yoksa senden ne umabiliriz ki? Ey ulumuz, rehberimiz, kıyamette bizi bırakmaz diyoruz, ümidiz sende. Mahşer günü tahtı bezedikleri zaman o şiddetli günde bize sen şefaata edersin diyoruz. Öyle bir amansız günde senin ihsanına ümit bağlamışız.

Hiçbir mücrime aman verilmeyen o gün el bizim erek senin! Peygamber “ Kıyamet günü suçluları ağlar, inler bir halde nasıl terk ederiz? Ben o gün canla başla onların suçlarını affettirir. Onlara şefaata eder, onları ağır işkencelerden kurtarıyorum. Suçluları, büyük günahlarda bulunanları çalışıp çabalar, ne yapıp, yapıp Tanrı azabından halas ederim.

Ümmetimin iyileri zaten kurtulurlar, o azap günü benim şefaata ihtiyaçları olmaz. Hatta onlar bile suçlulara şefaata ederler, onların bile sözleri geçer, hükümleri yürür. Hiç kimse başkasının suçunu almaz, yükünü yüklenmez, yüklenmez ama yüklenen ben değilim ki, onların yüklerini alan, onları hafifleten Tanrıdır.” Dedi.

Civanım, yükü olmayan şeyhtir. Tanrı onu eldeki yay gibi eline almış, kabul etmiştir. Şeyh kime derler? İhtiyara, yani saçı sakalı ağarmış adama derler. Fakat ey ümitsiz adam, bunun manasını bil. Kara saç, kara sakal, onun varlığıdır. Varlığından tek bir kıl bile kalmamalı.

Birisinin varlığı kalmadı mı pir ona derler. İster saçı sakalı siyah olsun, ister kır. O kara saç, kara sakal, insanlık sıfatıdır. Söylediğimiz kıl, sakal, bıyık kılları söylediğimiz saç baştaki değildir. İsa beşikte “ genç olmadan şeyhsiz, piriz” diye bağırır. Oğul insan insanlık sıfatlarının bir kısmından kurtuldu mu şeyh olmaz, fakat olgun bir adam olur.

İnsanlık sıfatlarından bir tek kara kıl bile kalmadı mı şeyh olur, Tanrıya makbul bir adam haline gelir. Fakat bir adam yaşlansa da saçı sakalı ağarsa hakikatte ne pirdir, ne Tanrı hası! Varlığında insanlık sıfatlarından bir tek kıl bile kalsa mensub olamaz, alem halkından birisidir o!

Şeyh, kendisine bu sözü söyleyen karısına dedi ki: “ Arkadaş, merhametim, şefkatim yok, yüreğim katı sanma, biz kafirler, Tanrıya küfranı nimette bulunmuş olmakla beraber onlara acırız. Hatta halk onları taşıyor diye köpeklere acırız. Ben beni ısırın köpeğe de dua eder. Yarabbi sen onu bu huydan vazgeçir. Adamları ısırmasın da halkın taşını topacını yemesin derim.

Tanrı velileri alemlere rahmet olmak üzere yeryüzüne getirmiştir. Onlar halkı tanrının haremine davet ederler. Hakk’a da yarabbi bunları sen kurtar diye dua ederler. Bu yüzden halka usanmadan öğüt verirler. Halk öğütlerini kabul etmedi mi, Yarabbi, sen bunlara acı sen kapını kapama derler. Halkın mazhar olduğu rahmet, cüzi rahmettir.

Fakat himmet sahibi er, külli rahmete mazhardır. Tanrının cüzi rahmetine mazhar olan külli rahmete ulaştı mı rahmet denizi kesilir, yol gösterici olur. Ey cüzi rahmet, külle ulaş ey külli rahmet sen de yürü halka yol göster. Cüzi rahmete mazhar olan ve o mertebede kalan, denizin yolunu bilmez, kuyuları da denize benzer sanır!

Denizin yolunu bilmedikçe nasıl yol alır, halkı nasıl denize götürür. Denize ulaştırır? Sel ve nehir gibi denize kadar akıp gitti mi o vakit denize ulaşır, denizle birleşir. Bundan önce halkı davet etse bile bu daveti taklittir. Yolu, varılacak makamı görerek yahut Tanrıdan vahiy ve ilhamla, Tanrı kuvvetiyle değil!”

Kadın “ Peki madem ki herkese acıyorsun, bu sürünün çobanı gibi sürünün etrafında dönüp dolaşıyorsun demektir. Ecel celladı, oğullarını vurup öldürdüğü halde nasıl oluyor da kendi oğluna ağlamıyorsun? Gözyaşları merhamete delildir, yürek yanmadıkça göz yaşaramaz, neden gözlerinde yaş yok, niçin ağlamıyorsun ya?” dedi.

Şeyh kadına yüz çevirip dedi ki. “ Kocakarı, kış mevsimi, temmuz ayına benzemez. İsterse hepsi ölsün, isterse diri kalsın gönül gözünden kaybolmuyorlar ki! Onları gözümün önünde görüp dururken neden

senin gibi yüzümü yırtayım? Zamanın devranından çıktılar, çıktılar ama onlar yine benimle beraber, etrafımda oynayıp duruyorlar!

Ağlayış ya elemden olur, ya ayrılıktan. Halbuki ben aziz sevgililerimle vuslattayım, koşuşup duruyorum. Halk onları rüyada görür. Bense uyanırken onları apaşikar görüyorum. Bu cihandan kendimi gizledim mi, duygu yapağını varlık ağacından siltim mi onlarla beraberim.

Kadınım, duygu akla esirdir, fakat bil ki akılda ruhun esiridir. Can, aklın bağlı olan ellerini çözdü mü haline imkan bulunmayan işleri de yapar, düzer. Duygularla düşünceler, duru suyun yüzünü çer çöp gibi kaplamıştır. Aklın eli, onları bir tarafa atar, su meydana çıkar. Çer çöp habbeler gibi suyun yüzünü örter.

Fakat bunlar bir tarafa sürüldü mü su görünür. Tanrı, aklın elini açmadıkça hava, suyumuzun yüzünün çerçöple, süprüntüyle doldurur. Suyu daima örter; hava buna güler; akılsa ağlar durur. Tanrı korkusu, havanın ellerini bağlarsa Hakk aklın ellerini çözer.

Hizmetkarın akil olursa sana galip olan duygularda mahkumun olur. Gayba mensup sırlar, can aleminden zuhur etsin diye duyguları zahiri olmayan bir uykuya daldırır da. İnsan uyanırken rüyalarda görür. İnsana gök kapıları da açılır.

Yoksul şeyhin biri, bir vakitler kör bir pirin evinde bir musaf gördü. Temmuz ayı idi. Ona mihman olmuştu. O iki; zahit birkaç gün araya gelmişlerdi. Kendi kendisine “ Burada mushafın ne işi var? bu adam kör” dedi. Bu düşünceye düştü, huzuru kaçtı “ Burada bu körden başka kimsede yok, bu ne iş?

Burada yalnız o var, bir de buraya mushaf koymuş ben ne bunağım, ne serssem. Onun için hiçbir şey sormayayım, sabredeyim de sabırla muradıma erişeyim” dedi. Sabretti, bir müddet gönlü sıkıldı, fakat nihayet meseleyi anladı. Çünkü sabır, genişliğin anahtarıdır.

Lokman'ın, tertemiz Davud'un yanına gitmiş, onun demir halkalar yapmakta olduğunu görmüştü. O yüce padişah demir halkalar yapıyor, halkaları birbirine takıyordu. Lokman silah yapma sanatını pek görmemişti., şaşırıp kaldı, vesveseleri arttı. Bu nedir acaba, şunu bir sorsam, bu kat, kat halkalarla ne yapıyorsun desem, dedi.

Sonra yine kendi kendisine dedi ki. “ Dur hele sabır daha iyi. Sabır, adamı maksadına çabucak ulaştırır. Sormazsam iş daha çabuk anlaşılır. Sabırlı kuş, bütün kuşlardan daha iyi uçar. Fakat sorarsam maksadı daha geç anlarım, kolaycık anlayacağım şey, bu sorgumla güçleşir.

Lokman, orada bir müddet sabredip durdu. Bu müddet içinde Davud da zırhı yapıp tamamladı. Kerem ve sabır sahibi Lokman'ın önünde bedenine geçirip giyindi. “ Civanım, bu, savaşta yaralanmamak için güzel bir elbisedir” dedi. Lokman dedi ki. “ Sabır da güzel bir iş. Her dertte ona sığınmak gerek, her gamı o giderir.”

A kişi “ Vel asri” suresinin sonunu dikkatlice oku da bak. Tanrı o surede sabrı hakla beraber andı, sabrı hakka eş etti. Tanrı, yüz binlerce kimya yarattı ama insan sabır gibi bir kimya görmedi.

Konuk da sabretti. Ansızın müşkül halloldu, anlamak istediğini anladı. Gece yarısı Kuran sesini duydu. Uykusundan sıçradı, şu acayip şeyi gördü. Kör, mushaftan Kuran okumaktaydı. Hem de doğru olarak okuyordu. Sabırsızlandı, bu hali sordu, dedi ki: “ Gözün kör olduğu halde şaştım doğrusu, bu satırları nasıl okuyabiliyorsun sen?

Okuduğun satıra bakmakta, elini okuduğun harflerin üstünde gezdirmektesin. Parmağını satırlar üstünde gezdirişinden anlaşılıyor, mutlaka harfleri görüyorsun.” Kör dedi ki. “ Ey ten bilgisizliğinden kurtulan, bunu Tanrı yapamaz mı ki? Neye şaşıryorsun?

Ben Tanrıya ey yardımcım olan Allah, ey yardım dilenen Rabbim, adam canına nasıl düşkünse ben de Kuran okumaya öyle düşkünüm. Fakat hafız değilim ki, Yarabbi Kuran okuyacağım vakit gözlerime illersiz bir nur ver, benim gözlerimi aç da Kuranı elime alıp okuyayım diye dua ettim.

Tanrıdan ey Kurana düşkün adam, ey her dertte bize yüz tutan, bizden ümidini kesmeyen kişi. Senin bize karşı öyle bir hüsnü zan, o ümit, sana daima yücel, yüksel demekte. ne vakit Kuran okumak istersen, ne vakit mushafı eline alırsan, ben de o zaman sana gözlerinin nurunu bağışlayacağım ey yaratılışı büyük kişi, diye nida geldi.

Öyle de yaptı tanrım, ben ne vakit okumak üzere mushafı elime alır, açarsam, her şeyi bilen, hiçbir işten gafil olmayan o ulu padişah. O tek tanrı, gece çırağı gibi gözlerimin nurunu ihsan etmekte” Tanrı, ne alırsa ona karşılık ihsanda bulunur. Veli bu sebeple Tanrıya itiraz etmez.

Bağını mı yaktı? Sana bir bağ dolusu üzüm ihsan eder. Yas içinde neşe verir. O elsiz çolağa da el verir. Gamlara maden olan kişiye neşeli, sarhoş bir gönül bağışlar. Kaybettiğimiz şey büyük ve değerli bir şey bile olsa mademki bize karşılık olarak ihsanlarda bulunuyor, şu halde itiraz etmemize imkan yok.

Ortada ateş olmadığı halde bana hararet verdikten, beni ısıttıktan sonra ateşimi söndürse de razıyım. Madem ki mumsuz da aydınlık vermekte, mumuna sönüşüne neye feryat ediyorsun?

MESCİT-İ AKSA

Davut iyiden iyi taşla Mescid-i Aksa'yı yapmaya niyetlendi, bu niyetle daraldı, bu işe girişmeyi iyice kurdu. Tanrı, "Bu işten vazgeç... bu mescidi sen yapamazsın. Ey seçilmiş kişi, Mescid-i Aksa'yı senin yapmanı biz takdir etmedik" diye kendisine vahiy etti.

Davut "Ey sırları bilen Tanrı, suçum nedir? Neden mescidi yapma diyorsun bana?" dedi. Tanrı dedi ki: "Suçsuzsun, suçun yok ama kanlara girmişsin... mazlumların kanlarını boynuna almışsın! Senin sesinden sayısız halk can verdi; sayısız halk, ona av oldu! Sesin bir hayli kana girmiş, canlar yakan güzel nağmelerin bir hayli adamı canından etmiştir!"

Davut dedi ki: "Senin mağlubundum, senin sarhoşundum... elim, senin kuvvet ve kudretinle bağlıydı. Padişah mağlup olana acınmaz mı? Mağlup, adeta yok demek değil midir?"

Tanrı buyurdu ki: Bu mağlup, öyle bir yoktur ki vara nispetle zahiren yok olmuş değildir, iyice anlayın bunu! Bu çeşit yok olan, kendinden geçmiş, var olanların en iyisi, en ulusu olmuştur.

O, Tanrı sıfatlarına nispetle yoktur... fakat hakikatte ona yoklukta bir varlık vardır. Bütün ruhlar onun tedbirindedir... bütün cesetler onun hükmündedir. Bizim lutfumuza mağlup olan iradesiz, ihtiyarsız ve aciz kalmış değildir; o, bizim sevgimizde ihtiyar sahibi olmuştur.

Zaten ihtiyar ve iradenin sonu da budur, yani insanın mevhum irade ve ihtiyarının bu makamda yok oluşudur. Zaten nihayet o, mevhum varlıktan mahvolmasaydı hiçbir ihtiyar ve iradeden lezzet alamaz, zevk bulamazdı.

Dünyada ister yenecek lokma olsun, ister içilecek bir şey... onun lezzeti, lezzetten kesilmesinin fer'idir. (İnsan, yediği, içtiği şeylerin lezzetini kaybetmedikçe yiyeceği ve içeceği şeylerden lezzet alamaz. Maddi lezzetlerden kesilmedikçe manevi lezzeti bulamaz) Lezzetten geçen gerçi bütün lezzetlere aldırış etmez bir hale gelir ama hakikatte kendisi lezzet kesilir, lezzetten hiç ayrılmaz olur!

Bu iş senin zorunla, senin kuvvetinle olmayacak ama o mescidi, oğlun yapacak! Ey hikmet sahibi, onun yaptığı senin yaptığıdır... evveline evvel olmayan bir zamandan beri inananlar, birbirlerinin ayıdır, birdir onlar! İnananlar sayılıdır, çoktur ama iman birdir... cisimleri çoktur ama canları tektir.

İnsanda öküzün, eşeğin anlayışından ve canından başka bir akıl, başka bir can vardır. O deme erişen, o makamda Tanrı velisi olan kişide de, insandaki candan, akıldan başka ve ayrı bir can ve akıl vardır. Hayvani canlılarda birlik yoktur... bu birliği rüzgarın ruhunda arama!

Bu hayvani can, ekmek yese insani ruhun karnı doymaz; bu yük çekse o, sıkıntı çekmez! Hatta onun ölümüyle bu hayvani ruh, neşelenir, sevinir... insani ruhun bir şey elde ettiğini görünce de hasedinden ölür!

Kurtların, köpeklerin canı, hep ayrı ayrıdır. Bir olan Tanrı aslanlarının canlarıdır. Canları diye cemi sırasıyla söyledim... çünkü o bir tek can, cisme nispetle yüz olur! Gökteki bir tek güneşin bir tek nuru da ev içlerine vurunca yüzlerce nur olur ya!

Fakat ortadan duvarları kaldırdın mı hepsinin de nuru bir olur. Evlerin temelleri kalmadı mı müminler bir tek insana döner, bu sır meydana çıkar. Bu sözden farklar belirir, müşküller doğar... çünkü hakikatte buna benzemez bu iş ki; bu bir misaldir.

Aslanla yiğit bir Ademoğlu arasında sonsuz farklar vardır. Fakat ey hoş gün gören kişi misal getirildiği zaman aradaki birlik, yiğitlik ve canla başla oynama bakımındandır. Çünkü o yiğit, her bakımdan aslanın misli değildir, nihayet yiğitlik bakımından aslana benzer.

Bu alemde her bakımdan bir olan bir nakış, bir suret yoktur ki sana mislini göstereyim. Akli şaşkınlıktan kurtarayım diye yine nakış bir misale el atayım: Geceleyin her eve bir kandil, bir mum korlar ve onun ışığıyla karanlıktan kurtulurlar ya...O kandil, bu tene benzer, nuru da cana.

Kandil, fitile, şuna buna muhtaçtır. Bu duyguların o altı fitilli kandili, umumiyetle uykuya, yemeye, içmeye dayanır... o kandilin temeli, bunlardır. Yiyip içmeden, yatıp uyumadan yarım nefeslik bir zaman bile yaşayamaz... fakat yiyip yatmakla da yaşayamaz! Fitili, yağı olmadıkça bakası yoktur; fakat fitille, yağla da vefası yoktur.

Çünkü sebebe bağlı olan, sebepsiz meydana gelmeyen ışığı, ölümü arar durur... nasıl yaşayabilir ki aydın gün, onun ölümüdür. İnsanın bütün

duygularının da bakası yoktur... zira mahşer günü, hepsi de yok olur gider!

Fakat atalarımızın duygu ve can ışığı, tamamı ile de ot gibi bitip ot gibi yitmez... tamamı ile fani olmamıştır. Yalnız güneşin nurunda yıldızların nuru ve ay ışığı mahvolur ve görünmez! Pirenin ısırmasından meydana gelen yanış, dert ve zahmet, yılan ısırınca mahvolur ya!

Çıplak adam arıların sokmasından kurtulmak için suya atlar ya! Arılar adamın tepesinde dolaşır dururlar... başını bir çıkardı mı hiç affetmezler, hemen sokarlar! Tanrı'yı anış sudur, zamanede şu kadının, bu erkeğin anılışı da arı!

Tanrı'yı anış suyuna dal, nefesini tut, sabret de eski düşüncelerden, vesveselerden kurtul! Ondan sonra da sen, tepeden tırnağa kadar o arı duru suyun tabiatına bürünürsün... Öyle bir hale gelirsin ki o kötü arı, sudan nasıl kaçır, çekinirse senden de öyle kaçır, öyle çekinir!

Sonra dilersen sudan uzaklaş... içten suyun tabiatına sahip olursun, hakikatte ondan ayrılmamış sayılırsın! Dünyadan geçen kişilerde yok olmamışlar, fakat Tanrı sıfatlarına bürünmüşlerdir. Onların sıfatları, Hak sıfatlarına karşı, güneşin karşısındaki yıldızlara dönmüştür.

Ainatçı Kuran'dan buna delil istiyorsan oku: "Onların hepsi huzurumuzdadır!" Haklarında "Huzurumuzdadır" denenler yok olamazlar, iyi dikkat et de ruhların bakasını iyice anlayasın! Bakadan mahcup olan ruh azaptadır, Tanrı'ya vasıl olan ruhsa baka aleminde hicaplardan kurtulmuş bir haldedir.

İşte bu hayvani duygu kandilinden ne murat edilmişse, bu kandilin hakikati neyse sana söyledim... kendine gel de sakın bu hayvani duyguyla ruh arasında bir birlik tasavvur etme! Çabuk, ruhunu, yolcuların kutlu ruhlarına ulaştır!

Yüz tane kandilin olsa ister sönsünler, ister yansınlar, değil mi ki hepsi ayrı ayrıdır... bir olamazlar! İşte bu yüzden bizim ashabımız, hep savaştadır... fakat peygamberlerin birbirleriyle savaştıklarını kimsecikler duymamıştır.

Çünkü peygamberlerin nurları güneştir; duygu ışığımızısa kandil, mum ve is! Biri söner, öbürü gündüze kadar kalır... biri yanıp erir, öbürü parlar durur! Hayvani can gıda ile dirilir...her iyi kötü şeyle de ölüverir! Fakat bu kandil söndü, ortadan kalktı mı komşunun evi neden karanlık kalsın?

Madem ki o evin ışığı, bunun ışığı olmaksızın da duruyor... şu halde her evin duygu ışığı ayrı ayrıdır. Bu hayvani canın misalidir... Rabbanî canın değil! Gece Hindusundan ay doğdu mu ışığı, her pencereden vurur, her tarafı aydınlatır!

O yüzlerce evin ışığını sen, bir say... çünkü ay battı mı bu evin sönüp öbürününki kalmaz. Parlak güneş tan yerinde durdukça ışığı her eve konuk olur. Fakat can güneşi battı mı bütün evlerin nuru kaybolur, gidiverir! Bu söz nurun misalidir, misli değil... sana doğru yolu gösterir, düşmanın da yolunu vurur!

O münkir, o kötü huylu, örümcek gibi kokmuş ağlar kurar... Tükürüğü ile nura perde gerer; fakat kendi anlayış gözünü kör eder. Atın boynunu tutarsa murat alır, maksadına erişir... fakat ayağını yakalarsa tekme yer!

Gemsiz ve serkeş ata pek yaklaşma... kendine akıllı ve dini kılavuz et, onlara uy vesselam! Bu azmini sakın hor görme, ehemmiyetsiz sanma... bu yolda sabır lazım, çekilecek mihnetlere tahammül gerek!

Süleyman, Kabe gibi temiz, Mina gibi yüce olan o yapıya başladı. Yapısında tekellüflerde bulundu... öbür yapılar gibi rasgele ve değersiz ve değersiz bir yapı değildi o! Yapı için dağdan kesilen her taş, apaçık "Önce beni götürün" derdi.

Adem'in yoğrulduğu su ve toprak gibi o yapının her kerpicinden nur parlardı. Taş, hammalsız geliyordu... o kapı, o duvarlar, adeta canlıydı. Tanrı daima der ki: Cennetin duvarları, bu duvarlar gibi cansız ve çirkin değildir.

Ten kapısı, ten duvarı gibi uyanıktır... cennet evi de diridir; çünkü padişahlar padişahına mensuptur orası! Ağaç da cennet ehliyle konuşur, söz söyler, meyve de, akan duru sular da! Çünkü cenneti aletle yapmamışlardır ki... orası amellerden, niyetlerden yapılmadır. Bu yapı ölü sudan, ölü topraktan yapılmıştır; o yapı diri ibadetlerle kurulmuştur. Bu aslına benzer, dağınıklıklarla doludur... o da aslı olan ilme, amele benzer!

Oradaki taht da, köşk de, taç da, elbise de cennet ehline sorular sorar, cevaplar verir! Döşemesi, döşeyen olmaksızın döşenmiştir... o ev, süpürge-siz süpürülmüş, temizlenmiştir! Gönül evine bak! Gamla tozlandı mı süpürgeci olmaksızın tövbeyle süpürülür, arınır.

O yurdun tahtı, kimse taşıyıp götürmeksizin gider yürür... kapı halkası da güzel seslerle şarkılar söyler, çalgılar çalar, kapı da!

Gönülde de o ebediyet yurdu olan cennetin diriliği var... fakat ne fayda, dilime gelmiyor ki, söyleyemiyorum ki! Süleyman her sabah çağı halkı irşad için mescide girdi mi, Gah sözle, gah nameyle, sazla gah işle, yani rüku ederek, yahut namaz kılarak halka öğüt verirdi.

İşle olan öğüt, halkı daha ziyade çeker... çünkü bu öğüdü sağrıların bile can kulakları duyar! Sonra bu öğüt de emirlik vehmi de az olur... bu yüzden halka adamakıllı tesir eder!

İBRAHİM ETHEM'İN GÖÇÜ

Sen de Edhem gibi devlet ve saltanatı hemencecik terk et de ebedi bir saltanata eriş! İbrahim Edhem, geceleyin tahtında uyumaktaydı. Gözcüler, bekçiler de damda gürültü edip duruyorlardı.

Padişah, bekçilerin hırsızları ve kötü kişileri defetmelerini istemiyordu. Çünkü kendisinin adalet sahibi olduğunu, kendisine hiçbir kötülük gelmeyeceğini biliyordu, gönlü emindi. Muratları, dilekleri koruyan adalettir... geceleyin damlarda sopalarını kakıp gezen bekçiler değil!

Fakat padişahın, rebap sesini dinlemeden maksadı, iştiaqlar çekenler gibi Tanrı hitabını hayal etmekte. Zurna ve davul sesleri, bir parçacık o külli nefirin, kıyamet gününde çalınacak olan Sur'un sesine benzer.

Hakimler, bu musuki nağmelerini göklerin dönüşünden aldık demişlerdir. Halkın tamburla çaldığı, ağızla söylediği bu şarkılar, nağmeler, hep göğün hareketinden alınmadır. Müminler derler ki cennetin tesiriyle bütün kötü ve çirkin sesler de latif olur.

Biz hepimiz Adem'in cüz'üleriydik...cennette o nağmeleri dinledik, duyduk! Gerçi suyla toprak, bize bir şüphe verdi ama yine o nağmeleri

birazcık hatırlıyoruz. Fakat musibet toprağıyla karıştıktan sonra bu zir ve bem perdeleri, nereden o nağmeleri verecek?

Su, sidik ve pislikle karışınca bozulur, mizacı acı ve sert bir hale gelir. İnsanın cesedinde de birazcık su vardır... sen onu sidik bile saysan yine ateşi söndürür ya! Su, pis bile olsa yine tabiatı bakidir... o tabiatla gam ateşini söndürür!

İş bu yüzden güzel sesi dinlemek aşıklara gıdadır... çünkü güzel ses dinlemede kalp huzuru ve Tanrı ile birleşme zevki vardır. Adamın içindeki hayaller kuvvetlenir, hatta hayaller, o güzel sesteki, o güzel nağmeden suretlere bürünür. Suyu ceviz atanın ateşi nasıl kuvvetlendiyse aşk ateşi de güzel seslerle kuvvet bulunur!

Su pek derin bir yerdeydi... susuzun biri suyun üst tarafında bulunan ceviz ağacına binmiş, ağacı silkeliyordu. Ağaçtan cevizler, suya düştükçe suyun sesini dinliyor, sudan meydana gelen habbeleri seyrediyordu. Bir akıllı adam, bunu görüp dedi ki: Yiğidim bu cevizler, seni susatır!

Suya bir hayli ceviz düşüyor ama su derinde... senden uzakta! Sen, yukarıdan aşağıya zahmetlerle ininceye kadar su da onları daha uzağa götürecektir! Adam dedi ki: Benim bu ağaç silkelemeden maksadım ceviz toplamak değil... görünüşe bakma da maksadıma iyi dikkat et!

Benim maksadım suyun sesini işitmek ve suda hasıl olan şu habbeleri görmektir. Alem de susuzun, daima havuzun çevresinde dönüp dolaşmaktan başka ne işi var? Hacı'nın Kabe'nin çevresini tavaf etmesi gibi o da ırmağın, suyun çevresinde dolandır, suyun sesini dinler durur!

İşte ey halk ziyası Hüsameddin, o susuzun maksadı gibi benim de bu Mesnevi'den maksadım sensin. Mesnevi, ferileri bakımından da, tamamı ile senindir... onu sen kabul etmişsindir.

Padişahlar, iyiyi de kabul ederler, kötüyü de ... bir şeyi kabul ettiler mi artık reddetmezler. Mademki bir fidan diktin, onu sula... mademki açtın düğümleme! Mesnevi'deki sözlerden maksadım senin sırrın, onu şiir halinde söylemedeki muradım senin sesindir. Bence sesin, Tanrı sesidir... aşık, haşa; sevgilisinden ayrılmaz.

Nasın canıyla nasın rabbi arasında keyfiyetsiz, kıyasa sığmaz bir ulaşma, bir birlik vardır. Fakat nas dedim, nesnas değil... nas canın canı olan Tanrı'ya aşına olanlardır, başkaları değil! Nas dediğim adamdır, adam nerede? Sen adamların başını, görmedin, kuyruksun sen!

Görünüşte o toprağı atan sen idin, hakikatte Allah idi" ayetini okumuşsun ama cisimden ibaretsin, cüz'ülerde kala kalmışsın! A ahmak, cisim ülkeni Belkis gibi Süleyman Peygamber için terk et! Lahavle diyorum ama sözümden değil... o kötü düşüncelinin vesveselerinden lahavle demekteyim! Çünkü o, benim sözlerime karşı hayallere düşmekte, gönlündeki vesveseler ve şüpheden doğan inkarlar yüzünden hayaller kurmaktadır.

Lahavle diyorum; yani çaresi yok... çünkü senin gönlünde benim sözlerimin zıddı olan düşünceler ve sözler var! Sözlerim, boğazına takıldı kaldı, artık ben sustum... hadi sen, sana layık olanı söyle bakalım!Güzel sesli bir neyzen ney çalarken ansızın aşağı tarafından bir yeldir çıktı! Neyzen neyi aşağı tarafına tutarak, hadi bakalım dedi... benden iyi üfleyeceksen üfle!

Ey müslüman, edep nedir diye arar sorarsan bil ki edep, ancak her edepsizin edepsizliğine sabır ve tahammül etmektir. Kimi falan adamın huyu kötü, tabiatı fena diye şikayet eder görürsen, bil ki bu şikayetçinin huyu kötüdür; kötüdür ki o kötü huylunun kötülüğünü söylüyor!

Çünkü iyi huylu, kötü huylulara, fena tabiatlılara tahammül eden, onların kötülüğünü söylemeyen kişidir. Fakat şeyh, birisinin kötülüğünü söylerse bu, Tanrı emriyledir kızgınlığa, heva ve hevese uymadan değil!

Onun şikayeti, şikayet değildir, onu ıslahtır... o şikayet, peygamberlerin şikayetine benzer. Peygamberlerin sabırsızlığı, bil ki Tanrı emriyledir... yoksa onların hilmi, kötü şeylere tahammül eder.

Onlar kötülüğe tahammül ede ede tabiatlarını öldürdüler... artık onlardan bir tahammülsüzlük zuhur ederse kendilerinden değildir, Tanrı'dandır. Ey Süleyman, kuzgunla doğan arasında Tanrı hilmine bürün de bütün kuşlarla uzlaş! Ey hilmi, yüzlerce Belkıs'ı zebun eden, ey "Rabbim, kavmine sen doğru yolu göster, onlar bilmiyorlar" diyen!

O iyi adlı, iyi sanlı padişah, bir gece tahtında otururken damda bir tıkırtı, bir hay huy duydu. Sarayın damında sert sert adımlar atılıyordu... kendi kendine kimin ne haddine dedi. Sarayın penceresinden "Kim o... bu, insan olamaz, peri olmalı herhalde" diye seslendi.

Hiç görülmemiş bir bölük halk, damdan başlarını indirdiler... dediler ki: Kaybımız var, gece vakti onu arayıp duruyoruz. İbrahim Ethem "Ne arıyorsunuz?" dedi. Dediler ki: Develerimizi! İbrahim Ethem "Damda deve arandığını kim görmüş?" deyince,

Dediler ki: "Peki... öyleyse sen taht üstünde oturur, padişahlık ederken Tanrı'yı bulmayı nasıl arıyor, nasıl umuyorsun?" İşte bu oldu, bundan sonra bir daha İbrahim Ethem'i kimse görmedi... peri gibi insanların gözünden kayboldu!

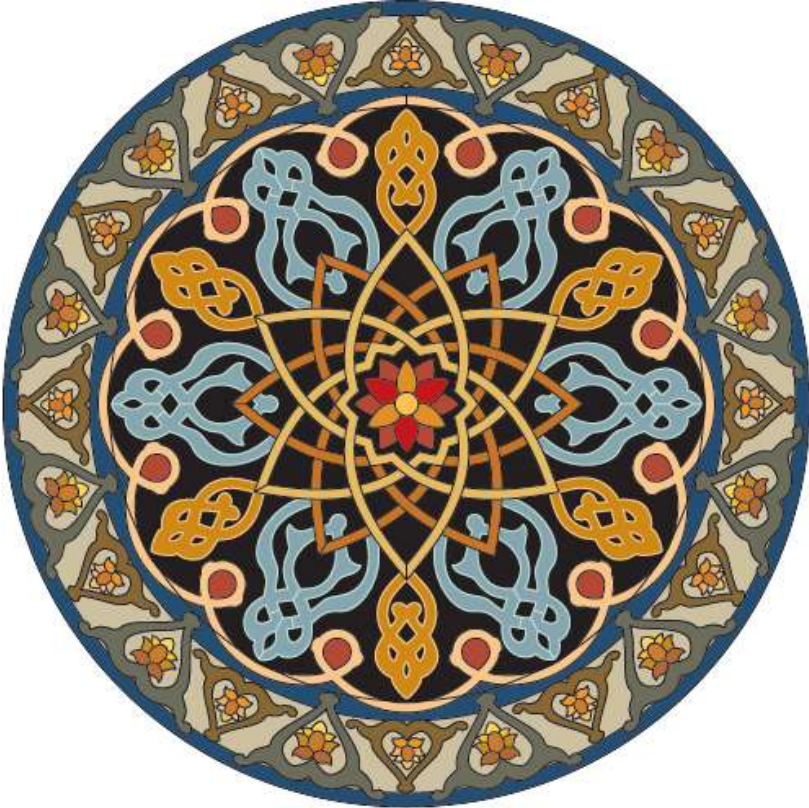
Kendisi, halkın gözü önündeydi ama manası gizliydi... halk, sakaldan, hırkadan başka neyi görür ki? Kendi gözünden de kayboldu, halkın gözünden de... işte ondan sonra zümrüdü anka gibi alemde meşhur oldu.

Hangi kuşun canı, Kafdağına geldiyse bütün alem onu söyler, ondan bahseder. Bu doğu nuru da Sebe'e vurunca Belkıs'a da, oradaki halka da

bir velvedir düştü! Ölmüş ruhların hepsi dirildiler, kanat çırpıldılar... öldüler, ten mezarlarından baş kaldırdılar!

Birbirlerine “Bak... gökten bir sestir geldi” diye müjde vermeye başladılar. O sestin dinler gürbüzleşti... Gönüllerin dalları, yaprakları yeşerdi! Süleyman’dan gelen o nefes, Sur üfürülmüş gibi ölülerini mezarlarından kurtardı.

Ey dinleyen, yakini Tanrı daha iyi bilir ya, bu devir geçti... (Kendi zamanına ve zamanının Süleyman’ına dikkat et de) bundan böyle kutluluk senin olsun!

ŞAİRE PADIŞAHIN İHSANI

Şairin biri, padişahın elbise almak, rütbeye erişmek, ihsana nail olmak ümidiyle bir şiir yazıp götürdü. Padişah ikram sahibiydi, şaire bin kırmızı altın verilmesini, bundan başka daha da ihsanlarda bulunmalarını emretti.

Veziri dedi ki: Bu pek az... Hiç olmazsa ona o bin altın ver de safayı hatırla gitsin! Hatta böyle bir şaire senin gibi ihsanda avucu denize benzer bir padişahın ona bin altın vermesi bile azdır! Vezir, padişaha, harmanın onda biri şaire verilsin diye geçmiş padişahların ihsanlarına dair hikayeler söyledi, hikmetlerden bahsetti.

Padişah da şaire on bin altınla değerli elbiseler verdi... şairin içini şükür ve sena yurdu haline getirdi. Şair sonradan bu kimin gayretiyle oldu, padişaha benim ehliyetimi kim bildirdi diye araştırdı.

Dediler ki: adı da Hasan, huyu da Hasen olan vezir yok mu, işte o buna sebep oldu. Şair, bunu duyunca veziri methetti, bu hususta uzun bir kaside yazdı, vezirin evine gidip sundu. (Bu kasidede padişahın methi hiç

yoktu. Çünkü padişahın nimetleri, hilatları, zaten dilsiz, dudaksız, padişahı methedip duruyordu!)

Birkaç yıl sonra şair, yine yok yoksun bir hale düştü, muhtaç oldu... rızıklanmak, ekin parası bulmak ümidiyle, dedi ki: Yokluk ve darlık zamanında sınanmış şeyi aramak, ona başvurmak daha iyi... Kerem ve ihsanda sınıdığın kapıya gideyim de yine ihtiyacımı arz edeyim.

Sibeveyh, Allah sözünün manasını anlatırken “Halk, hacet zamanında ona sığınır...İhtiyaçlarımızı sana arz eder, sana sığınırız...hacetlerimizi senden diler, sen de buluruz demektir” dedi. Binlerce akıllı kişi, dert ve ihtiyaç zamanında umumiyetle o tek Tanrı'nın huzurunda ağlar, inler.

Hiçbir akıllı eksik ve deli yoktur ki acizliğini varsın da bir nekese arz etsin! Akıllılar, binlerce defa ihtiyaçlarının giderildiğini görmeselerdi hiç o tapıya canla başla giderler miydi? Hatta deniz dalgaları arasındaki bütün balıklar, yücelerde uçan bütün kuşlar bile...

Fil, kurt, avlanan aslan, koca ejderha, karınca, yılan...Hatta toprak, su, yel ve her bir kıvılcım bile kışın da dileğini ondan elde eder, baharda da! Bu gökyüzü, her an, yarabbi, beni bir zaman bile aşağılatma diye ona yalvarır...

Benim direğim, senin korumandadır... bütün gökler sağ elinde dürülmüş, yayılmıştır, der. Bu yer, beni su üstünde yükleyen sensin, kararımı elden alma diye niyaz eder. Hepsi keselerini onun nimetiyle doldurup büzmüşler... hepsi hacet vermeyi ondan öğrenmişlerdir.

Her peygamber, “Sabır ve namaz hususunda ondan yardım isteyin” diye ondan berat ve ferman getirmiştir. Kendinize gelin; ondan isteyin... başkasından değil. Suyu denizde arayın, kuru dereye değil! Başkasından isteneni de o verir...o kimsenin sana meyleden eline cömertliği ihsan eden yine Allah'tır.

İtaatından çekineni bile altınlara gark eder, Kanun yaparsa itaat eder de ona yüz tutarsan neler yapmaz? Şair, bir kere daha ihsan sevdasıyla yüzünü o ihsan sahibi padişaha tuttu. Şairin hediyesi ne olacak? Yeni bir şiir... onu ihsan sahibine götürür, sunar, adeta rehin bırakır!

İhsan sahipleri, yüzlerce kerem ve cömertlikle altınlar yıgarlar, şairleri beklerler.

Onlarca bir şiir, yüz denk kumaştan daha iyidir... hele denize dalıp da dibinden inciler çıkaran bir şairin şiiri olursa! İnsan, önce ekmeğe haristir... çünkü gıda ve ekmek, cana direktir. Canını avucuna alır da hırsla, ümitle ve yüzlerce hilelere, düzenlere başvurarak çalışıp ekmeğini elde etmeye savaşıır. Fakat az bir şey elde eder de ekmek için çalışmaya ihtiyacı kalmazsa artık şöhrete, ada sana ve şairlerin methine aşık olur. İster ki onlar, kendisinin aslını, faslını övsünler... lutfunu, ihsanını anlatmada mimberler kursunlar...

Bu suretle de onun lufu, ihsanı, altın bağışlaması, söz arasında amber gibi koksun! Tanrı, bizim huyumuzu da kendi huyuna uygun, kendi suretine göre yarattı, bizim vasfımız da onun vasfından bir ödenektir.

Yaratıcı Tanrı da, kendisine şükür ve hamd edilmesini ister... bu yüzden insanın huyu da böyledir;o da kendisinin övülmesini diler. Hele fazilette çevik ve üstün olan Tanrı eri, sağlam tulum gibi o yelle doludur. Fakat insan, o methe layık değilse, o methin ehli olmazsa yalancı yel, fayda vermez...tulumu yırtar, parlatır!

Bu meseli kendiliğimden söylemedim arkadaş; aklın başındaysa ve ehilsen serserice dinleme! Bunu hakkındaki hicivleri duyunca, müşriklerin “ Ahmet neden medihten hoşlanıyor, neden medihten memnun oluyor?” dediklerini işitince söyledi.

Şair, ihsan ölmedi ya diye evvelce nail olduğu ihsana şükran olarak yazdığı şiiri alıp padişaha götürdü, sundu. İhsan sahipleri öldüler,

ihsanları kaldı... ne mutlu o kişiye ki bu merkebi sürdürdü! Zalimler de ölüp gittiler, fakat yaptıkları zulümler kaldı... vay o cana ki bu hileyi, bu kötülüğü yaptı!

Peygamber “ Ne mutlu o adama ki dünyadan gitti de ondan iyi bir iş kaldı” demiştir. İhsan sahibi öldü ama ihsanı ölmedi ki... Tanrı indinde din ve ihsan, küçük ve değersiz bir şey değildir! Eyvahlar olsun o kişiye ki kendisi öldü de isyanı kaldı... sakın, öldü de canını kurtardı sanma ha!

Bırak bunu şimdi...şair, yol üstünde borçlu ve paraya pek ihtiyacı var! Şair önceki ihsana nail olurum ümidiyle söylediği şiiri götürüp padişaha sundu. Güzelim incilerle dolu olan o latif ve nefis şiiri, evvelki ihsan ve ikramın ümidiyle arz etti. Padişahın adeti idi , yine adeti veçhile bin altın verin dedi.

Fakat bu sefer bu cömert vezir yücelik Burak'ına binmiş, dünyadan göçüp gitmişti. Onun yerine başka birisi vezir olmuştu... bu vezir pek merhametsiz, pek hasisti. Dedi ki: Padişahım, masraflarımız var... bir şaire bu kadar ihsanda bulunmak layık değil!

Ben, o şairi bu ihsanın onda on da birinin dörtte biriyle hoşnut ve razı ederim. Oradakiler, önce o, padişahın tam on bin altın almıştı. Şeker yedikten sonra şeker kamışını nasıl çiğner... padişahın sonra nasıl olur da dilencilik eder? Dediler.

Vezir dedi ki: Ben onu öyle bir sıkırım ki nihayet beklemeden usanır, bizar olur... Yoldan toprak alıp versem yeşillikten gül yaprağı veriyorum gibi kapar. Bunu bana bırakın... Bu işte üstadım ben; işe girişen ateş bile olsa ben yatıştırmasını bilirim! Süreyya yıldızından saraya dek uçsa yine beni görünce yumuşar!

Padişah, peki dedi... ne yaparsan yap, hüküm senin. Yalnız onu sevindir, çünkü bizim iyiliğimizi söyler. Vezir, onu da, onun gibi daha iki yüz tane ümitlenip duran kişiyi de bana bırak sen, dedi.

Vezir, şairi bekletti durdu... kış geldi geçti de bahar geldi! Şair bekleye bekleye ihtiyarladı...bu dertle bu tedbirle adeta zebun oldu. Dedi ki: Altın yoksa bari bana söv de canımı kurtar, kölen olayım!

Bekleme beni öldürdü, bari git de, yoksul canım rehinden kurtulsun! Nihayet vezir, şaire o bin altının onda birinin tam dörtte birini, yani yirmi beş altın verdi... şair derin bir düşünceye daldı. Kendi kendisine önce verilen ihsan, hem peşindi, hem de o kadar çoktu. Bu ise hem geç kaldı. Hem de açılınca gördüm ki bir deste diken, dedi.

Şaire dediler ki: O cömert vezir dünyadan gitti, Tanrı rahmet etsin! O ihsan, onun yüzünden kat kat artmıştı... onun zamanında ihsanlarda yanlışlık pek az olurdu. Şimdi o gitti, ihsanı da beraber götürdü... o ölmedi, doğrucası kerem ve ihsan öldü!

O cömert, o akıllı vezir geçip gitti. Yoksulların derisini yüzen bu vezir gelip çattı. Yürü, bunu al da hemencecik bu gece buradan kaç... yoksa bu inatçı, seni yakalar, elindeki de alır! Senin bizim çalışmamızdan haberin bile yok...biz, ondan bu hediyeyi de yüzlerce hileye başvurduk da aldık!

Şair, yüzünü onlara çevirdi de dedi ki: “ Ey beni esirgeyenler, bu kötü vezirler nereden geldi? Bu insanın elbiselerini soyan vezirin adı ne? Söyleyin bana! Onlar “Hasan” dediler. Şair, Yarabbi dedi... Onun adı da Hasan, bunun adı da... Ey din rabbi, yazıklar olsun; nasıl oluyor da ikisinin de adı bir oluyor?

Onun adı Hasan... fakat onun kaleminin bir yazısıyla yüzlerce cömert kişi padişaha vezir ve muhasip olabilirdi... Bunun adı da Hasan... fakat bu Hasan'ın çirkin sakalından yüzlerce ip örebilirsin! Padişah, böyle bir vezirin sözünü dinlerse kendisini de rezil rüsvay eder, devletini de!

Firavun, Musa'nın sözlerini işittikçe kaç defa yumuşadı, ram oldu. Musa'nın sözleri, öyle sözlerdi ki o eşsiz sözlerin güzelliğini duysa, taştan süt akardı. Fakat huyu kinden ibaret olan veziri Haman'la görüşüp danışınca, Haman, ona "Şimdiye kadar padişahydın... şimdi bir yamalı hırka giyenin hilesine kapılıp kul mu oldun?" derdi.

Bu söz, mancınıktan atılan taş gibi gelir, Firavun'un sırçadan yapılmış sarayını kırıverirdi! Güzel sözlü Kelim'in yüz gün uğraşış yaptığını o, bir anda yıkar giderdi! Senin aklın da vezirdir ve heva ve hevesine mağluptur... vücudun da Tanrı yolunu kesip durmaktadır...

Tanrı'ya mensup bir öğütçü, sana öğüt verse o sözü, bir hileyle tesirsiz bırakmakta; Bu, yerinde bir söz değil, kendine gel de yerinden, yurdundan olma... iş öyle değil, kendine gel, delirme demektir. Vay o padişaha ki veziri budur... her ikisinin yeri de kin güden cehennemdir

Ne mutlu o padişaha ki müşkül işe düştü mü elini tutacak Asaf gibi bir veziri vardır. Adaletli padişah, Asaf'a eş oldu mu "Nur üstüne nur" olur... "Padişah Süleyman" veziri de Asaf oldu mu nur üstüne nurdur, amber üstüne amber!

Fakat padişah Firavun, veziri de Haman olursa ikisi de talihsizlikten, kötülükten kaçamazlar, çaresiz perişan olur giderler! Karanlıklar üstüne çöken karanlıklara düşerler de ne akıl, onlara yar olur, ne de kıyamet günü devlete erişirler!

Ben kötülerde kötülükten başka bir şey görmedim... sen gördüysen var selam söyle! Padişah cana benzer, vezir de akla... fesatçı akıl, ruhu kötülüklere götürür. Akıl meleği Harut'laşınca yüzlerce kötü kişiye sihir öğretir!

Cüz'i akli kendine vezir yapma. Aklı küllü vezir yap padişahım. Heva ve hevesini kendine vezir yapma da pak canın namazdan, niyazdan

kalması. Çünkü bu heva ve heves, hırslarla doludur ve içinde bulunduğu hali görür... aklın düşüncesiye din gününün düşüncesidir.

Aklın gözleri işin sonunu gözetir... Akıl, bir gül için diken zahmetini çeker durur! Fakat o gül, öyle bir güldür ki ne solar, ne de güzün dökülür... koku almayan her kötü kişinin burnu ondan uzak olsun!

ARİFİN GIDASİ

Her yavru, anasının ardından gider... bununla da cinsiyet anlaşılır. Adem oğluna süt, göğüsten gelir, eşeğin sütü de bedeninin yarısından, aşağılık tarafından akar. Adalet taksimcidir, bölüşülecek şeyleri o bölüştürür... fakat şaşılacak şey şu ki bunda ne cebir vardır ne de zulüm! Cebir olsaydı pişmanlık olur muydu? Zulüm olsaydı Tanrı'nın koruması olur muydu?

Gün geçti, ders yarına kaldı... sırrımız hiç güne sığar mı ki? Ey kötü kişinin yaltaklanmasına inanan, sözleri doğru sayan, sen su habbelerinden bir kubbe yapmışsın ama o öyle bir çadır ki ipleri pek kuvvetsiz, hile yıldırma benzer... onun ışığıyla yolcuların, yolu görmelerine imkan yok! Bu alemde de bir şey yok, bu alemdekilerde de! Her ikisi de vefasızlıkta aynı gönüle sahip!

Dünyanın oğlu dünya gibi vefasız... sana yüz tutar ama o, yüz değildir, arkadır! Fakat o cihanın ehli, o cihan gibi ebedi olarak ihsan ve keremdeki ahitlerinde, peymanlarında dururlar! Hiç iki peygamberin birbirine zıt olduğunu, birbirlerinin mucizesini kapıp aldığını gördün mü?

O alemin meyvesi solar, bozular mu? Akla mensup neşe kederlenmez ki!

Nefis, ahdinde durmaz; o yüzden gebertilecek bir şeydir ya! Kendisi de alçaktır, kıblegahı da alçaktır. Nefislere de bu alçaklar topluluğu layıktır... ölüye mezarın, kefenin layık olduğu gibi! Zekidir, ince şeyleri bilir... bilir ama değil mi ki kiblesi dünyadır, onu ölü bil sen!

Tanrı'nın vahiy suyu bu ölüye ispat etti de ölü topraktan bir diri zuhur etti. Fakat sen vahiy gelmedikçe sakın o yüzüne sürdüğün ömrü uzun olasıca kırmızılığa güvenip aldanma, gururlanma ha! Nazardan düşücü olmayan bir ses, bir şöret... batmayan bir güneşe mensup parlaklık ara! O ince hünerler, o dedikodular, Firavun'un kavmine benzer, ecel Nil nehrine!

Onları parlaklığı kemerleri, sayvanları ve büyüleri, halkı boyunlarından zorla çeker ama, Hepsini de büyücülerin büyüü bil... Ölümse ejderha haline gelen o sopadır. Bütün büyüleri bir lokma yaptı da yuttu... geceyle dolu olan bir alemi sabahın yalayıp yutması gibi hani!

Fakat o yutmakla sabahın nuru artmadı ki... evvelce nasılsa yine de öyle! Çokluk, fazlalık eserdir, zatta değil... zata ne artma vardır, ne eksilme! Tanrı alemi yaratmakla çoğalmadı, artmadı... zaten önce olmayan şimdi olmuş değildir ki! Fakat halkın yaratılmasıyla eser çoğaldı, arttı. Yalnız bu iki artmanın arasında hayli fark var! Eserin artması onun zuhurudur... bu suretle sanatları ve işi zahir olur, görünür. Zatın artmasına gelince bu, o zatın sebeplere bağlı ve sonradan meydana gelmiş olduğuna delildir.

Musa, büyü de insanı şaşırır... ben ne yapayım ne işleyeyim? Halk, mucizeyle büyüü ayırt edemez ki dedi. Tanrı dedi ki: O fark ediş ben onlarda izhar eder, doğruyu eğriyi ayırt edemeyen akli görür, bilir bir hale getiririm. Onlar deniz gibi köpürdüler ama korkma ya Musa, sen üstün olacaksın!

Sihir, zamanında övünülecek bir şeydi... fakat asa ejderha olunca bütün sihirler utanılır bir şey oluverdi! Herkes güzellik şirinlik davasındadır ama şirinliklere mihenk taşı ölümdür! Büyü de geçti gitti, Musa'nın mucizesi de... her ikisinin de varlık damından leğenleri düştü! Büyü leğenin sesinden yalnız lanet kaldı; din leğenin sesinden de yalnız yücelik!

Mihenk taşı, erkekte de yok, kadında da... o gizli kalmış; artık ey kalp, gel, safa karış da laf et, tam sırası! Lafın tam zamanı şimdi... çünkü mihenk yok ortada, artık seni yüce tutarlar, elden ele gezersin ey kalp! Kalp her an gururlanır da der ki ben daima senin gibiyim a altın... ne vakit senden aşağıyım ki?

Altında evet ey kapı yoldaşı, der...fakat mihenk geliyor hazırlan hele! Bedenin ölümü, sır ehli için bir hediyedir...halis altına makastan ne noksan gelir ki? Kalp, eğer sonuna baksaydı sonradan kararacağına önceden kararır: önceden kararınca da nifaktan, kötülükten uzak kalırdı.

Fazilet ve ihsan kimyasını isteseydi akı, hilesinden üstün olurdu. Gönlü kırık bir hale gelince de kendisini anlar, kırıkları düzelden Tanrı'yı önünde görürdü. Davacı, sonunu görünce kırık, sınık bir hale gelir de derhal bağlanır, sarılır, kırıklığı geçiverir!

Tanrı ihsanı, bakırları iksire doğru sürer götürür... fakat o altın yaldızlı, bu ihsandan mahrum kalır. Ey altın yaldızlı, davaya kalkışma da sana müşteri olan hep böyle kör kalmaz, sen onu gör! Mahşer nuru, onların gözlerini açar... onların gözlerini sen bağlıyordun ya... bu yüzden rüsvay olursun sen!

İşin sonunu gören, canların ve gözlerin hasedini çeken kişileri gör! Bir de bu günkü gören kişileri seyret! Bunlar, içleri bozuk kişilerdir... asıldan baş çekmişler, ayrılmışlardır! Bugünü görenlere, bu yüzden bilgisizlikte ve şüphede kalanlara göre suphu sadıkla suphu kazibin ikisi de birdir.

Suphu kazip, yüz binlerce kervanı helak yeliyle süpürmüş, gitmiştir civanım! Cihanda hiçbir nakit yoktur ki o, isteklileri yanıltmasın... vay o kişinin canına ki mihengi makası yoktur!

Ebu Süleyman dedi ki: ben de Ahmet'im... Ahmet'in dinini hileyle vurup kıracağım! Ebu Süleyman'a de ki: Pek kibirlenme, işin önüne bakıp böbürlenme, sonuna bak! Başına adam toplama hırsıyla kılavuzluğa kalkışma... kılavuza uy, ardından git de önünde mum gidedursun, sen de yolunu gör!

Mum, ay gibi maksadını gösterir... bu tarafta tane var, yahut burası tuzak der! Elinde bir ışık oldu mu istesen de istemesen de doğan iziyle karga izini görür, ayırt edersin! Fakat mumun yoksa buna imkan yoktur. Çünkü bu kargalar hilekardır... akdoğanların seslerini öğrenmişlerdir.

Yiğit, hüthüdün sesini öğrense de nerede hüthüdün sesi, Seba'nın haberi? Arızı sesi, asıl sestem bil...padişahların taçları, hüthütlerin taçlarından alınmadır! Dervişlerin sözleriyle ariflerin nüktelerini şu hayasızlar, dillerine dolamışlardır. Eski ümmetlerin helak olması, hep katı taşı öd ağacı sanmalarındandır!

Onu anlayacak, meydana çıkaracak temyiz kabiliyetleri vardı ama hırs ve tamah, insanı kör ve sağır eder! Körlerin körlüğü rahmetten uzak değildir, onlara acınır. Fakat hırs körlüğüne özür yoktur! Padişahın çarmıha gerdiği adama acınır, fakat haset çarmihına gerilen bağışlanmaz!

A balık, sonuna bak işin, oltaya değil! Fakat pis boğazlığın, senin işin sonunu gören gözünü kapattı! İki gözle evveli sonu gör... kendine gel, iblis gibi tek gözlü olma! Tek gözlü ona derler ki yalnız içinde bulunduğu hali görür... hayvanlar gibi başka şeyden haberi yoktur.

Öküzün iki gözünü çıkarmanın cezası bir gözü çıkarma cezasıdır... çünkü onda şeref yoktur ki! Öküzün iki gözü, değerinin yarısıdır... çünkü onun iki gözle yapacağı şeyi, sen ona yaptırabilirsin! Fakat bir insanın tek gözünü çıkarsan değerinin yarısını vermek gerek! Zira insan gözü, başlı başına başka birinin yardımı olmaksızın bir iş görebilir!

Eşeğin gözü, işin sonunu görmediğinden eşek, çift gözlü olsa da tek gözlü hükmündedir. Bu sözün sonu yoktur... o hafif akıllı, ekmek tamahı ile padişaha mektup yazmaya koyuldu.

Mektubu yazmadan mutfak eminine gitti... ey cömert padişahın mutfağındaki hasis adam, dedi... nafakamdan bu kadar şey kesmek padişahı, padişahın himmetinden uzaktır! Mutfak emini dedi ki: öyle iktiza etmiştir de ondan kesmiştir... ne hasisliktendir bu, ne de darlığından!

Köle, hayır dedi... vallahi bu söz, bu emir, padişahın değildir... padişahın yanında eski altın bile topraktır adeta! Mutfak emini, ona on türlü delil getirdi... fakat o hırsından hepsini reddetti. Kuşluk vakti nafakası az gelince bir hayli söylendi, kötü sözler söylendi, fakat hiçbir faydası olmadı.

Dedi ki: siz bunu kasten yapıyorsunuz. Mutfak emini “ hayır biz emir kuluyuz!” bunu ferî'den sanma, asıldandır bu... yaya pek kabahat bulma, oku atan koldur. “Attığın vakit sen atmadın” ayeti bir iptiladır... fakat Peygambere de pek günah bulma; bu iş Tanrı'dandır!

“A gözü kamaşmış adam, su baştan bulanıktır... gözünü bir iyice aç da işin önüne bak!” dedi. Köle kızgınlıkla, dertle bir bucağa çekildi, padişaha kızgınlığını bildirir bir mektup yazdı. Mektupta padişahı övdü... onun cömertlik incilerini deldi!

“Ey avucu, hacetler isteyen hacetini vermede denizden de cömert olan, buluttan da cömert olan! çünkü bulut verir ama ağlaya ağlaya verir...

halbuki senin elin, gülerek biteviye sofralar yayar” dedi. Mektubun zahiri medihti ama o medihlerden kızgınlığının kokusu duyuluyordu.

Senin işin de tıpkı onun işi gibi nursuz ve çirkin... çünkü sen, yaradılış nurundan uzaksın, uzak! Bayağı kişilerin işi kesatlıdır... taze meyve gibi o, çabucak bozulur, çürür! Dünyanın parlaklığı ve revacı da ondan kesat bulur... çünkü o, oluş ve bozulmuş alemindendir. Methedende kin oldu mu onun karihasından doğan medihler, insana hoş gelmez! Gönül, kinden, pislikten arın da sonra çevikçe hamd suresini oku! Ağzınla hamd ediyorsun ama için bunu reddetmede... dilindeki hamd, ya şeytanlıktır, ya efsun!

İşte onun için Tanrı “Ben dışa bakmam, içe bakarım” dedi.

Bu ovanın ne başı var zaten, ne sonu... o köle de mektubuna cevap gelmediğinden sıkılıp duruyor! Ne şaşılacak şey, padişah neden bana cevap yazmadı... yoksa kızgınlığından mektubu götüren bir hiyanetlikte mi bulundu? Mektubu mu gizledi, yoksa padişaha vermedi mi? Acaba bir münafık mıydı, saman altından su mu yürüttü?

Tecrübe için başka bir mektup yazar, hünerli, terbiyeli bir başka elçi arar bulurum demekte, Cahilliğinden o bihaber, padişahı, mutfak eminini, mektup götüreni ayıplamaktaydı. Hiç ben din yolunda eğri gittim, gavurluk ettim diye kendisine gelmiyor, kusuru kendinde bulmuyordu

O kötü zanda bulunan köle kınamalarla, feryadu figanlarla dolu bir mektup daha yazdı. “ Bundan önce padişaha bir mektup daha yazdım... fakat bilmem eline değdi mi?” dedi. Güzel yüzlü padişah o mektubu da okudu; ona da cevap vermedi, seslenmedi.

Padişah ona aldırmamaktaydı... o da tam beş kere padişaha mektup yazdı. Nihayet perdecı başı “ o da sizin kulunuz... bir cevap verseniz değer. Cevap verirseniz, bir kula, bir köleye lutuf ile bakarsanız padişahlığınızdan ne eksilir ki?” dedi.

Padişah dedi ki: bu kolay... fakat köle sersem... ahmak adam çirkindir, Tanrı merdududur. Suçunu, kabahatini affederim ama illeti bana da sirayet eder sonra! Bir uyuz, yüz kişiyi uyuz eder... hele bu hareketi beğenilmez habis uyuz , büsbütün beterdil!

Kafir bile akılsızlık uyuzuna tutulmasın... yoksa şumluğu, bulutta bile yağmur bırakmaz! Şumluğu yüzünden buluttan bir katra yağmur yağmaz... şehir, onun baykuşluğu yüzünden viraneye döner! O ahmakların uyuzluğu yüzünden Nuh tufanı, koca bir alemleri kötülüklerle yıktı gitti!

Peygamber “ Kim ahmaksa düşmanımızdır... yol kesen gulyabanidir... akıllıysa canımızdır; ondan gelen serin esinti ondan gelen rüzgar bize fesleğendir. Akıl, bana sövse razıyım... çünkü benim feyiz vericiliğimden bir feyze sahiptir. Onun sövmesi faydasız değildir... boş elle kalkıp konukluğa gelmez.

Ahmak, ağzımı helva tıksa onun helvasından hastalanır, ateşlenirim! dedi. Latifsen. Gönlün aydınsa şunu iyice bil: eşek götünü öpmeye bir lezzet yoktur! Faydasız yere bıyığını pis pis kokutur... yemek yemeksizin elbise, onun tenceresiyle kararır! Yemek dediğim akıldır, ekmek ve kebab değil... oğul, cana gıda akıl nurudur.

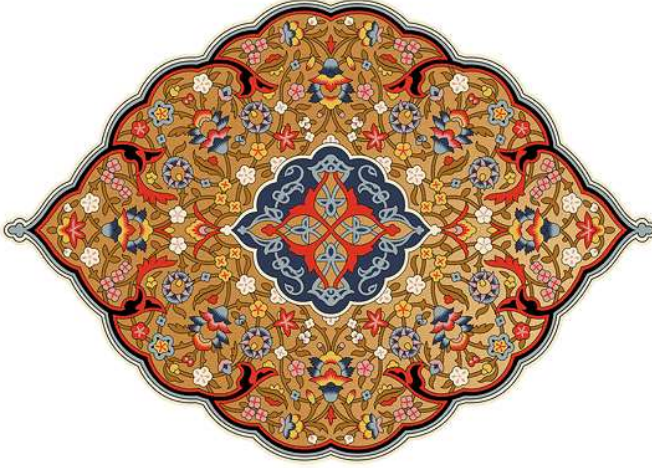
İnsana nurdan başka bir yiyecek yoktur... o candan başka bir şeyle beslenip yetişmez insan. Bu yiyecekleri yavaş yavaş azalt... çünkü bunlar, eşek gıdasıdır, hür adamın gıdası değil! Bunları azalt da asıl gıdayı almaya kabiliyetin olsun, nur lokmalarını yiyemin!

Bu ekmeğin ekmek oluşu, o nurun aksiyledir... bu canın can oluşu, o canın feyizliyledir. Bir kerecik nur yemeğini yedin mi ekmeğin başına da toprak saçarsın, tandırın başına da! Akıl, iki akıldır: Birincisi kazanılan akıldır... sen onu mektepte çocuk nasıl öğrenirse öyle öğrenirsin.

Kitaptan, üstattan, düşünceden, anıştan, manalardan, güzel ve dokunulmadık bilgilerden. Aklın artar, başkalarından daha fazla akıllı olursun... fakat bu ezberlemekle de ağırlaşır, sıkılırsın! Geze dolaşa adeta bir ezberleme levhası kesilirsin... halbuki bunlardan geçen Levhimahfuz olur!

Öbür akıl, Tanrı vergisidir... onun kaynağı candadır. Gönülden bilgi ırmağı coştı mu ne kokar, ne eskir, ne de sararır! Kaynağın yolu bağlı ise ne gam! Çünkü o anbean ev içinden çoşup durmaktadır! tahsil ile elde edilen akıl, ırmaklara benzer... o, şuradan buradan çıkar, evlere gider. Yolu kapandı mı çaresiz kalır, akmaz! Sen, çeşmeyi gönlünde ara.

TAVUS KUŞU

Şimdi ad san için cilvelenip duran iki renkli tavusa geldik. Onun gayreti, sonucundan ve faydasından habersiz bir halde halkı, hayırla şerle avlamaktır. Tuzak gibi av tutup durur. Tuzağın maksada ait ne bilgisi var. Tuzağın, av tutmaktan ne zarar vardır, ne faydası; onun bu beyhude tutuşuna şaşırın işte ben. Kardeş, iki yüz güzelle bağdaştın, dost oldun, sonra yine onları terk ettin. Doğduğun günden beri işin bu. Sevgi tuzağıyla adam avlar durursun. Bu avlanmaktan, bu kalabalıktan, bu başlık sevdasından el çek. Hiç bunlarla bir şey ördün, bu yüzden bir şey elde ettin mi?

Ömrünün çoğu geçti, gün akşama yaklaştı. Sense hala adam avlamaya koyulmuşsun. Onu tut, bunu tuzaktan azat et. Alçaklar gibi bir başkasını avla. Derken bunu da bırak, başka birini ara... Bu işte tam hiçbir şeyden haberi olmayan çocukların oynadığı bir oyun! Gece gelip çatar, tuzağında bir av bile yok. Tuzak sana, bir baş ağrısından, bir bağdan başka bir şey değil. Şu halde sen, kendi kendini avladın demektir. Çünkü, hapse düştün, maksada erişemedin, mahrum kaldın.

Hiç alemde bizim gibi kendi kendini avlayan bir ahmak daha var mı? Aşağılık kişilerin tuzağına domuz tutulur. Sonsuz zahmet, sonra da onu yemek haram. Avlamaya değen şey ancak aştır. Fakat oda öyle herkesin tuzağına düşer mi ya? Meğer ki sen gelesinde ona av olasin... Meğer ki sen, tuzağı bırakasın da onun tuzağına gidip düşesin.

Aşk der ki: Ben yavaş yavaş çalışmasaydım; bana avlanmak av tutmadan yeğdir. Benim hayranım ol da övün. Güneşi bırak da zerre ol! Kapım da otur. Evsiz barksız kal. Mumluk davasına kalkışma, pervane ol.

Bu suretle dirilik sultanlığını bulur, kullukta gizli olan padişahlığı görürsün. Alemde tersine çakılmış nallar görür, esirlere padişah adı verildiğini duyarsın. Boğazına ipler takılmış, kendisi dar ağacının tacı olmuştur da kalabalık bir halk güruhu, ona işte padişah derler.

Kafirlerin mezarları gibi dışı süslü. İçinde ulu Tanrı'nın kahr ve azabı. Onlar kabirleri kireçle örmüşler, bezemişler, zan perdesini yüzlerine örtmüşlerdir. Seninde yoksul tabiatın hünerlerle kireçlenmiş, bezenmiştir ama mumdan yapılan nahle benzer; ne yaprağı vardır ne meyve verir.

Bir derviş bir dervişe "Tanrı'yı nasıl gördün, söyle" dedi. Derviş dedi: Neliksiz, niteliksiz gördüm. Fakat söze getirebilmek için onu kısa bir örnekle anlatayım. Gördüm ki sol yanında bir ateş, sağ yanında da bir kevser ırmağı var. Solunda cihanı yakıp yandıran müthiş bir ateş, sağında güzelim bir ırmak.

Bir kısım halk o ateşe el atmış, bir kısım halkta o kevsera ulaşacağından neşeli ve sarhoş. Fakat bu, her kötü kişiyle her bahtı yaver olanı şaşırtacak pek aykırı ve acayip bir oyundu. Kim o ateşe, kıvılcıma atılıyorsa öbür yandaki sudan baş çıkarıyordu.

Kim suya atlıyorsa derhal kendisini ateş içinde buluyordu. Kim sağ yana gidiyor, o güzelim suya dalıyorsa sol taraftaki ateş içinden baş göstermekteydi. Sol yandaki ateşe dalansa sağ yandan çıkmaktaydı.

Bunun sırrını pek az kişi anlıyor, hasılı o ateşe pek az kişi atlıyordu. Ancak başına devlet saçısı saçılan, suyu bırakıp ateşe kaçıyordu. Halk eldeki hazır zevki mabut edinmiştir. Hulâsa halk, bu oyunu kaybetmiş, bu oyunda zarar görmüştür.

Bölük, bölük saf, saf hırslarına uyanlar, ateşten çekinmede, suya kaçmada. Fakat suya dalan, ateşten baş gösterme de. Ey hakikatten haberi olmayan, ibret al, ibret! Ateş, ey bön ahmaklar, ben ateş değilim, makbul bir kaynağım. A gözsüzler sizin gözünüzü bağlamışlar. Bana gelin, kıvılcımlarımdan kaçmayın.

Ey Halil burada be kıvılcım vardır, ne duman. Bu görünen şey, ancak Nemrud'un büyüü, hilesi demektedir. Sen Halil gibi akıllıysan ateş senin soyudur, sen bir pervanesin. Pervanenin canı keşke binlerce kanadın olsaydı da, mahrem olmayanların kötülüklerine rağmen amasız bir suretle ateşlerde yansaydı.

Bilgisiz kişi, eşekliğinden bana acır, bense bilgi ve görgü sahibi olduğumdan ona acırım diye bağırıp durur. Hele şu suların bile canı olan ateş yok mu? Pervanenin işi bizim işimizin aksi. O nur görür ateşe atılır, gönül de ateş görür, nura dalar. Ulu Tanrı'nın, Halil evladı kimdir, göresin diye böyle oyunları vardır.

Ateşe su şeklini vermişler, ateşin içinde de bir kaynaktır coşturmuşlardır. Bir büyücü büyüyle bir topluluk içinde piriñçle dolu sahanı, akreplerle dolu gösterir. Evi, büyüü ve nefesiyle akreplerle dolmuş gösterir ama onlar, sahici akrep değildir ki.

Büyücü bunu gibi yüzlerce hüner gösterdikten sonra artık düşün, büyücüyü yaratan, neler yapmaz? Hasılı Tanrı büyüü ile zaman, zaman

nice kişiler, karı gibi alta yatmışlardır. Büyücüler ona kuldur, köledir. Hepsi de yont kuşu gibi tuzağa düşmüşlerdir.

Kendine gel de dalgalara benzer hilelerin nasıl baş aşağı olduğunu Kuran'ı okuyup anla, sihri helali gör. Ben Firavun değilim ki nehre gideyim. Ben, Halil gibi ateşe giderim. O ateş değildir, duru bir sudur. Halbuki öbürü hileyle ateş gibi bir su görünmededir. İyi şeyleri caiz gören o Peygamber, ne de güzel söyledi: Bir zerre aklın oruçtan da yeğdir, namazda da.

Çünkü, aklın cevherdir, bu ikisiye araz. Bu ikisi, namaz ve oruç, onun tam olmasıyla farz olur. Bu suretle de o aynanın cilalanması, ibadetle gönlün arınması mümkün olur.

Fakat ayna aslından bozursa onu cilalamak güçtür, zor cilalanır. Cilalanabilecek seçilmiş aynaysa az bir cila ile parlar, azıcık bir cila ona kafidir.

Akıllardaki bu aykırılık, bil ki mertebe bakımından yerden göğe kadardır. Akıl vardır güneş gibi. Akıl vardır, zühre yıldızından da aşağıdır, yıldız akmasından da. Akıl vardır, bir sarhoş mumu gibi, akıl vardır, bir ateş kıvılcımı gibi.

O güneş gibi aklın önünden bulut kalktı mı Tanrı'nın nurunu gören akıllar faydalanırlar. Akılı cüzü aklın adını kötüye çıkarmıştır. Dünya muradı insanı muratsız bir hale getirmiştir. O, bir avdan avcının güzelliğini görmüştür. Bu avcılığa düşmüş, bu yüzden bir avın derdine uğramıştır.

O, hizmetle hizmet edilme nazına erişmiştir; bu, kendisine hizmet edilmeyi dilemiş, yüce yolundan geri dönmüştür. O Firavunlukta suya tutsak olmuş, İsrailoğlu, tutsaklık yüzünden yüzlerce Suhrab kuvvetini elde etmiştir.

Bu aykırı bir oyundur, yaman bir ferzin-benttir. Hileye az başvur, devlet ve baht işidir bu. Hayal ve hileyi az doku. Çünkü, gani Tanrı hileciye az yol gösterir. Hile edeceksen iyi hizmet etme yolunda hizmet et de bir ümmet içinde peygamberlik elde edesin. Hile et de kendi hilenden kurtul. Hile et de bedenden ayrıl tek kal. Hile et de en aşağı bir kul ol. Aşağılıkla yürü de efendi kesil.

Ey koca kurt, tilkiliğe kalkışma, hile ve hizmetle efendilik etmeyi umma. Fakat pervane gibi ateşe atıl, o ateşi kesene doldurup ağzını büzme, her şey den kurtul. Gücü kuvveti bırak, ağlamaya giriş. A yoksul, ağlayışa acınır.

Susuz ve aciz kişini ağlayışı mânevidir, doğrudur. Soğuk,soğuk ağlayışsa, o azgının yalanından ibarettir. Yusuf'un kardeşlerinin ağlamaları hileden ibarettir. çünkü, içleri hasetle, illetle doludur.

GÜNEŞTE YOK OLMAK

Bir adam yokluğa erişir, kendisine yokluğu ziynet edinirse, o adamın, Muhammet gibi gölgesi olmaz. “Yokluk benim iftiharımdır” sırrına ziynet yokluktur. Bu çeşit adam, mumun alevi gibi gölgesizdir. Mum, baştan aşağı alevden ibarettir. Gölge onun çevresine uğrayamaz. Mum kendisinden de kaçtı, gölgeden de. Mumu dökenin isteğine uydu, ışığına sığındı.

Mumu döken muma der ki: Seni yok olmak için döktüm. O da, ben yokluğa kaçtım diye cevap verir. Bu var olan ışık, lazım bir ışıktır, geçici ve arızı ışık gibi değil.

Mum ateşe tamamı ile yok oldu mu artık ondan ne bir eser görürsün ne bir ışık! Suret ateşi karanlığı gidermek için mum suretinde durur. Beden mumu şu görünen mumun aksinedir; yok oldukça can nuru artar. Bu ebedi ışıktır, mumsa geçici. Can mumunun alevi, Tanrı'ya aittir. Ateşten meydana gelen şu ateş, nur olduğundan geçici gölge, ondan uzaklaşmıştır.

Bulutun gölgesi yere düşer. Fakat gölge, ayla düşüp kalkmaz. A bahtı yaver kişi, kendinden geçmek, bulutsuz bir jale gelmektir. Kendinden geçtin mi değirmi aya benzersin. Fakat rüzgar, bir bulutu sürüp getirdi

mi ayır nuru aydan daha eksik bir hale düşer. Bulut ve toz yüzünden ay, bir hayal gibi görünür. İşte beden bulutu da bizi hayal düşüncesine sürer.

Ayın lutfuna bak ki bu da onun lutfudur, çünkü bize, bulutlar düşmanımızdır demiştir. Ay, ne buluta aldırış eder, ne toza. O, göğün yücesindedir. Bulut bizim canımıza düşmandır. Bulut bizim gözümüzden ayı gizler.

Bu perde, huriyi Zâl gibi kuvvetlendirir, dolunayı yeni aydan daha noksan bir hale getirir. Ay bizi yücelik kucağına oturtmuş, düşmanımızı kendi düşmanı saymıştır. Bulutun letafeti ve parlaklığı da yandandır. Fakat buluta ay diyen hayli yol sapmıştır. Ayın nuru buluta vurdu mu onun kara yüzünü ay gibi parlatır.

Gerçi ayla aynı renge boyanmıştır. Bu da bir devlettir ama buluttaki o nur, eğretidir. Kiyamette güneş de kalmaz, ay da. Göz ışığın aslı ile meşgul olur. Bu suretle temelli mülkle eğreti mülk seçilir. Şu fani konak, karar yurdundan ayrılır. Dadı, bir kaç gün içindir. Ey ana sen bizi kucağına al.

Kanadım buluttur. O, perdedir ve önümdekini göstermez. O yalnız Tanrı lütfiyle letafet kazanır. Kanadımı yalayım, onu güzelliğini yolumdan atayım da aynı güzelliğini yine aydan seyredelim. Ben dadı istemem, ana daha hoş. Ben Musa'yım benim dadım anamdır.

Ben, aynı lutfunu vasıtaıyla elde etmek istemem. Çünkü bu ilgi, nicelerin helakine sebep oldu. Yahut da bulut, Tanrı yolunda yok olur da artık ayın yüzüne perdelik etmez. Suretini yokluk şeklinde gösterir. Peygamberlerle velilerin tenleri gibi.

O çeşit bulut, perdelik etmez. Hatta mana bakımından perdelik etmesi bile faydalıdır. Nitekim aydın sabahta katralar yağar, fakat gökte bulut yoktur. O yağmur yağışı Peygamberin mucizesi idi. Bulut mahvoldu,

gökyüzü rengini aldı. Buluttu ama ondan bulut huyu gitmişti. Aşğın bedeni de sabırla böyle olur işte. Bedendir ama bedenliğı kaybolmuştur, değışmiştir, ondan renk de gitmiştir, koku da.

Kanat başkasının, baş bana lazım. Baş, duygu, görgü yurdudur ve bedenın direğidir. Başkasının avı için can feda etmeyi mutlak küfür, hayırdan ümitsizlik bil. Kendine gel, dudu kuşlarının önündeki şekere benzeme. Zehre benze de ziyandan kurtul. Yahut da neşelen hitabını duymak için kendini köpeklerin önündeki ölüye benzet. Hızır da bu gemiyi, zaptedecek kimseden kurtarmak için deldi.

“Yokluk benim iftiharımdır” sözü, onun için yüce bir söz oldu, tamahkarlardan gani Tanrı'ya kaçmama yol açtı. Mamurelerde oturanların hırsından kurtulmak için defineleri, yıkık yerlere gömerler. Kanadını yolmayı bilmiyorsan yürü, halvete gir de bütün kanatlarını şuna buna harcatma. Çünkü sen hem lokmanın, hem lokmayı yiyen. Ey can, aklını başına al, hem yiyorsun hem yeniyorsun!

Bir kuşçağız kurt avlıyordu kedi fırsat bulup onu kapıverdi. Yiyordu, yeniyordu, fakat kendisi avlanırken başka bir avcıdan haberi bile yoktu. Hırsız, bir kumaşı çalmaktadır ama şahne de, hırsızın düşmanları ile beraber ardındadır. Hırsız akli, pılı pırtıda, kilitte ve kapıdadır. Şahneden ve seher çağından ah edeceğinden gafildir.

Sevdasına öyle dalmıştır ki kendisini arayandan haberi bile yoktur. Bir ot, arı duru bir suyu içti mi derhal bir hayvan gelir, onu otlar yer. O ot, hem yer, hem yenir. Tanrı'dan her varlık böyledir işte.

Tanrı “Sizi doyurur, fakat kendi yemek yemez” Tanrı ne yenir ne yer. O, et ve deri değıldir. yiyen ve yenilen, pusuya gizlenmiş bulunan bir yiyiciden nasıl emin olabilir? Yenen şeylerin emin olması, sonunda yas ve matem verir. Yürü, yemeyen içmeyen Tanrı'nın tapısına git. Her hayal, başka bir hayali yemekte, her düşünce, başka bir düşünceyi

otlamaktadır. Hayalden geçemiyorsun, yahut da uyuyup ondan kurtulamıyorsun.

Düşünce arıdır, uykunsa su. Uyusan bile uyandın mı yine başına üşüşür. Nice hayal arılar uçuşup durur, seni bu yana o yana çekiştirir. Bu hayal, yiyenlerin en aşağılığıdır. Öbürlerini ise ululuk ıssı Tanrı bilir. Kendine gel de o kaba ve haşin yiyiciler bölüğünden kaç. “Seni biz koruruz” diyen Tanrı’ya sığın. Yahut da o koruyucuya koşup kurtulmak elinden gelmiyorsa o koruma sıfatını kazanan kişiye kaç.

Elini pirden başkasına verme. Pirin elini tutan Tanrı’dır. Senin kocalmış aklın, çocukluğu huy edinmiştir, nefis civarında bu huyu kazanmıştır. O, perde altındadır. Kamil bir aklı, aklına arkadaş et de aklın, o kötü huydan vazgeçsin. Elini onun eline verdin mi yiyicilerin elinden kurtulursun.

Tanrı, “Tanrı eli onların elinin üstündedir” dedi ya, işte senin elin de o biat ehlinin eli olur. Elini pirin eline verdin, o her şeyi bilen ulu pire uydun mu, kurtuldun demektir. Çünkü o, ey mürit, vaktinin peygamberidir... Peygamberin nuru ondan zuhur eder. Ona uydun, onun elini tuttun mu Hudeybiye’de bulunup Peygambere biat eden sahabeden olursun. Cennetle muştulanan o on kişiden sayılırsın, halis ve potada erise bile ayarı düşmez altına dönersin.

Bu bilelik doğrudur çünkü insan kimi severse ona eşittir. Bu alemde de onunladır, o alemde de. Bu, huyları güzel Ahmet’in hadisidir. Dedi ki: “İnsan sevdiği ile beraberdir” Kalp dilediğinden ayrılmaz.

Nerede tuzak ve yem varsa orada az otur. Yürü ey arık kötürüm, kendin gibi arık kötürümleri gör! Ey zebunların zebunu, şunu da bil ki, el, elin üstündedir el üstünde el vardır. Ne şaşılacak şey, sen hem zebunsun, hem de zebunların elini tutmaya çalışıyorsun. Hem avsın hem de avlamayı diliyorsun.

Onların önüne ardına set olma. Çünkü, sen düşmanı görmezsin ama o düşman ortadadır. Avcılık hırsı, insanı kendi avlanacağından gafil kılar. Erlik gösterir ama yüreksizdir. İstekte bir kuştan aşağı olma. Serçe kuşu bile önüne ardına bakınır. Yemin bulunduğu yere geldi mi önüne ardına kaç kere dolanır. Acaba der, önümde ardımda bir avcı var mı? Varsa onun korkusu ile şu lokmadan el çekmem gerek. Kötülerin hikayelerini gör, hallerine bak. Eşinin dostunun ölümlerinden ibret al.

Onları silahsız, pusatsız nasıl helak etti? Bir bak. O, herhalde senin yanındadır. Tanrı işkence yapar ama güzle elle değil. Bil ki Tanrı, elsiz hüküm sürer, ferman yürütür.

Tanrı varsa hani, nerede? Diyen işkenceye uğradı mı vardır, odur diye ikrar eder. Tanrı varlığı şaşılacak bir şey, akıldan uzak diyen, gözyaşları döker de ey bana benden yakın Tanrı diye yalvarmaya koyulur.

Tuzaktan kaçmak vaciptir, fakat senin tuzağın kanadına yapışıktır. İşte onun için ben, bu menhus tuzağın mihini çekip çıkarıyorum; murada erişmek için dilimi, damağımı acıtmamak istiyorum. Bu sözü, senin aklına uygun söyledim. Anla da arayıp taramadan yüz çevirme. Hırs ve hasetten ibaret olan şu bağı çöz. Ebuleheb'in karısının boynundaki hurma ipini düşün.

Bu sözün ne sonu vardır, nede bu söz bitip tükenir. Ey Tanrı Halil'i, kuzgunu neden öldürdün? Buyruğa uydun doğru. Fakat bu buyruğun hikmeti neydi? Onun sırlarından birazcığını göstermek gerek. Kara kuzgunun gaak diye bağırması, dünyada daima uzun bir ömür istemesindedir. İblis gibi tek ve pak Tanrı'dan kıyamete kadar dünya hayatını ister. İblis de "Beni kıyamet gününe kadar yaşat " dedi. Keşke, "Rabbimiz, tövbe ettik" deseydi. Tövbesiz ömür, baştanbaşa can çekişmedir.

Hazır olan kaçılmayan ölüm, Tanrı'dan gafil olmaktır. Hakla olunca ömür de, ölüm de... ikisi de hoştur. Fakat Tanrı'sız abıhayat bile ateştir. Öyle

bir tapıdan daima ömür istemesi de lanet tesiriyledir. Tanrı'dan, ondan başkasını istemek, görünüşte istenen şeyin artmasını istemektir, ama hakikatte onun tamamı ile eksilmesini dilemektir.

Hele ayrılık ve yabancılıkla geçen ömür yok mu? Bu adeta aslanın huzurunda tilkilik taslamaya benzer. Bana daha fazla ömür ver de daha gerisin geri gideyim; mühletini uzat da daha aşağılık bir hale geleyim demektir. Nihayet o, lanete nişane olur. Lanet isteyen kişiye kötü bir kişidir.

Hoş ömür, yakınlık aleminden can beslemektir. Kuzgunun ömrü ise pislik yemek içindir. Bana fazla ömür ver ki pislik yiyeyim, daima ban bunu ver ki benim yaradılışım kötüdür demektir. O ağzı kokan kuzgun, eğer pislik yemeseydi beni kuzgun huyundan kurtar diye yalvarırdı.

Ey toprağı altına çeviren, bir başka toprağı da insanlar babası yapan Tanrı! Senin işin, eşyayı olduğu halden çevirmek, ihsan ve lutüflarda bulunmaktır, benim işimse yanlışla düşmek, unutmak ve hata etmektir. Bilginle yanlışımı noksanı mı döndür. Ben baştan aşağıya kadar sümükten ibaretim, sen beni sabırdan, hilimden ibaret bir hale getir.

Ey çorak toprağı ekmek haline getiren, ey ölü ekmeğı canlandıran, can eden. Ey şaşırılmış cana rehberlik eden, ey yolunu sapıtılmışı peygamber yapan! Yeryüzünün bir cüzünü gök yaparsın. Yeryüzünün neşesini yıldızlarla artırırısın.

Kim bu alemden bir abıhayat elde ederse ölüm, ona başkalarından daha çabuk gelir çatar. Kâinata bakan gönül gözü, görür ki burada daima yeniden yeniye bozulup düzelen şeyler var. Şu ten hırkasının iğnesiz, ipliksiz dikilmesinden ve bakırı altın yapan iksirden başka bir şey değildir.

Sen, var olduğun gün, ya ateştin, ya yel, yahut da torak. Eğer o halde ebediyen kalman mümkün olsaydı hiç sana bu yücelik nasip olur

muydu? Tanrı seni değiştirdi. Önceki varlığın kalmadı. Onun yerine sana daha iyi varlık verdi. Böylece yüz binlerce varlığa büründün ki daima ikinci varlık, ilkinden iyidir. Bunları değiştiren Tanrı'dan gör de vasıtaları bırak. Çünkü vasitalara kapıldın da aslından uzaklaştın. Nerede vasita çoğalırsa ulaşma kaybolur gider. Şaşkınlığın, her şeyi sebepten bilmendendir. Halbuki hayret, sana o tapıya yol açar. Bu varlıkları yokluklardan buldun. Öyleyse neden yokluktan yüz çevirdin? O yokluktan ne ziyana uğradın ki varlığa yapıştın a yer faresi!

Madem ki ikinci evvelkinden daha iyidir, yokluğu ara, insanı halden hale değiştirene tap. A inatçı, varlığa düştüğün demden beri şimdiye kadar her lahza yüz binlerce haşir gördün. Haberin yokken cemad aleminden yetişip gelişen nebat alemine geldin. Nebat aleminden de hayat ve iptila alemine düştün.

Sonra tekrar güzelim akıl ve temyiz alemine gider, bu beş duyguyla altı cihet aleminden kurtulursun. Bu ayak izleri, deniz kıyısına kadar gider. Sonra deniz içinde ayak izleri yok olur biter. Çünkü kuruluk menzillerinde ihtiyat için köyler vardır, yurtlar vardır, konaklar vardır. Deniz konakları da durup dinlenmeyen, sahası ve tavanı olmayan dalgalanmalardır. O menzillerin nişanesi adı sanı yoktur.

Nebat aleminden sırf ruh alemine kadar her iki konak arasında bunlar gibi yüzlerce konak vardır. Yokluklarda bu varlığı gördün de nasıl beden varlığına böyle yapıştın? Kendine gel ey kuzgun, kendine gel de řu canı ver, doğan kuşu ol. Tanrı'nın halden hale döndürmesi karşısında canınla başınla oyna.

Yeniyi al, eskiyi bırak. Çünkü her yılın, gečen üç yıldan daha artıştır daha üstün. Hurma fidanı gibi ihsan sahibi olmazsam var, eskiyi eskiye kat ambarına yığ! O eski, kokmuş ve pörsümüş şeyi körlere hediye et. Yeniyi gören seni almaz. O Tanrı'ya av olur, sana tutulmaz. Ey kara ve tuzlu su, nerede kör kuş varsa bölük, bölük senin başına toplanır.

Bu suretle de körlükleri artar. Çünkü kara su, körlüğü arttırır. Dünya ehlinin bu sebeple gönül gözleri kördür; onlar, balçıkla bulanmış su içerler. Madem ki gizli bir alemde abıhayatın yok, şu halde kara ve tuzlu suyu ver, kötülüğü al bu alemde! Bu halle bir de varlık istiyor, onu anıyorsun ha. Halbuki sen, zenci gibi kara yüzlü olmakla neşelisin.

Zenci aslından öyle olduğundan, aslından zenci olduğundan o kara renkten hoşlanır, rahattır. Fakat bir gün güzelleşse, güzel yüzlü bir hale gelse de sonra kararsa çaresini aramaya koyulur. Uçar kuş, yeryüzünde kalsa derde, eleme düşer, feryat etmeye başlar. Fakat ev kuşu, yeryüzünde güzelce yürür, yem toplar, neşeli bir halde dönüp dolaşır.

Çünkü o aslında uçamaz, öbürü uçucudur.

Peygamber, canım hakkı için dedi, yoksul düşen zengine, hor hakir bir hale gelen yüceye, yahut da bilgisizlikle şöhret kazanan Mudar kabilesinin arasına düşmüş saf ve temiz alime acıyın.

Peygamber dedi ki: Taş ve dağ bile olsanız bu üç bölük halka merhamet edin. Çünkü o, başlıkta bulunduktan sonra hor oldu. Öbürü, zenginken yoksul düştü, parasız kaldı. Üçüncüsü de alemde ahmak adamlar arasında belalara uğrayan alimdir.

Çünkü yücelikten horluğa düşmek, bedenden bir uzvu kesmektir. Bedenden ayrılan uzuv, ölür, yeni kesilmiş uzuv bir müddet oynar, oynar ama bu hareket sürüp gitmez. Geçen yıl Elest kadehinden şarap içen, bu yıl baş ağrısına eza ve cefaya uğrar. Köpek gibi bayağı olan kişide padişahlık hırsı ne gezer.

Suçu olan tövbe eder. Yolu kaybeden kişi ah eder.

ADEM'İN YARATILIŞI

Sanat sahibi Tanrı, hayra, şerre uğramak, sınamak üzere Adem'i yaratmak istediği zaman, özü doğru Cebrail'e "Yürü, yeryüzünden bir avuç toprak ödünç al" buyurdu. Cebrail hizmete bel bağlayıp alemlerin rabbinin emrini yerine getirmek üzere yeryüzüne geldi. O, buyruk kulu, yere el attı. Toprak, kendini çekti, çekindi.

Dile gelip yalvarmaya, tek yaratıcı hürmetine beni bırak, yürü git, canımı bağışla. O yürük atının yularını çek benden. Benden yaratılacak insan, tekliflere uğrayacak, tehlikelere düşecek. Tanrı hakkı için beni bırak, alma. Tanrı seni seçti, Levih'teki bilgiyi sana gösterdi. O lütuf hakkı için vazgeç benden.

Tanrı ihsanı ile meleklerle hoca oldun. Daima Tanrı ile konuşmadasın. Peygamberlerinde elçisi olacaksın. Sen vahiy canının hayatısın bedeni değil. İsrafil bedenlere can verir, sen cana can verirsin. O yüzden İsrafil'den üstünsün. O, sür-ü üfürür, bedenlere can gelir. Senin nefesin mücerret gönüllere can bağışlar.

Bedendeki canın canı, gönlün diriliğidir. Şu halde senin ihsanın, İsrafil'in ihsanından üstündür. Sonra Mikâil bedenlere rızık verir. Senin çalışmansa aydın gönlü rızık verir. O kile vergisiyle eteğini doldurmuştur. Senin rızıkınsa kileye sığmaz.

Kahır ve şiddet sahibi Azrail'den de üstünsün. Rahmetin, gazaptan fazla ve üstün olduğu gibi. Arşı bu dördü taşırlar. Sen bunların padişahısın. Hakikatte uyanıklık bakımından dördünün en yücesi en üstünsün. Mahşer günü görürsün ki arşı sekiz melek taşır. O zaman sekizinin en üstünü yine sen olacaksın demeye başlar.

Bu çeşit sayıp dökmeye, ağlayıp yalvarmaya koyuldu. Çünkü o, bundaki maksadın ne olduğunu anlamış, bundan bir koku almıştı. Cebrail utanç madeniydi. O antlar, yolunu bağladı. Yer, pek çok yalvardığı, antlar, yeminler verdiği için geri döndü, dedi ki: Ey kulların rabbi! Ben senin işinde serseri değildim. Fakat aramızda geçen şeyleri, söylenen sözleri sen daha iyi bilirsin. Adlarından bir adı andı ki ey her şeyi gören Tanrı, o adın korkusundan yedi gökte dönmesini terk eder durur.

Utandım adından sıkıldım. Yoksa bir avuç toprak getirmek kolay bir şey. Sen meleklerle öyle bir kuvvet vermişsin ki bu gökleri bile yırtarlar.

Tanrı, Mikael'e "Sen yeryüzüne inde ondan aslan gibi bir avuç toprak kapıver" dedi. Mikael yeryüzüne gelip ondan bir avuç toprak kapacağı zaman, yeryüzü titredi, ağlamaya, yalvarmaya, gözyaşları dökmeye başladı. Gönlü yanarak yalvardı, kanlı gözyaşı dökerek ant verdi, dedi ki:

Lütuf sahibi eşsiz Tanrı hakkı için ki seni, arşı taşıyan ulu melekler arasına kattı. Aleme rızık veren kilelerin memurusun, lütuf ve ihsan susuzlarına avuç,avuç su verirsin. Çünkü Mikail sözü kileden üremedir. Mikail rızık veren kilecidir. Bana aman ver, azat et beni. Bak kanlı gözyaşlarına bulandım da seninle öyle konuşuyorum. Melek, Tanrı merhametinin madenidir. Dedi ki: Şimdi ben şu yaranın üstüne nasıl tuz ekeyim? Nitekim Şeytan da kahır madenidir. Adem oğullarından bu yüzden feryat eder.

Yiğidim, merhamet, gazaptan fazladır, gazaba üstündür. Tanrı sıfatlarından lütuf, kahrın üstündedir. Kullarda onun huyundadır,

tulumlar onun suyu ile doludur. O Tanrı Resulü, o sülük kılavuzu “İnsanlar padişahların dinindedir” demiştir.

Mikail, din rabbinin tapısına, eli yeni boş olarak gitti. Dedi ki: Ey sırları bilen tek padişah, toprak ağlayıp inledi, yolumu bağladı benim. Senin yanında gözyaşının bir değeri vardır. İşitmezlikten geledim. Ahın feryadın sence yüce bir değeri var. O hukuku terk etmek elimden gelmedi. Sence yaşlı gözün pek değeri var. Artık ben, nasıl inat edebilirdim?

Kul, günde beş kere namaza gel, feryat et diye davet edilir. Müezzinin “Haydi felaha” demesi yok mu? O felah, bu ağlayış bu sızlanıştır.

Sen kimi dertle hasta etmek istersen onun gönlüne ağlayış yolunu kapatırsın. Bu suretle de defeden olmaz, bela gelip çatar. Çünkü sızlanma şefaatchisi bulunmaz. Birisini beladan kurtarmak istersen gönlüne sızlanmayı getirirsin. Kuran’da şiddetli azaba uğrayan ümmetler hakkında dedin ki: O anda ağlayıp sızlanmadılar ki bela onlardan dönüp savuşsun. Gönülleri katı olduğundan suçları kendilerine ibadet görünüyordu. İnatçı kendisini suçlu bilmedikçe nasıl olur da gözleri yaşarır ağlar?

Yunus peygamberin kavmine bela gelip çattı. Gökten ateş dolu bir bulut ayrıldı. Yıldırımlar saçıyor, taşları yakıyordu. Gök gürlemekte, benizleri sararmaktaydı. Onların hepsi damlardaydı. Vakit geceydi. Gök yüzünden gelen bu bela, gece vakti gelip çatmıştı. Hepsi damlardan aşağı indi. Başlarını açıp ovanın yolunu tuttular. Analar evlatlarını kendilerinden ayırdılar. Hepsi feryat figana, çığıışıp ağlaşmaya koyuldu.

O kavim, akşam namazından seher vaktine kadar başlarına toprak serptiler. Hepsi avaz,avaz ağlaşıp yalvardılar. O inatçı kavme Tanrı acıdı. Ümitsizlikten, sabırsız ah ve feryattan sonra yavaş,yavaş bulut dağılmaya başladı.

Yunus peygamberin hikayesi uzun ve etraflıdır. Halbuki toprağı anlatma ve feyiz verme zamanı. Hasılı ağlayıp sızlanmanın Tanrı yanında değeri vardır. Ağlayıp sızlanmada ki değer nerede var?

Ey ümit hemen kalk belini sıkıca bağla. Kalk ey ağlayan daima gül. Çünkü ulu Tanrı üstünlük bakımından gözyaşını, şehitlerin kanları ile bir tutmaktadır.

Tanrımız bunun üzerine İsrail'e, yürü dedi, avucunu toprakla doldur gel. İsrail yeryüzüne geldi ama toprak, ağlayıp inlemeye başladı.

Dedi ki: Ey sür meleği, ey hayat denizi! Ölümler senin nefeslerinle dirilir. Sür-e öyle bir kuvvetli üflersin ki halk, çürümüşken dirilir, mahşere gelir, o ovayı doldurur. Sür-ü üfler, haydin ey Kербela şehitleri, kalkın! Ey ölüm kılıcı ile helak olanlar, dallar, yapraklar gibi topraktan baş kaldırın dersin. Senin merhametin ve o tesirli nefesin yüzünden şu alem,, dirilerle dolar. Sen rahmet meleğisin, merhamet edersin. Sen arşı taşımaktasın, ihsan ve lütufların kıblesisin. Arş, ihsan ve adalet madenidir. Onun altıdan yargılamalarla dolu dört tane ırmak akmaktadır. Süt, ebedi olan bal, şarap ve akar su ırmakları. Bunlar arştan cennetlere giderler. Alemde o ırmaklardan çok az bir şey görünür.

Gerçi o dört ırmağın burada görünen cüzleri bulanıktır ya. Neden? Acı yokluk zehrinden. O dört ırmaktan şu kara toprağı bir yudumcuk serptiler de bir fitnedir kopardılar. Bu suretle aşğılık kişiler, onların aslını arasınlar, bunu dilediler. Fakat adam olmayanlar bunlara kani olup gittiler.

Tanrı çocukları beslemek, yetiştirmek için sütü verdi, her kadının göğsünü bu süt ırmağına kaynak yaptı. Şarap ırmağını, gamı defetmek, düşünceyi gidermek ve insana kuvvet ve cesaret vermek için üzümden akıttı. Bal ırmağına da arının için kaynak etti, o ırmağı bedendeki hastalıkları gidermek için akıttı. Suyu da temizlemek ve içip kanmak

için herkese ihsan etti. Bu suretle de bunları görüp asıllarını izlemeni diledi. Fakat ey herzevekil, sen bunlara kani oluverdin.

Şimdi toprağın başından geçenleri dinle. Bak, o kudret sahibi İsrail'e ne efsunlar okuyor. İsrail'e karşı suratını ekşitti, yüzlerce şekilde yalvarıp yakardı. Ululuk ıssı pak Tanrı hakkı için dedi, bana bu kahrı helal görme. Ben bu işten bir koku alıyorum, kafama bir kötü şüphedir girdi.

Sen rahmet meleğisin, merhamet edersin. Çünkü hüma kuşu, hiçbir kuşu incitmez. Ey dertlilere şifa ve rahmet olan melek, sen de o iki kişinin yaptıklarını yap.

İsrail, çabucak padişahın tapısına döndü, özür getirdi olanları anlattı. Dedi ki: Yarabbi, görünüşte toprağı al diye emrettin ama içine onun aksini ilham ettin. Kulağıma, toprağı al dedin, aklıma da bunun aksini emrettin. Rahmet gazaptan fazladır, üstündür, üstün geldi ey işleri eşsiz, örneksiz olan ve iyi işler işleyen Tanrı.

Tanrı, Azrail'e "Çabuk git, o hayallere kapılmış toprağın halini gör. O arık zalimi bul, hemen bir avuç torak al, gel" dedi. Kaza ve kader çavuşu Azrail, buyruğu yerine getirmek üzere toprak yuvarlağına geldi. Toprak adeti veçhile yine feryada, ant vermeye başladı. Bir çok yeminler verdi.

"Ey has kul, ey arşı taşıyan, ey arşta da, ferşte de emrine itaat edilen! Tek ve merhametli Tanrı'nın rahmeti hakkı için git. Sana lütuflarda bulunan Tanrı hakkı için git. Kendisinden başka tapılan bulunmayan, huzurunda kimsenin ağlayıp sızlanması ret edilmeyen padişah hakkı için" dedi.

Fakat Azrail dedi ki: Bu afsunla gizli, aşikar buyruk sahibi olandan yüz çevirmem ben. Toprak, O, ilim sahibi olmayı da emretti. İki de emir. Bilgi yolu ile lütfet de halim ol, o emri tut dedi ama, Azrail, O, ya tevildir, ya kıyas. Apaçık emirde öyle teville, kıyasa az uy. Kendi düşünceni tevil etsen daha iyi. Başka hiçbir emre benzemeyen bu açık emri tevil

etmekten daha yeğ. Yalvarmana içim yanıp durmada. Acı gözyaşlarından gönlüm kanla doldu. Merhametsiz değilim, hatta o üç temiz melekten daha merhametliyim ben, senin derdinle dertleniyorum. Ben bir yetime tokat atsam, halim bir adam da ona tatlı bir şey verse, bu tokat onun tatlısından daha hoştur. Eyvah eğer o tatlıya kanarsa.

Feryadından ciğerim yanıyor. Fakat Tanrı, bana başka bir çeşit lütuf öğretmede. Gizli lütuf, kahırlar içindedir; değer biçilmez akıkin pislik içinde oluşu gibi. Tanrı'nın kahrı, benim hilmimden yüz kat iyidir. Tanrı'dan canını esirgemek can çekişmektir. Onun en kötü kahrı, iki alemin de hilminden iyidir. Ne güzeldir alemlerin rabbi ve ne iyidir onun yardımı.

Onun kahrında lütuflar gizlidir; onun uğrunda can vermek, adamın canına canlar katar. Kendine gel de kötü zannı ve azgınlığı bırak. Madem ki Tanrı gel diyor, başını ayak yap da koş. Onun gel demesi, insana yücelikler verir; sarhoşluklar, eşler, yaygılar bağışlar. Ben o yüce emri hiç, ama hiçbir suretle tevîl edemem.

Dertli toprak bütün bunları duydu. Fakat o kötü zan, kulağına küpe olmuştu, ondan vazgeçmedi. Aşağılı toprak tekrar başka bir çeşit yalvarmaya, sarhoş gibi secde etmeye başladı.

Azrail dedi ki: Yeter, artık bundan fazlası yok. Hem benden sana ziyan da gelmez. Ben, istersen sana başımı, canımı rehin vereyim. Yalvarmayı düşünme, artık o merhamet ve adalet sahibi padişahın başkasına yalvarma da. Ben emir kuluyum, emri terk edemem. Onun emri, denizden toz koparır. O kulağı, gözü, başı, yaratan Tanrı'nın emrinden başka kendiliğimden ne bir hayır dilerim, ne bir şer.

Kulağım onun sözünden başka söze sağır. O, bana tatlı canımdan da değerli. Can, ondan geldi, o candan değil. O, bedavaca yüz binlerce can verir. Can nedir ki kerem sahibinden esirgeyeyim? Pire de nedir ki onun

yüzünden yorganı yakayım? Ben, onun hayrından başka bir hayır bilmem. Ondan başkasına sağırım, dilsiz, körüm. Ağlayıp inleyenlere karşı kulağım sağlar. Onu elinde bir mızrak gibiyim ben.

Ahmakçasına mızraktan merhamet umma, mızrağı elinde tutan padişah'tan um. Mızrağa, kılıca nasıl yalvarabilirsin? Onlar, o yüce kişinin elinde tutsaktır. O, sanatkarlıkta Azer'dir, bense putum. Benden ne alet yaparsa o aletim ben. Beni kadeh yaparsa kadeh olurum, hançer yaparsa hançer. Çeşme yaparsa su veririm, ateş yaparsa ziya. Yağmur yaparsa yağar, harmana feyiz ve bereket veririm, ok yaparsa bedene saplanırım. Yılan yaparsa zehirlerim, yardım ederse hizmette bulunurum. Ben iki parmağın arasındaki kalem gibiyim. İbadet safında müterreddit değilim.

Azrail toprağı söze tuttu; o sırada o köhne topraktan bir avuç kaptı. Yeryüzünden sihirbazca bir avuç toprak aldı, halbuki toprak, sözle meşguldü, ondan haberi bile olmadı. O bir avuç toprağı yeryüzünün rızası olmadan aldı, kaçmak isteyen, ayakları gerisin geriye giden çocuğı nasıl zorla mektebe götürürlerse öylece Tanrı tapısına götürdü.

Tanrı dedi ki: Apaydın bilgim hakkı için seni bu halkın celladı yapacağım. Azrail dedi ki: Yarabbi, halk bana düşman olur. Halkın ölüm çağında boğazını sıktım mı herkes bana düşman kesilir. Yüce Tanrım, reva görür müsün halk benden nefret etsin, bana düşman olsun?

Tanrı dedi ki: Ben, sıtma ve humma, kulunç, yaralanma, gibi öyle sebepler yaratırım ki, onlar gözlerini senden çevirirler, o hastalılara, o sebeplere üç kat sarılırlar, yalnız onları görürler.

Azrail, "Yarabbi, Yüce Tanrım, öyle kullarında vardır ki onlar, sebepleri yırtarlar. Gözleri sebeplerden geçer, senin ihsanıyla perdeleri aşar. Hal göz doktorundan birlik sürmesini çekerler de illetten de kurtulurlar sebepten de. Ne hummaya bakarlar, ne kulunca, ne basura, be

sebeplere hiç önem vermezler. Çünkü bu illetlerin her birinin devası vardır. Deva kabul etmeyen illet kaza ve kaderdir.

Bil ki her hastalığın mutlaka bir devası vardır. Soğuk illetinin devası nasıl kürk giymekse. Fakat Tanrı, bir adamı dondurmaya murat ederse soğuk, yüz tane kürk giyse yüzünden de tesir eder. Bedeni öyle bir titremeye başlar ki, ne elbiseyle ısınır ne evle.

Kava ve kader geldi mi doktor aptallaşır. O ilaç da fayda verme hususunda yolunu şaşırır. Ahmakları avlayan bu sebepler, nasıl olur da can gözü açık olanın anlayışına perde olur? Göz sağlam oldu mu aslı görür. Fakat insan şaşır olursa aslı değil de fer-i görür” dedi.

Tanrı dedi ki: Aslı bilen kişi, nasıl olur da arada seni görür? Kendini halktan gizledin ama sırları apaydın görenlerce sen de bir perdesin. Onlara ecel, şeker gibi tatlı gelirken artık gözleri dünya devlet ve ikbaline sarhoş olur mu?

Onlarca bedene ait olan ölüm, acı değildir. Çünkü onlar, kuyudan, zindandan çayırılığa, çimenliğe gidiyorlar. Bu ıstıraplarla dolu alemden kurtuluyorlar. İnsan bir hiçin kayboluşuna ağlar mı? Padişaha mensup birisi zindanın burcunu yıksa zindandakinin gönlü, ona incinir mi? Yazık, şu mermer taşı kırdı da canımızı, ruhumuzu hapisten kurtardı.

O güzelim mermer, o yüce taş, zindanın burcuna ne yakışıyordu, ne de güzel uymuştu. Nasıl oldu da kırdı, beni de hapisten kurtardı? Bu suca karşılık elini kırmalı onun der mi? Hapisten çıkarılıp dar ağacına götürülen kişiden başka hiçbir mahpus böyle saçma bir söz söylemez. Birisine, yılan zehrinden kurtarıp şeker verseler bu hal, o adama hiç acı gelir mi? Can beden kavgasından kurtulur. Beden ayağı olmaksızın gönül kanadıyla uçmaya başlar.

Hani zindanın kuyusuna hapsedilen adamın uyuyup rüyasında gül bahçesini görmesi gibi. Bu adam der ki: Tanrım, beni bedene döndürme

de şu gül bahçesinde bir salınıp gezineyim. Tanrı da duan kabul edildi, dönme der. Doğrusunu Tanrı daha iyi bilir ya. Bu çeşit rüya bir bak ne hoştur. Adam, ölümünü görmeden cennete gitmede.

Artık hiç o adam, uyanmaya hasret çeker, kuyunun dibinde zincirlere, bukağılara vurulmuş olarak yaşamayı arzu eder mi? İnanmışsan artık savaş safına gel ki senin meclisin gökyüzündedir. Yüzlerce ulaşma ümidiyle kalk, ey kul, mihrap önündeki mum gibi dinlen. Başı kesilmiş mum gibi bütün gece arayıp isteme yüzünden ağla, gözyaşları dök, yan dur. Yemekten, içmekten ağzını yum, gök sofrasına koş. Her an ümidini gök yüzüne bağla. Gökyüzü havası ile söğüt gibi titre.

Sana anbean gökten su ve ateş gelip durmada. Rızkını arttırmadadır. Seni de oraya götürürse şaşma. Aczine bakma isteğine bak. Çünkü bu istek, sende Tanrının bir emanetidir. Her isteyen kişinin istenmesi yerindedir. Çalış da bu istek artsın. Bu suretle de gönlün şu ten kuyusundan çıksın. Halk, filan yoksul öldü desinler, sen de a gafiller diriylim ben. Bedenim yapayalnız yatmış, uyumuş ama sekiz cennet de gönlümde açılmış de.

Can. gül ve neşrin içinde uyuduktan sonra beden, şu pislikte kalmış? Ne gam! Uyumuş canın bedenden ne haberi var? O, ister gül bahçesinde uyusun, ister külhanda. Can, şu su rengindeki alemde “Keşke kavmim, Rabbim beni ne yüzden yargıladı, bilseydi” diye nara atmada.

Can, şu bedensiz yaşamayı istemezse peki, gökyüzü kimin sayvanı olacak? Canın, bedensiz yaşamayı dilemezse “Rızkınız gökyüzündedir” nimeti, kimin kısmeti olacak?

Bu kaba rızk kırıntılarından kurtulursan yüce ve latif rızklara nail olursun. O manevi rızktan binlerce okka yemek yesen yine pak ve tüy gibi hafif olarak gidersin. O yemek, sen de ne yel yapar, ne kulunç, ne de mide ağrısı verir. Az yersen karga gibi aç kalırsın, çok yersen geçirmeye başlar, imtila olursun.

Az yersen huyun kötüleſir, kabalaſir, nobranlaſırsın. Çok yersen bedenim imtilaya müstahak olur. Fakat Tanrı taamından, o lezzetli rızktan denizler kadar ye, yine de gemi gibi yürü yüz. Oruca sarıl, sabret, orucu terk etme, her an Tanrı rızkını bekle. Çünkü o işi gücü güzel Tanrı, bekleyenlere hediyeler verir. Tok adam ekmek beklemez. Ekmeği yiyeceği ister er gelsin ister geç. Aç adam daima nerede der durur. Açlıkla bekler, araştırır. Beklemezsens o yetmiş kat devlet ve ikbal nevalesi sana gelmez. Babacığım yüceler yemeğini ercesine bekle, bekle. Her aç nihayet bir yiyecek bulur. Devlet güneşini elbette ona vurur.

Himmet sahibi misafir, az yemek yerse sofrası sahibi, ona daha güzel yemek getirir. Yalnız yoksul ve nekes olan sofrası sahibi başka, ona söz yok. Kerem sahibi rızk vericiye kötü zanda bulunma.

Ey dayanılan, güvenilen er, bir dağ gibi başını kaldır da güneşin ilk ışığı sana vursun. Baksana o oturaklı yüce dağın tepesi de seher güneşini bekleyip durmada.

Biri ne hoştu dünya, ortada eteğimizi çeken ölüm olmasaydı demedeydi. Bir başka biri de dedi ki: Ölüm olmasaydı ıstıraplarla dolu olan bu dünya hiçbir şeye yaramazdı. Ovaya yığılmış, dövülmeden öylece bırakılmış bir harmana benzerdi. Halbuki sen asıl ölümü dirilik sandın, tohumu çorak yere ektin. Yalancı akıl, her şeyi aksi görür, diriliği de ölüm sanır a ahmak!

Ey Tanrı, sen bize her şeyi, o hile yurdunda nasılsa öylece göster. Hiçbir ölü, öldüğüne hayıflanmaz, azığın azlığına hayıflanır. Yoksa ölü, bir kuyudan ovaya, devlete, yaşayışa ve genişliğe çıkar. Bu yas konağından, şu daracık deve yatağından geniş bir ovaya geçer. Orası doğruluk makamıdır, yalan sayvanı değil. Orada hususi bir şarap vardır, adam onunla sarhoş olur ayrılarla değil.

Orası öyle bir doğruluk makamıdır ki orada onunla oturan Tanrıdır. Ateşe tapanların mabedi olan şu balçıktan kurtulmuştur. Aydın bir suretle yaşamadıysan, bir iki nefeslik ömrün kaldı bari ercesine öl!

Hadiste gelmiştir ki kıyamet günü, her bedene “kalk” diye emir gelir. Sür-ün üfürülmesi, pak Tanrı'nın ey zerreler yerden baş kaldırın diye emretmesidir. Herkesin canı, sabahleyin kalkınca nasıl aklımız başımıza gelirse tıpkı öyle, kendi bedenine girer. Can, kıyamet günü, kendi bedenini tanır, define gibi kendine mahsus olan o yıkık yere girer. Her can. kendi bedenini tanır, o bedene girer. Kuyumcunu canı, nasıl olurda terzinin bedenine girer? Bilgi sahibinin canı, bilgi sahibinin bedenine girer, zulmedenin canı, zulmedenin bedenine.

Sabah çağı kuzu anasını, koyun kuzusunu nasıl tanırsa Tanrı bilgisi de bedenleri tanıma hususunda ruhlara böyle bir bilgi vermiştir.

Ayak bile karanlıkta ayakkabısını tanırken a güzelim can kendi bedenini nasıl tanımaz? Ey Tanrıya sığınan, sabah küçük mahşerdir. Büyük mahşeride var ondan kıyas et. Can, nasıl toprağa uçarsa amel defteri de sağa, sola öyle uçar.

İyiliğe kötülüğe dair dün ne yaptıysa onların yazılı olduğu nekeslik ve cömertlik defterini, insanın avucuna koyarlar. Seher çağı uykudan uyandı mı o hayır ve şer, ona gelip çatar. Riyazatı huy edinmişse uyandığı zaman yanına o gelir. Dün, hamlık etmiş, kötülükte, azgınlıkta bulunmuşsa sol yanından verilen defteri, yas mektubuna döner.

Dün, temiz, kötülükten çekingen ve dindar olarak yaşamışsa uyanınca değerli inciyi elde eder. Bizim uykumuz ve uyanmamız, ölümle mahşere iki tanıktır. Küçük haşır büyük haşrı gösterir; küçük ölüm, büyük ölümü aydınlatır.

Fakat bu defter, hayalidir, gizlidir. Büyük haşirde o defter meydana çıkar. Bu hayal, burada gizlidir, eseri görünür. Fakat bu hayal, orada

suretlere bürünür. Mühendise bak yere tohum eker gibi gönlüne bir ev yapma hayali kor. O hayal, dışarıda zahir olur, adeta yerden tohum biter gibi.

Gönülde yurt tutan her hayal, mahşer gününde bir surete bürünecektir. Mühendisin gönlünde kurduğu hayali, tohum bitirme kabiliyetindeki bir yere ekilmiş, orada bitmiş mahsul tut. Bu iki mahşeri hulâsa etmeden maksadım bir kıstastır, inananların bundan hisse almasıdır. Kıyamet gününün güneşi doğdu mu çirkin, güzel herkes yerden derhal kalkar. Herkes kaza ve kader divanına koşar, geçer para da potaya girer, kalp para da.

Geçer para neşelenerek, nazlana,nazlana kalp para, yanıp eriyerek. Anbean sınamalar gelmede, bedende gönül sırları görünmede. Kandil nasıl suyla yağla görünür, aydınlanıp meydana çıkarsa, yahut toprak, nasıl mahsul verir, sırlarını meydana korsa öyle. Baharın eli, soğanı, safranı, haşhaşı çıkarır, kışın sırrını nasıl meydana korsa öyle.

Biri “Biz Tanrıdan çekinenleriz” diye yemyeşil, öbürü menekşe gibi başı aşağıda. Tehlikeye uğrama korkusu, gönle yerleşmiş, bu yüzden kaynaklat kaynama da, on tane dere olmada. Gözler, defterler sol yandan gelmesin diye açılmış, bekleyip durmada.

Amel defterinin sağdan verilmesi kolay iş değil. Bunun için gözler sağı solu gözlemede. Derken bir kulun eline kapkara, suçlarla kötülüklerle dolu bir defter verilir. İçinde ne bir hayır var, ne bir iyi işte bulunma. Ancak doğru özlülerin gönlünü incitme var. Baştan ayağa kadar kötülükle, suçla, yol ehline çaldığı ısıklarla, onlarla ettiği alaylarla dopdolu. Hileleri, hırsızlıkları, Firavunlar gibi ben, biz demeleri, defteri kaplamış. O kötü amelli kul, defterini okudu mu analar ki zindandan başka göçecek yer yok. Suç meydanda özür yolu bağlı. Artık hırsızlar gibi darağacına yürümeye başlar. O binlerce delili, o binlerce kötü sözü, pis bir çivi gibi ağzını kapatmış.

Üstünde, evinde, çaldığı şeyler çıkmış, okuduğu masal dinlenmez olmuş. Cehennem zindanına doğru yürümeye koyulur. Çünkü ateşten kaçmasına imkan yok. Melekler de memurlar gibi önüne ardına düşerler. Evvelce gizliydim şimdi asesler gibi meydana çıkarlar. Onu, yürü ey köpek, samanlığına gir diye sürerler, ellerindeki mızraklarla dürterler. O, her yol başında ayağını sürür, belki o kuyudan kurtulurum ümidine düşer. Bekleyerek durur, susar, bir ümide kapılıp yüzünü geriye çevirir. Güz yağmurları gibi gözyaşı döker, ümidi kurumuştur, ondan başka elinden ne gelir?

Her an yüzünü geriye çevirir, Tanrı'nın mukaddes tapısına yönelir. Derken Tanrı'dan "Ey nur ülkesinin melekleri, ona ey iyi huylardan çırılçıplak tembel" deyin.

Ey şer madeni, ne bekliyorsun? A şaşkın neden yüzünü geriye çeviriyorsun? İşte defterin, eline gelen defter a Tanrı inciten a Şeytana tapan! Yaptığın şeylerin yazılı olduğu defteri gördün ya. Ne bakıyorsun artık, yaptığının cezasını gör. Beyhude yere emekleyip duruyorsun? Böyle bir kuyuda aydınlık ümidi nerede?

Ne görünüşte bir ibadetin var, ne içinde gizli bir iyilik niyeti. Ne geceleri münacatta bulundun, namaz kıldın; ne gündüzleri haramdan çekindin oruç tuttun! Ne kimseyi incitmemek için dilini tuttun, ne ibretle önüne ardına baktın. Önünde ölüm anlayışı ile can çekişmeden, ardında dostlarının ölümünden başka ne var ki?

Ne zulmünle yana yakıla coşarak bir tövbe ettin, ne ağlayıp sızlandın ey buğday gösterip arpa satan adi adam!terazin eğriydi azgındı. Artık mükafat terazisinin doğru olmasını neye beklersin? Hıyanette eksik tartmada adeta sol ayak kesilmiştin, nasıl olur da terazin sağ yanından gelir? A boyu bükülmüş, mükafat ve mücazat, gölge gibidir, elbet gölgen de önüne iki büküm düşecek. Tanrıdan bu çeşit sert hitaplar gelir. Öyle ki bu sözleri dağ duysa kamburlaşır.

Kul der ki: Yarabbi, buyurdıklarının yüz misli kötüyüm, yüz misli kötüyüm, yüz misli kötü. Sen kötülüklerimi hilminle örttün, yoksa yaptığım fenalılarını bilirsin. Fakat kendi savaşımları, hayır ve şerden öte olan işlerimi, küfrümü, yolumu yordamı mı, acizimle sana yalvarışımı, benim, benim gibi yüzlerce kulun hayalini bir yana bırakalım.

Ancak senin lütfuna ümit bağladım. Benim doğru oluşum, yahut inatçılığım şöyle dursun. Ey garezsiz kerem sahibi, karşılıksız olan lütfuna, ihsanına ümit bağlamışım. Onun için kendi işime bakmıyorum, geri dönüp senin kayıtsız şartsız keremine bakıyorum. O ümitle yüzümü geri çevirdim. Ben yokken varlığımı sen verdin. Bedavaca bana varlık elbisesi bağışladın. Ben daima buna güveniyordum.

Kul kendi suçunu ihsanını sayınca Tanrı ihsanı ile Tanrı bağışlaması gelip yetişir. Der ki: Ey melekler, onu tekrar bana getirin, çünkü gönül gözü rica ve niyazda. Ben de aldırmayayım da onu azat edeyim, o hatalara bir kalem çekivereyim. Bir şeye aldırılmamak, birinin iyiliğinden, kötülüğünden kendisine ziyan gelmeyen kişiye mübahtır.

Keremimizden hoş bir ateş yakalım da az çok, hiçbir suçu kusuru kalmamasın. Öyle bir ateş yakalım ki yalımındaki değersiz kıvılcım bile suçu da yaksın, cebri de, ihtiyarı da.

İnsan ağırlıklarının bulunduğu yere bir yalım salalım da dikenini ruhani bir gül bahçesi haline getirelim.

Biz dokuzuncu kat gökten “Sizin işinizi düzeltir” kimyasını gönderdik. Artık o ebedi ve daimi nur karşısında insanlar babasının debdebesi ve ihtiyarı nedir ki? Onun söyleyen dili, bir et parçası, gören gözü bir et lokması. Duyan kulağı, iki parça kemikten, anlayan kalbi iki katra kanan ibaret.

Sen pisliklerle dopdolmuş bir kurtcağızsın. Fakat cihana bir gürültü saldın. Meniden yaratıldın, benliği bırak. Ey Eyaz, çağırığı hatırla.

NASUH TÖVBESİ

Bundan önce Nasuh adlı bir adam vardı. Tellaklık eder, bu suretle kadınları avlardı. Yüzü, kadın yüzüne benzerdi. Tüyü tüsü yoktu. Erkekliğini daima gizlerdi. Kadınların hamamında tellaklık ederdi. Kötülükte, hilede pek çevikti.

Yıllarca tellaklık etti, kimse onun halinden, sırrından bir koku bile almadı. Çünkü sesi de kadın sesine benziyordu, yüzü de kadın yüzüne. Fakat şehvette pek yüceydi, pek uyanıktı. Çarşaf giyer, başını örter, peçe takardı. Fakat şehvetli ve azgın bir gençti. Bu suretle padişahların kızlarını bile güzelce keseler, ovar, yıkardı. Tövbe etmekte, ayak diremeye çalışmaktaydı. Fakat kafir nefis, tövbesini bozdurup dururdu.

O kötü işli herif bir arifin yanına gidip “Beni duada an “ diye yalvardı. O hür er onun sırrını anladı ama Tanrı hilmi gibi o da açığa vurmadı. Dudağı kilitliydi ama gönlünde sırlar vardı. Dudağını yummuştu ama gönlü sırlarla doluydu. Tanrı şarabını içen arifler, sırları bilirler ama örterler.

İşin sırlarını kime öğretirlerse ağzını mühürlerler, dikerlerdi. Arif, tuhaf tuhaf güldü de dedi ki: A içi kötü adam, bildiğin, gönlünde tuttuğun şeyden Tanrı seni kurtarsın.

O dua, yedi göğü de geçti, kabul edildi. O yoksulun işi, nihayet iyileşti, düzene girdi. Çünkü şeyhin o duası, her duaya benzemez. Şeyh, Tanrıda yok olmuştur, onun sözü Hak sözüdür. Tanrı, kendisinden bir şey isterse kendi isteğini nasıl ret eder. Ululuk ısı Tanrı, onu bu lanetleme işten, bu vebalden kurtarmak için bir sebep halk etti.

Nasuh hamamda tası doldururken padişahın kızının bir incisi kayboldu ve bütün kadınlar, o inciyi araştırmaya koyuldular. Önce herkesin eşyasını araştırmak üzere hamamın kapısını iyice kapattılar. Herkesin eşyası arandı, inci bulunmadığı gibi inciyi çalan da rezil olmadı. Bunun üzerine bu üstün körü işi bırakıp herkesin ağzını, kulağını vücudundaki bütün delilleri adamakıllı aramaya koyuldular.

O sedefi güzel inciyi altta, üstte her yanda araştırmaya başladılar. Hepiniz soyunun, ihtiyar genç herkes anadan doğma soyunsun diye bağırıldı. Sultanın hizmetçileri, o değerli inciyi bulmak için bir bir herkesi aramaya başladılar. Nasuh korkusundan tehna bir yere çekildi. Yüzü,korkusundan sapsarı olmuştu, dudakları gövermişti. Ölümünü gözünün önünde görüyor, gazel yaprağı gibi tirtir titriyordu.

Dedi ki: Yarabbi, nice defalar tövbeler ettim; ahdlar ettim, sonra onları bozdum. Ben, bana layık olanları yaptım. Sonunda da işte bu kara sel, gelip çattı. Arama nöbeti bana gelirse eyvah bana! Kim bilir neler çekecek, ne güçlülere düşeceğim?

Çiğeriye yüzlerce kor düştü. Münacatımdaki çiğeri kokusuna bak. Böyle bir keder, böyle bir gam, kafirde bile olmasın. Rahmet eteğine sarıldım medet,medet! Keşke anam beni doğurmasaydı, yahut da beni bir aslan parolasaydı. Tanrım sana düşeni yap. Beni, her delikten bir yılan

sokmada. Ne de taş gibi bir canım, ne de demir gibi bir yüreğim varmış. Yoksa bu dertle çoktan erir, kan kesilirdim.

Vaktim daraldı, bir an içinde feryadıma yetiş, padişahlık et. Beni bu sefer de korur suçumu örtersen ne olur? Her türlü yapılmayacak işlerden tövbe ettim. Bu sefer de tövbemi kabul et de tövbende durmak için yüzlerce kemer bağlanayım. Bu sefer de kusur da bulunursam artık duamı ve sözümü dinleme.

Hem böyle söylenip titremede, hem katra katra gözyaşları dökmede, hem de cellatların, hain kişilerin ellerine düştüm diye feryat etmekteydi. Hiçbir Frenk bu hale düşmesin. Hiçbir mülhit bu feryada uğramasın diyor. Kendine ağlayıp duruyor. Azrail'i gözünün önünde görüyordu. Yarabbi, yarabbi diye o kadar söylendi ki kapı ve duvar da onunla beraber yarabbi demeye başladı.

O yarabbi derken birden, inciye arayanların sesi duyuldu. Herkesi aradık, ey Nasuh, sen gel. Bu sesi duyar duymaz, Nasuh kendisinden geçti, adeta bedeninden ruhu uçtu. Harap duvar gibi çökuverdi. Akli fikri gitti, cansız bir hal aldı. Bedeninden amansız bir halde akli gidince sırrı, derhal tanrıya ulaştı. Bomboş bir hale geldi, varlığı kalmadı. Tanrı, bir doğan kuşuna benzeyen canını huzuruna çağırdı. Muratsız gemisi kırılınca rahmet denizinin kıyısına düştü. Akılsız fikirsiz bir hale gelince canı, Hakk'a ulaştı. İşte o zaman rahmet denizi coştı.

Canı, beden ayıbından kurtulunca sevine, sevine aslına gitti. Can, doğan kuşuna benzer, ten ona tuzaktır. O, beden tuzağına ayağı bağlı, kanadı kırık bir halde düşüp kalmıştır.

Fakat akli, fikri gidince ayağı açıldı. Artık o doğan kuşu, Keykubad'a uçar gider. Rahmet denizleri, çoşunca taşlar bile abihayati içer. Zayıf zerre değerlenir, büyür. Topraktan meydana gelen şu döşeme, atlas haline gelir, değerli bir kumaş olur.

Yüz yıllık ölü mezarından çıkar. Melun Şeytan güzelleşir, huriler bile ona haset ederler. Bütün bu yeryüzü yeşerir, kuru sopa meyve verir, tazeleşir. Kurt kuzuyla eş olur. Ümitsizlerin damarları hoş bir hale gelir, izleri kutlu olur.

Canı helak eden o korkudan sonra “Kaybolan inci, işte şuracıkta” diye müjdelere geldi. Ansızın ses geldi: Korku gitti, o değeri bulunmaz eşsiz inci bulundu. İnci bulundu, biz de neşelere daldık. Müjde verin, inci bulundu.

Hamam, halkın bağışmasıyla, hüzün gitti feryadı ile, el çırpmasıyla doldu. Kendinden geçen Nasuh, tekrar kendine geldi. Gözü, yüzlerce aydın gün gördü. Herkes ondan helallik istemekte, herkes elini öpüp durmaktaydı.

Senden şüphe ettik, hakkını helal et. Dedikoduda bulunduk, adeta etini yedik diyorlardı. Çünkü o, yakınlıkta herkesten ön olduğu için herkes daha ziyade ondan şüphe etmişti.

Nasuh, has tellaktı, mahremdi. Hatta sultanla ruhları birdi bedenleri ayrı. Sultana ondan yakın bir kadın yok. İnciyi aşırıydı o aşırıdır.

Önce onu aramalı demişlerdi ama yine de hürmet ettiklerinden sona bırakmışlar; aldıysa biraz mühlet vermiş olalım da bir yere atsın bari, fikrine düşmüşlerdi. Onun için ondan helallik diliyorlardı, mazeret getirip duruyorlardı.

Nasuh, “Bu bana Tanrının lütfü, ihsanı. Yoksa dediğinizden beterim ben. Benden helallik dilemeye hacet yok. Çünkü ben, zamane halkının en suçlusuyum. Bana söylediğiniz kötülükler, bendeki kötülüğün yüzde biridir. Bunda şüphe eden olabilir, fakat bence apaçık bu. Kim benden birazcık kötülük biliyorsa muhakkak o bildiği şey, binlerce kötü suçumdan, binlerce pis işimden biridir. Suçlarımı ve kötü hareketlerimi bir ben bilirim, bir de onları örten Tanrım. Önce İblis bana hocalık etti

ama sonradan o bile gözümde bir yelden ibaret oldu. Yaptıklarımın hepsini Tanrı gördü de göstermedi, bu suretle de kötülükle yüzümü sarartmadı. Sonra da yine Tanrı rahmeti, kürkümü dikti, canıma can gibi tatlı tövbeyi nasip etti.

Ne yaptıysam yapmadım saydı, bulunmadığım ibadetleri yapmışım farz etti. Beni selvi ve süsen gibi azat etti, bahtım, devletim gibi gönlüm de açıldı.

Adımı temizler defterine yazdı. Cehennemliktim, bana cenneti bağışladı. Ah ettim, ahım bir ipe döndü, düştüğüm kuyuya sarktı. O ipe sarıldım, dışarı çıktım. Neşelendim, ferahladım, semirdim benzim kırmızılaştı. Kuyunun dibinde zebun bir haldeydim, şimdi bütün aleme sığmıyorum. Şükürler olsun sana Yarabbi. Beni ansızın gamdan kurtardın. Tenimin her kılında bir dil olsa da hepsiyle sana şükretmeye kalkışsam şükründen acizim.

Şu bahçede, şu ırmaklarım kıyısında halka “Keşke kavmim bilseydi, Tanrı beni ne yüzden yarlıgadı” diye nara atmaktayım dedi. Ondan sonra birisi gelip Nasuh’a iltifat ederek dedi ki: Padişahımızın kızı seni çağırıyor. Ey temiz kişi, padişahın kızı seni istemedi, gel de başını yıka. Gönlü, senden başka bir tellak istemiyor. Onu ovmak kille yıkamak senin işin.

Nasuh yürü yürü dedi, elim işten kurtuldu benim. Senin Nasuh’un hastalandı şimdi. Yürü, koş acele bir başkasını bul. Tanrı hakkı için benim elim, işe varmıyor artık.

Kendi kendisine de suç, hadden aştı. Gönlümden o korku, o elem nasıl gider? Ben bir kere öldüm de tekrar dünyaya geldim. Ben, ölüm ve yokluk acısını tattım.

Tanrıya sağlam tövbe ettim. Canım, bedenimden ayrılmadıkça bu tövbeyi bozmam. O mihneti gördükten sonra ancak eşek olanın ayağı, tehlikenin bulunduğu tarafa gider diyordu.

DAVET

Birisi, gündüzün, gönlü aşk ve yanısla dolu olarak kandille gezerdi. Bir herzevekil ona dedi ki: A adam kendine gel de öyle bir dükkkanı arayıp durma. Aydın günde kandille ne gezip duruyorsun, bu ne saçma şey? Adam dedi ki: Her yanda adam arıyorum. O nefesle diri olan kimdir? Bir adam, şu Pazar, adamlarla dolu o hür kişi dedi.

Adam arayan dedi ki: Bu iki yol ağzı ana caddede öfke ve hırs zamanında dayanan bir adam arıyorum. Öfke ve şehvet vaktinde kendini tutabilen adam nerede? Bucak, bucak sokak, sokak böyle bir adam arıyorum işte. Nerede alemde bu iki halde dayanabilen bir adam ki bugün ona canımı feda edeyim.

Bunu duyan, nadir bulunur bir şey arıyorsun, fakat kaza ve kaderden gafilsin dedi iyi bak. Sen, fer-e bakıyorsun; asıldan haberin bile yok. Biz fer-iz asıl olan kader hükümleridir. Kaza ve kader, dönüp duran gökyüzünün bile yolunu kaybeder. Yüzlerce Utarit'i kaza ve kader aptallaştırır. Çare alemini daraltır, demirle mermeri bile eritir, su haline getirir.

Ey bu yolu adım adım adımlamaya karar veren kişi, sen hamın hamısın, hamın hamısın, hamın hamı. Değirmen taşının dönüşünü gördün, bari gel de dereyi de gör. Toprağı tozu havalanmış görmedesin. Fakat toprağın arasında yeli de gör. Düşünce kaplarını kaynar görmedesin, aklını başına devşir de ateşe de bak.

Tanrı Eyyüb'e ihsanlarını söylerken ben, senin her kılına bir sabır verdim dedi. Kendine gel de sabrına bu kadar bakma. Sabrı gördün sabır vereni de gör. Dolabın dönüşünü ne vakte dek göreceksin? Başını çevir de hızlı ve coşkun coşkun akan suyu da gör. Görüyorum deyip duruyorsun ama onu görmenin ayan beyan nişaneleri vardır.

Şöyle denizin köpüğünü görüverdün mi hayran olman lazım ki denizi de göresin. Köpüğü gören, sırlar söyler. Fakat denizi gören şaşırır kalır. Köpüğü gören niyetlerde bulunur; denizi gören, gönlünü deniz haline getirir. Köpükleri gören onları sayar döker. Denizi görenin irade ve ihtiyarı kalmaz. Köpüğü gören dönüp dolaşmaya düşer. Denizi gören de hiçbir gıllügüş kalmaz.

Bir adam, Mecusi'nin birine, yahu gel de Müslüman ol Müslümanlar arasına karış dedi.

Mecusi dedi ki: Tanrı dilerse imana gelirim. İhsanını çoğaltırsa yakın elde ederim dedi.

Müslüman dedi ki: Tanrı senin imana gelmeni ister, canını cehennemden kurtarmak diler. Ama kötü nefsin, o çirkin Şeytanın seni küfür tarafın, kilisenin bulunduğu yere çekmektedir.

Mecusi, ey insaf sahibi dedi, mademki onlar üstün, ben de güçlü kuvvetli olana dost olurum. Üstün olana dost olabilir, beni daha fazla ve kuvvetle çekenin bulunduğu yere gidebilirim. Tanrı, benden adamakıllı öz doğruluğu istiyormuş. Dileği yerine gelmedikten sonra ne fayda?

Nefis ve Şeytan, kendi dileğini yürüttükten sonra tanrı inayeti kahroldu, paramparça oldu demektir.

Sen bir köşk, bir saray yaparsın. Onu yüzlerce nakışlarla, resimlerle bezersin. Sen onun bir hayır yurdu, bir mescit olmasını istersin ama başka biri çıkar gelir, orayı kilise, manastır yapar. Yahur sen bir kumaş dokur, ondan giyinmek içi kendine bir kaftan yapmak istersin. Sen kaftan istersin ama düşman, inadı yüzünden senin rahmine o kumaştan şalvar yapar. Canım efendim, onun isteğine uymaktan başka ne çaresi var kumaşın? Kumaş sahibi zebun oldu, kumaşın ne kabahati var? Üstün olmayana ait olmayan kimdir ki?

Birisi, ev sahibinin isteği olmadan sürüp gelir, onun yurduna diken ekerse, ev sahibi, elbette horluğa düşmek zorunda kalır. Ona böyle bir horluk, çaresiz gelip çatar.

Bende taze ve yeni isem de ne çare? Hor hakir oldum işte. Sevgili böyle istiyor, ben de hor oluyorum. Nefsin istediği olduktan sonra artık, bir işi Tanrı dilerse olur demek, bir alaydan ibarettir. Ben, Mecusilerin kusuru, yahut kafirsem de Tanrı hakkında yine böyle bir zanda bulunmam. Bir kimse onun dileği olmadan ülkesinde gezsın dolaşsın, buyruk yürütsün... buna imkan yoktur.

Birisi, onun ülkesini ele geçirsın de soluğu yaratan Tanrı, bir nefes bile almasın, bir şey bile söylemesın, böyle şey olmaz. Eğer Tanrı , bir adamdan Şeytanı sürüp koymak dilerde buna rağmen Şeytan, her an o adamın derdini arttırırsa, bu Şeytana kul olmak gerek. Çünkü her mecliste üstün çıkan o. Ben, aman Şeytan benden kapmasın der durursam peki, böyle bir anda o ihsanlar sahibi Tanrı neden elimden tutmaz. Onun dilediği oluyorsa artık benim işim kimden düzelir ki?

Haşa; Tanrı neyi dilerse o olur. O, mekan aleminde de hakimdir, mekansızlık aleminde de. Hiçbir kimse, onun ülkesinde onun emri

olmadıkça bir kılı bile kımlıdatamaz. Mülk onundur, ferman onun. Onun kapısında en aşağılık köpek, Şeytandır.

Türkmen'in kapısında bir köpeği olsa, o köpek, onun kapısına yüzünü başını koyup yatsa, evin çocukları, kuyruğunu bile çekseler aldırılmaz, onların ellerinde oyuncak olur.

Fakat yoldan bir yabancı geçse erkek aslan gibi ona saldırır. Çünkü "Kafirlere şiddetlidir" dostu gül gibidir, düşmana diken gibi. Türkmen ona tutmaç suyu bile verse o, buna razı olur, bekçiliğini yapar. Peki köpek Şeytanı da Tanrı yaratmıştır. Onda yüzlerce düşünce, yüzlerce hile halk etmiştir.

İyinin kötünün yüz suyunu gidersin diye yüz sularını ona gıda etmiştir. Halkın yüz suyu, ona verilen tutmaç suyudur. Şeytan bunu yer, bununla doyar. Böyle olduğu halde nasıl olur da canı, kudret otağının önünde kurban olmaz?

İyilerden de, kötülerden de sürü sürü nice kişiler var ki ayaklarını yere döşemiş, köpek gibi o kapıya yönelmiştir. Hepsi de Tanrılık mağarasının eşğinde köpek gibi yatmışlar, zerre zerre buyruk beklemede, kulak kabartmadalar. Ey köpek Şeytan, halk bu yola ayak bastı mı onları sına. Saldır onlara, onları buraya koma. Bu suretle bak bakalım, doğrulukta hangisi er, hangisi dişi.

"Tanrıya sığınırım" neden denir? Köpek kızıp saldırmaya başlayınca değil mi? Ey Hıta Türkü "Tanrıya sığınırım" demek, köpeğe bağır yolu aç da, otağının kapısına geleyim, senin cömertliğinden bir hacet dileyeyim demektir.

Türk, köpeğin saldırışından aciz olunca bu "Tanrıya sığınırım" demek, bu feryat etmek, yerinde bir iş değildir. Türk de "Tanrıya sığınırım" bu köpekten. Bu köpeğin yüzünden yurdumdan aciz kaldım. Sen, bu kapıya gelmeme yardım etmiyorsun bende bu kapıdan çıkamıyorum derse,

artık Türkün de başına toprak konuğunda. Bir köpek ikisinin de boynunu bağlıyor demek.

Haşa... Tanrı hakkı için Türk, bir nara attı mı köpek kim oluyor? Erkek aslan bile kan kusar. Ey kendine Tanrı aslanı diyen yıllar oldu köpeklikte kaldın. Bu köpek senin için nasıl av avlayabilir ki sen apaçık köpeğe av olmuşsun.

Müslüman dedi ki: Ey Cebri, sözümü dinle. Kendi düşünceni bildirdin, söyleyeceklerini söyledin. Şimdi cevap veriyorum bana kulak ver. A santranç oynayan kendi oyununu gördün. Şimdi de uzun uzadiye hasmının oyununu gör. Kendi özür defterini okudun. Sünni'nin defterini de oku, ne diye öyle kala kaldın?

Kaza ve kader konusunda cebrice ince sözler söyledin. Şimdi macerayı dinle de onun sırrını benden duy. Şüphe yok ki bizim bir ihtiyarımız vardır. Duyguyu inkar edemezsin, bu meydandadır. Kimse, taşa gel buraya demez. Kimse bir toprak parçasından vefa ummaz. Kimse adama hadi uç demediği gibi köre de gel, beni gör diye bir teklifte bulunmaz.

Tanrı "Köre teklif yok" dedi. Hiç güçlükleri açan Tanrı kimseyi güce sokar mı? Kimse taşa geç geldin, yahut sopaya neden bana vurdun demez.

Mecbur olandan böyle şeyler aranmayacağı gibi özürliye de kimse bu çeşit sözler söylemez, vurup dövmez. Ey yeni yakası temiz kişi, emir, nehiy, öfke, lütuf ve azarlama, ancak ihtiyacı olanadır. Zulümde de ihtiyarımız vardır, sitemde de. Ben, bu Şeytanla nefisten bunu kastettim.

İhtiyar senin içindedir. O, bir Yusuf görmedikçe elini uzatamaz. İhtiyar ve dilek nefistedir. Dilediği şeyin yüzünü görür de ondan sonra kol kanat açar.

Köpek uyumuş ama ihtiyarı kayboldu sanma. İşkembeyi gördü mü kuyruğunu sallamaya başlar. At da arpa gördü mü kışnemeye koyulur; kedi de etin oynadığını görünce miyavlamaya başlar. İhtiyarın harekete gelmesine sebep görüştür, ateşten kıvılcım çıkarmanın körük olduğu gibi. Şu halde, ihtiyarın, İblis gibi seni oynatır. Sana vasıtalık eder, Vis'in selamını haberini getirir. Dilediği bir şeyi adama gösterdi mi, uyumuş olan ihtiyar, derhal gözünü açar. Melekler de Şeytanın inadına gönlüne feryatlar salar.

Bu suretle hayra olan ihtiyarını harekete getirmek ister. Çünkü bu göstermeden önce şu iki huy da uykudadır. Şu halde ihtiyar damarlarını harekete geçirmek için melek de sana yapılacak şeyleri gösterir, Şeytan da. Sendeki hayır ve şer ihtiyarı, ilham ve vesveselerle birken on olur, on kişinin ihtiyarına sahip olursun.

A tatlı adam, namazın dışındaki işlerin helal olması için namazdan çıkarken meleklere selam vermek gerekir. Bu selam, sizin güzel ilhamınız ve duanız yüzünden ihtiyarımla şu namazı kıldım demektir. Suçtan sonra da tutar İblise lanet edersin. Çünkü bu eğriliğe onun yüzünden düştün. Şeytanla melek, gayp perdesinin ardından gizlice bu kötülükle iyiliği sana gösterir.

Fakat gözünün önünden gayp perdesi kalktı mı seni hayra, şerre sevk edenlerin yüzlerini görürsün. Onların sözlerinden, gizlice söz söyleyenlerin bunlar olduğunu tanırsın.

Şeytan, ey tabiat ve ten tutsağı der, ben bunu sana gösterdim, fakat zorlamadım ki. Melek de, ben sana, bu neşe yüzünden gamın artar demedim mi? Falan günde ben sana şöyle demedim mi? Cinler yolu o tarafa giden yoldur. Biz senin canına dostuz, ruhuna ruhlar katarız. Senin babana ihlasla secde etmişiz. Şimdi de sana hizmet etmekte, hizmet edilme yoluna seni çağırmadayız.

Bu Şeytanlar babana da düşmandı. “Secde edin” emrine uymadılar. Fakat sen ona uydun da bizi dinlemedin. Hizmet haklarımızı tanımadın bile. Şimdi biz de meydandayız, onlar da. Sözümüzden, sesimizden tanı, gör der.

Gece yarısı dosttan bir sır duyduğun, onun söz söyleyişini işittin mi, sabahleyin söz söyleyenin o dost olduğunu anlarsın. Geceleyin kişi, sana haber getirirse sabahleyin ikisini de seslerinden tanırsın. Geceleyin aslan ve köpek seslerini duysan karanlıkta yüzlerini görmezsin ama, gündüz olunca yine bağırdıkları zaman aklınla o sesleri ayırt eder, hangi hayvanlara ait olduğunu anlarsın.

Hasılı Şeytanla ruh, sana kötülüğü ve iyiliği gösterirler. Her ikisi de ihtiyarın olduğuna delildir. Bizde bir gizli ihtiyar vardır. İki şey gördün mü artar harekete gelir. Hocalar, çocukları döverler, hiç kara taş terbiye kabul eder mi? Hiç taşa yarın gel, gelmezsen seni kötü bir surette cezalandırırım der mi? Hiç akıllı adam, bir toprak parçasını döver, bir taşı azarlar mı?

Akıl bakımından cebir, kadere inanmamaktan da daha rezilce bir iştir. Çünkü Cebri olan kendi duygusunu inkar ediyor demektir. Kaderi inkar eden hiç olmazsa duyguyu inkar etmiyor. Oğul, Tanrı işi, duyguya sığmaz ya. Fakat ulu Tanrının işini inkar edense adeta delilin delalet ettiği şeyi inkar ediyor demektir.

Kaderi inkar eden, duman vardır da ateş yoktur, kandilin ışığı, hiçbir ışık olmaksızın aydındır demektir. Cebri ise ateşi görür de inadına ateş yok der. Ateş, eteğini tutuşturur, yakar, yine ateş yoktur der. Karanlık, eteğini dolaştırır, yere kapaklanır, yine karanlık yok eder.

Hasılı bu Cebir davası, Sofistliktir. Onun içinde Tanrıyı inkar edişten de beterdir. Tanrıyı inkar eden, alem vardır, Tanrı yoktur. Yarabbi diyene icabette bulunmaz, yoktur ki der. Sofist tereddütler ıstıraplar içindedir. Bütün alem ihtiyarı inkar eder, emrin, nehyin, şunu getir, bunu getirme

demenin hak olduğunu söyler de; o, daima emir ve nehiy yoktur. Yapılan işler, dileğimizle değildir deyip durur.

Arkadaş, duyguyu hayvan bile ikrar eder. Fakat bu husustaki delil, pek incedir. Zira biz, ihtiyarımızı duyarız. Bize bir işi teklif etmek, yerindedir.

Vicdani anlayış duygu yerine kaimdir. Her ikisi de bir arktan akar. Onun için bu anlayışa yap, yapma diye emir etmek, nehiyde bulunmak, onunla maceralara girişmek, söyleşmek yerindedir. Yarın bunu, yahut onu yapayım demek ihtiyara delildir güzelim. Yaptığın kötülük yüzünden pişman olman da ihtiyarına delalet eder, demek ki kendi ihtiyarınla pişman oldun, doğru yolu buldun.

Bütün Kuran emirdir nehiydir, korkutmadır. Mermer taşta kim emir verir, bunu kim görmüştür? Akıllı bilgili adam, toprak parçasına, taşta hükmeder mi? Akıl, tahta parçasına taşta hükmeder mi? Akıl sahibi resme, be hey eli bağlı, ayağı kırık yiğit, mızrağı al da savaşa gel diye el atar, buyruk yürütmeye kalkar mı?

Peki... Yıldızları ve gökyüzünü yaratan Tanrı, cahilcesine nasıl emir ve nehiyde bulunur? Kulda ihtiyar yoktur diye Tanrıdan güya aciz ihtimalini gidermeye kalkıştın ama onu cahil, ahmak ve aptal yaptın. Kader yoktur, kul, kendi ihtiyarıyla iş yapar demekte hiç olmazsa aciz yoktur, hatta olsa bile cahillik, acizlikten beterdir.

Türk kereminden konuğa der ki, kapıma köpeksiz gel de köpeğim, senden ağzını dudağını bağlasın. Sense bu sözün tam aksini tutar otağın tam aksine gidersin. Elbette köpek seni yaralar. Kullar nasıl gitmişlerse öyle git ki köpeği, sana karşı kin ve merhametli olsun.

Sen tutar, kendinle beraber bir köpek, yahut tilki görürsen elbette her çadırın altından bir köpek çıkar, başına üşüşürler. Tanrıdan başkasında ihtiyar yoksa suçluya niye kızılıyorsun? Neden düşmana karşı diş biler durursun? Nasıl onun suçunu kusurunu görürsün? Evin damından bir

odun kırılıp düşse seni adamakıllı yaralasa, hiç o tahta parçasına kızarmısın? Neden bana vurdu da elimi kırdı? O benim can düşmanım der misin? Neden küçük çocukları döversin de büyüklere dokunmazsın? Malını çalan hırsız gösterir, tut şunu, elini ayağını kır, onu esir et dersin.

Karina göz koyana yüz binlerce defa coşar köpürürsün. Fakat sel gelse de eşyanı götürse akıl, hiç sele kızar, kinlenir mi? Yahut yel esse de sarığını kapıp uçursa gönlünde yele karşı bir hiddet peydahlanır mı? Öfke, cebrice, özörlere girişmeyesin diye sana ihtiyarın olduğunu anlatıp durmadadır. Deveci bir deveyi dövse o deve, dövene kasteder. Devecinin değneğine kızmaz. Görüyorsun ya, deve bile ihtiyardan bir kokuya sahiptir.

Yine böyle bir köpeğe taş atsan iki büklüm olur da yine sarar. Hatta seni bırakıp o taşı yakalarsa, ısırırsa o da yine sana olan kızgınlığındandır. Çünkü sen ondan uzaktasın sana el atamıyor, onu ısırıyor. Hayvani olan akıl bile ihtiyarı biliyor. Artık sen ey insani akıl, utan da ihtiyar yoktur deme.

İhtiyar, apaydın meydandadır ama o obur, sahur yemeği tamahı ile gözünü nurdan kapar. Çünkü onun bütün meyli ekmek yemeğedir, bunun için yüzünü karanlığa tutar da daha gündüz olmadı der. Hırs gündüzü bile gizledikten sonra artık delile sırtını çevirirse şaşılmaz.

Bir hırsız, şahneye dedi ki: Efendim, yaptığım iş, Tanrı taktiri. Şahne dedi ki: A iki gözümün nuru, benim yaptığım da Tanrının hikmeti, Tanrının taktiri!

Birisi bir dükkandan bir turp çalsa da a akıllı kişi, bu Tanrı taktiri dese; başına iki üç yumruk vurur da bu da Tanrı taktiri dersin, koy turpu yerine. A herzevekil, bir nebat hususunda bakkal bile bu kadri kabul etmiyor da, sen buna nasıl güveniyor, ejderhanın çevresinde dönüp dolaşıyorsun?

Böyle bir özürle ey akılsız adam, kanını da tamamı ile sebil ettin, malını da, karını da öyle mi? Şu halde birisi de senin bıyığını tutup yolsa da özür getirse, kendisini mecbur gösterse kabul mu edeceksin? Tanrı hükmü, sana özür olabiliyorsa ala, öğren de bana fetva ver bakalım. benim de yüzlerce isteğim, şehvetim var da elim, korkudan, Tanrı heybetinden bağlı. Kerem ette bana şu özü öğret, elimden ayağımdan düğümü çöz.

Bir sanatı seçmiş kendine iş edinmişsin. Bu, bir ihtiyarım var, bir düşüncem var demektir. Yoksa ey iş eri, neden sanatlar arasında o sanatı seçtin? Ama nefis ve hava hevesi geldi miydi sana yirmi er kuvveti gelir. Dostun senin bir zerre menfaatine mani olsa hemen savaş ihtiyarına sahip olur onunla cenge kalkırsın. Fakat nimetlere şükür etme nöbeti geldi mi ihtiyarın yoktur; taştan da aşağı bir hal alırsın. Nihayet cehennem de seni yakıyor ama hoş gör, beni mazur tut diye özür getirir.

Kimse, bu delille seni mazur görmedikten sonra artık bu delil, seni celladın elinden kurtarmaz. Alem böyle kurulmuş, böyle gider. Bu alemi gördün ya, o alemin hali de artık sana malum oldu demektir.

Birisi ağacın tepesine çıkmış, hırsızcasına şiddetle ağacı silkiyor, meyvelerini döküyordu. Bağ sahibi gelip de a alçak dedi, Tanrıdan utanmıyor musun? Bu yaptığın ne?

Hırsız dedi ki: tanrı bağından Tanrı kulu, Tanrının ihsan ettiği hurmayı yerse, adice ne kınıyorsun, gani tanrının ihsanını neden kıskanıyorsun. Bağ sahibi hizmetçisine Aybek dedi, getir o ipi de şu adama cevap vereyim. İp gelince hırsız ağaca bir güzel bağladı. Arkasına, ayaklarına vurarak onu adamakıllı dövmeye başladı. Hırsız yahu dedi Tanrıdan utan, bu suçsuz günahsız kulu öldürüyorsun.

Bağcı dedi ki: Tanrının kulu, başka bir kulunu Tanrı sopası ile dövüyor. Sopa da Tanrının, arka da, yanda. Ben, ancak onun kulu ve buyruğunun

aletiyim. Hırsız cebirden tövbe ettim. İhtiyar vardır, vardır, var dedi. Kullardaki ihtiyarları, onun ihtiyarı var etti. Onun ihtiyarı bir atlıdır, bizim ihtiyarımıza binmiştir.

Tanrı ihtiyarı, bizim ihtiyarımızı meydana getirmiştir. Emir, ancak ihtiyara dayanır. Her mahlukun, ihtiyarsız gibi görünen muktedir bir hakimi vardır ki, onu ihtiyarsız bir surette çekip avlar. Zeydin kulağını tutup bir yana çeker. Fakat ihtiyacı olmayan Tanrı, hiçbir aleti olmaksızın, o kulun ihtiyarını kendisine kement yapar. Zeydi, kendi ihtiyarı bağlar. Tanrı da köpeksiz tuzaksız onu avlar. O dülger tahtaya hakimdir, o ressam güzelliğe hakim. Demirci demire hakimdir, mimar, alete hakim.

Şaşılacak şey, görülmemiş nesne şudur ki bunca ihtiyar, kul gibi onun ihtiyarına secde eder. Cansız şeylere kudretin var, fakat bu kudretin, onlardaki cansızlığı giderir mi? Onun kudreti de tıpkı bunun gibi kulların ihtiyarlarını gidermez. İstersen onun kudret ve ihtiyarını kemaliyle söyle. Bu, cebir ve sapıklık olmaz. Benim küfrüm onun dileğidir dedin ama bil ki senin bu küfürde bir dileğin var.

Çünkü sen istemedikçe kafir olmazsın. Dileksiz küfür, tenakuzdur. Hem kafirsın hem de küfrü istemiyorsun böyle şey olur mu? Acze emir vermek hem kötü bir şeydir, hem çirkin bir şey. Acze kızmak, gazap etmekse bundan da beterdir, hele merhamet sahibi Tanrı kızar, gazap ederse.

Öküz boyunduruğa gelmezse döverler. Fakat uçmayan öküz hiç dövülür mü, horlanır mı? Öküz bile hizmetten kaçarsa mazur tutulmuyor peki öküz sahibi neden mazur sayılsın? Madem ki hasta değilsin başını bağlama. İhtiyarın vardır, sakalina bıyığına gülme. Çalış Tanrı şarabını iç, bir tazelik bul da o zaman ihtiyarsız bir hale gelir, kendinden geçersin. O zaman bütün ihtiyar o şarabın olur. Sen de tam bir sarhoş gibi tamamı ile mazur sayılırsın.

O zaman ne söylersen, sözün şarabın sözü olur. O zaman ne siler süpürürsen silip süpürdüğün, şarabın silip süpürmesi olur.

Tanrı kadehinden şarap içen bir sarhoş hiç adaletten ve doğrudan başka bir şey yapar mı? Firavun, imana gelen büyücülerin ellerini, ayaklarını kestireceği vakit Firavuna yirmi kere dediler ki: Elimizin ayağımızın kesileceğinden bir pervamız yok. Bizim elimiz ayağımız o tek Tanrıdır. Zahiri olsa bir gölgeden ibarettir, eksilebilir.

Kulun “Tanrı ne dilediyse o oldu” demesi, o işte tembel ol demek için değildir. Bu söz kalbini sağlam tutup çalışmaya teşviktir. O hizmette daha fazla gayrette bulun, o işe daha fazla alış ve sarıl demektir. Sana, adamın ne dilerse dile. İşin iş, dilediğin şey, dilediğin gibi olacak deseler. O zaman tembellik etsen de caizdir. Çünkü ne dilerse olup bitecek.

Fakat “Tanrı neyi dilediyse o oldu” Hüküm mutlak ve ebedi olarak onundur derlerse, neden o işe yüzlerce adam gibi sarılmaz, kulcasına o işin etrafında dönüp dolaşmazsın? Vezir neyi dilerse o olur. Alıp tutmada hüküm onun hükmü derlerse. Derhal yüz adammışsın gibi onun etrafında dönüp dolaşır, başına ihsan ve lütuflar dökmesi için elinden geleni yapmaya mı kalkışırsın?

Yoksa vezirden, vezirin köşkünden kaçıp gider misin? Bu son hareket onun yardımını lütfunu aramak değildir ki. Sen, bu sözü ters anladın da tembelleştin, anlayışına ters bir hal oldu, aklın karıştı gitti.

Emir filan efendinindir demek ne demektir? Sakın ha ondan başkasıyla az düş kalk. Onun başına dön dolaş. Emir onun emri, düşmanı o öldürecek, dostun canını o kurtaracak. O ne dilerse ancak ona nail olabilirsin. Onun için onun yanına az gitme, onu kaybetme, onu seç demektir.

Mademki hüküm onun hükmü, onun yanına uğrama, onun etrafında dönüp dolaşma da amel defterin kapkara, yüzün sapsarı olmasın demek

değildir. O sözü tevil etmek gereklidir ki seni kızıştırırsın, ümitlendirsın, çevik bir hele getirsin, ar ve haya sahibi etsin.

Eğer sana gevşeklik verirse bil ki bu, başka bir hale sokuyor, tevil değildir. Bu söz seni gayrete getirmek, ümitsizleri iki ellerinden tutmak için gelmiştir. Kuran'ın manası, ancak Kuran'dan, yahut da hava ve hevesini ateşe vurmuş, Kuran'ın huzurunda alçalmış, kurban olmuş, ruhu, Kuran kesilmiş adamdan sor. Bir yağ tamamı ile güle feda olur, gül kesilirse ister onu yağ diye kokla, ister gül diye.

“Kalem yazdı, mürekkebi bile kurudu” sözü de insanı, en önemli işe teşvik etmek içindir. Şu halde kalem, herkesin işine layık olanı mükafat ve mücazâtı yazmıştır. Eğri gidersen kalemde sana eğri yazar. Doğru gidersen kalem de kutluluğunu arttırır.

Zulmedersen kötüsün gerisin geriye gittin. Kalem bunu yazdı ve mürekkep kurudu. Adalette bulunursan saadete eresin, kalem bunu yazdı, mürekkebi bile kurudu.

Elinle hırsızlık edersen cezayı çekersin. Kalem yazdı, mürekkebi bile kurudu. Şarap içersen sarhoş olursun. Kalem yazdı, mürekkebi bile kurudu. Reva görür müsün ki Tanrı, işten kalsın bir şey yapamasın. İş, benim elimden çıktı, bir şey yapamam artık. Benim yanıma bu kadar gelme, bu kadar sızlanma desin.

“Kalem kurudu” sözünün manası, benim yanımda adaletle sitem bir değildir. ben hayırla şerrin arasına bir fark koydum. Kötüyle daha kötüyü de ayırdım demektir. Bir zerre bile sende edep hayayı arttırsa, dostunda bir zerre daha edepli olsan bil ki bu, Tanrının lütfudur, ihsanıdır. O bir zerre senin kadrini arttırır. O bir zerre, harice dağ gibi ayak basar.

Bir padişah olsa da onun yanında emin kişiyle zalimin farkı olmasa, onun kendisini ret edeceğinden korkup titreyenle onun işini kınayanı, fark

etmese, yanında ikisi de bir olsa bu adam, padişah değildir. kara toprak, o adamın başına. Bir zerre bile senin çalışmanı arttırsa Tanrı terazisinde tartılır.

Halbuki bu padişahların önünde can çekişip durursun. Çünkü bunlar, hiyanetle hakikati bilmezler, haberleri bile yoktur. Bir kovucunun sözü ile yıllarca süren hizmetini zayi ediverir. Fakat her şeyi duyan, her şeyi gören bir padişah, kovucuların sözlerine aldırılmaz bile.

Bütün kovucular, ondan ümitlerini keser, meyus olurlar. Fakat bize geldiler, kovuculuk ettiler mi onlara bağlılığımız artar.

Padişaha bizim önümüzde nice kovuculukta bulunurlar, cefakarlıklarımızı söylerler. Yürü artık kalem kurudu, az vefakar ol derler.

“Kalem yazdı, mürekkebi kurudu” sözünün manası, cefa ile vefa birdir demek değildir. cefaya karşılık cefa... Kalem yazdı, mürekkebi bile kurudu. O vefaya karşılık da vefa... Kalem yazdı, mürekkebi bile kurudu demektir. Af vardır, fakat ümit parlaklığı nerede ki kul, tanrıdan çekinmeyle yüzü ak olsun?

Hırsız af edilse bile canını kurtarır. Fakat nerede vezir ve hazine emini olacak? Ey din emini, ey Tanrıya mensup er, gel ki her taç, her bayrak eminlikten meydana gelir. Padişahın oğlu bile olsa da hainlikten bulunsa padişah, bil ki onun başını bedeninden ayırır. Fakat Hintli bir kara köle vefada bulunsa devlet ve ikbale erişir, ömrü artar.

Ne kölesi? Hatta bir kapının köpeği bile vefadan bulunsa sahibinin gönlünde ona karşı yüzlerce rıza vardır. Bu yüzden köpeğin ağzını bile öper. Artık var kıyas et, kapısındaki aslan, vefakarlık etse de ona neler yapmaz?

Yalnız hırsız, kulluklar eder, doğruluğu cefayı kökünden çekip sökerse... Hani yol kesen Fuzeyl gibi. O da oyununu iyi oynadı; bir adam gibi değil, on adam gibi tövbeye sarıldı. Bu çeşit hırsız da yücelir devlete erer. Nitekim büyücüler, sabır ve vefaları ile Firavunun yüzünü kararttılar.

Evvelce yaptıkları suça karşılık ellerini, ayaklarını feda ettiler. Bu iş, yüzlerce yıl ibadette bulunmaya benzer mi hiç? Sen, elli yıl ibadette bulunur, kulluk edersin ama nereden böyle bir doğruluğu elde edeceksin?

Herat şehrinde bir küstah yoksul, mevkii yüksek bir köleyi gördü. Sırtında atlas bir elbise, belinde altın bir kemer vardı. Köle giderken yoksul, yüzünü gökyüzüne kaldırdı da dedi ki: Tanrı, kula bakmayı neden bu ihsan sahibi efendiden öğrenmezsin? Ey Tanrı, kula bakmayı bu uludan, padişahımızın seçtiği bu yüce kişiden öğren bari. Yoksul muhtaçtı, çıplaktı, hiçbir şeyi yoktu. Kışın soğuktan tirtir titriyordu.

Kendinden haberi olmayan adam, bu yüzden böyle bir cürette bulundu. Tanrının binlerce ihsanına, onun nedimi olduğuna, onu bilenler arasına katıldığına güveni vardı. Padişahın nedimi bir küstahlıkta bulunursa bu hareketi, kendine senet yapma. Tanrı bel verdi. Elbette bel, kemerden iyidir. Fakat taç veren adam, baş da verebilir mi? Sonunda bir gün padişah, o efendiyi (Amid'i) bir suç altına aldı, elini ayağını bağlattı.

Efendimizin definesi nerede? Gösterin diye kölelere işkence etmeye başladı. A aşâğılık adamlar, onun sırrını söyleyin bana... Yoksa dilinizi boğazınızı keserim diye, tam bir ay onlara gece gündüz işkence ettirdi. Onları paramparça etti. Bir tanesi bile efendilerinin sırrını söylemediler.

Bu sırada yoksul uyurken hafiften ses geldi: Ey ulu er, gel de sen de kul olmayı bunlardan öğren. ey Yusuf'ların derisini parlayan, seni de bir kurt paralarsa bunu kendinden bil. Bütün yıl dokuduğunu giyin, bütün yıl ektiğini biç.

Anbean sana gelip çatan bu dertler, senin yaptıklarının cezasıdır. İşte “Kalem yazdı, mürekkebi bile kurudu” nun manası budur. Bizim adetimiz değişmez, doğru yolu gösteririz. İyiliğe karşılık iyilik, kötülüğe karşılık da kötülük demektir.

Ne yapacaksan düşün de öyle yap, çünkü Süleyman diridir. Sen şeytan oldukça kılıcı sıyrılmıştır. Fakat bir adam melek oldu mu kılıçtan emindir, Süleyman'dan hiçbir korkusu yoktur onun. Süleyman'ın hükmü, meleğe değildir, Şeytanadır. Eziyet, zahmet, topraktır, gökte değil. Bu cebir inanişi bırak, pek hoştur bu inaniş. Bu inanişi bırak da cebrin sırrının sırrı nedir anla. Bütün tembellerin malı olan o cebirden bir haber al. Maşukluğu bırak da aşık ol ey ve üstün olduğunu sanan!

Sen manada gecedен de dilsiz, sessizsin. Öyle olduğu halde sözüne niceye bir müşteri arayacaksın? Onlar, senin önünde sana aş sallayıp dururlar. Ömrün, onların sevdası ile geçti gitti. Bana hasetten kıvrınma diyorsun ama adam, bir hiçi kaybetti diye haset eder mi hiç? Aşgâlık kişilerin bir şey öğretmesi toprak parçasına nakışlar yapmaya benzer a aç gözlü. Kendine aşkı ve bakışı öğret. Bu bilgi, taşta kazılan nakış gibidir. Nefsin sana bir vefa şakirdidir. Başka her şey yok oldu. Sen nerede ne arıyorsun ki? Başkalarını bilgi sahibi ediyor, yüceltiyor, fakat kendini kötü huylu ve bomboş bir hale sokuyorsun.

Gönlün o cennette dolaştı mı, o kaynakla birleşti mi artık kendine gel boşalmadan korkma. Tanrı, ey doğru özlü Peygamber, söyle dedi. Çünkü, bu denizdir söyle azalmaz. Yine susun ve dinleyin dendi. Yani kendinize gelin, suyunuzu telef etmeyin, bağ susuzdur. Babacığım bu sözün sonu gelmez. Bu sözü bırak da sonuna bak. Gayretim koymuyor, senin önünde dursunlar, aşık olmadıkları halde sana gülsünler!

Aşıkların anbean kerem perdesi ardında senin için nara atmadalar. Sen de o gayb aşıklarına aşık ol, şu beş günlük aşıklara pek aldırış etme. Bunlar hile ile düzenle seni yerler. Yıllardır bunlardan bir habbe bile

görmedin. Halkın yoluna niceyedir bir hengame salıp duracaksın? Ayağın mercuh senin, hiçbir muradına ermedin gittin.

İyilik hoşluk zamanında hepsi dosttur, eştir. Fakat dert ve gam zamanı, Tanrıdan başka kim sana dost? Gözün dışın ağrıdığı zaman feryada erişen Tanrıdan başka elinden tutan var mı? Sen de o hastalık, o dert zamanını hatırla da Eyaz gibi postuna bak, ibret al.

Pösteki, senin o derde düştüğün zamanki halindir. Eyaz, onun için onu saklamıştır.

Cebri kafir, öyle bir cevap vermeye girişti ki Müslüman'ın mantığı, adeta cevaptan aciz kaldı, şaşırıldı. Fakat ben o cevaplarla sualleri hep söylersem söyleyeceğim sözü bırakmalıyım. Halbuki bizim ondan daha mühim söyleyeceğimiz şeyler var ki onlarla anlayışın daha ziyadeleşir. Onun için o sual cevabı azıcık ve kısaca anlattık. Bütün, azla meydana çıkar zaten. Esasen kadere inanmayanla cebri arasındaki bu bahis, mahşere kadar sürer gider. Hasımını alt edemeseydin onun mezhebine uyar, onun yolunu tutardın. Onlar da cevap da aciz kalsalardı o bozuk yoldan dönerlerdi. Fakat bu gidişin böyle olması lazım ki onların hepsi, delillerle yollarının doğruluğuna kanmadalar.

Kimsenin, hasmın müşkül suallerini cevapsız bırakmaması, düşmanın devlet ve ikbalinden mahcup olması, o devleti görmemesi lazım ki, bu yetmiş iki fırka kıyamete kadar alemde kalsın. Çünkü bu alem, karanlıklar ve gayb alemdir. Gölge için bir yeryüzü lazım.

Kıyamete dek şu yetmiş iki fırka kalmadı ki bidat yolunu tutanın dedikodusu eksilmesin. Değerli olan hazinenin bir çok kilitleri olur. Hazinenin değeri bundan anlaşılır. Maksadın yüceliği de ey sınanan adam, yolun sıkıntısından, yolda aşılmaz geçitler ve yol kesiciler bulunmasından belli olur.

Kabe'nin şerefi, o sıkıntılarda, çöl Arap'larının yol kesiciliğinde ve çölün uzunluğundandır. İyi olan her gidişin, her yolun bir tehlikesi, bir manii bir yol kesicisi vardır. Bu gidiş öbürüne haset eder, düşman kesilir. Mukallit de iki yolun arasında şaşırır kalır. Her iki yolun doğruluğu, yürüyüş de birbirine zıt görünür. Her fırka kendi yolunda hoştur, o yoldan memnundur.

Bir yolun yolcusu, cevap vermezse kavgaya girişir. Bu, ezelden kıyamete kadar böyle gelmiş, böyle gider. Her fırka, biz bilmeyiz ama ulularımız buna cevap verebilir der. Vesvesenin ağzını bağlayan, ancak aşktır. Yoksa vesveseyi kim bağlayabilmiştir ki?

Yüzü güzel dilber ara da aşık ol. Dere, dere dolan, bir su kuşu tut. Yüzünün suyunu döken sudan ne elde edebilirsin? Anlayışını mahveden şeyden ne anlarsın? Şu akılla anlaşılacak şeylerden başka aşkta, akılla anlaşılacak daha nice parlak ve güzel şeyler vardır.

Tanrıda senin bu aklından başka akıllar var ki gökyüzünün sebepleri onlarla tedbire girer. Rızklarını bu akılla elde edersin. Öbür akla gelince; onunla yedi kat gökleri, kendine bir döşeme yaparsın.

Tanrı sevgisine düşer, aklınla oynarsan Tanrı, sana o aklın onlarca fazlasını, hatta yedi yüzünü ihsan eder. O kadındır, akılları ile oynadılar da Yusuf'un aşk sayvanına sızradılar. Ömür sakisi, bir an onların akıllarını aldı, ömürlerinin sonuna kadar akla doydular, adını bile anmadılar.

Ululuk ıssı Tanrının güzelliğiye yüzlerce Yusuf güzelliğinin de aslıdır. Ey kadından aşağı adam, o güzelliğe feda ol. Ey can, bahsi ancak akıl keser. Nerede insanı dedikodudan kurtarıp feryada yetişen biri? O söze aşk yüzünden bir hayrettir gelir, macerayı nakletmeye takati kalmaz. Çünkü, bir cevap verirse içindeki incinin düşeceğinden korkar.

O hayırdan da adamakıllı dudağını yummuştur, şerden de. Ağzından incinin düşeceğinden ürker. Nitekim Peygamberin dostu da demiştir ki:

Peygamber, bize bir şeyden haber verdi, bir şey söyledi mi? O seçilmiş Peygamber, bu incileri saçtığı sırada bizden yüzlerce huzur, yüzlerce vekar isterdi. Hani başında bir kuş olur da uçmasın diye canın titrer.

Yerinden bile kımıldamaz, o güzelim kuş havalanmasın dersin. Nefes almaz, öksürüğün bile gelse kendini sıkır, o devlet kuşu uçar diye korkundan öksürmezsin bile. O sırada birisi sana tatlı, yahut acı bir söz söylese ağzına parmağını koyar, sus demek istersin. İşte o kuş hayrettir, seni susturur. Tencerenin ağzını kapatır, seni kaynatmaya başlar.

Ferruh Dinçkal

Mesnevi'den
seçme öyküler

ekitap.ayorum.com